

NMHH

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
elnök

Ügyiratszám: PC/27180-32/2017.

Tárgy: Piacmeghatározás, a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosítása és kötelezettségek előírása (2/2007. piac)

Ügyintéző: Czesznak Zita

Függelék: A fix-mobil helyettesítés empirikus vizsgálata (tanulmány)

HATÁROZAT

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Elnöke (a továbbiakban: Elnök) a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” megnevezésű nagykereskedelmi piac azonosítására, az érintett piacon fennálló verseny hatékonyságának elemzésére, az érintett piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosítására, illetve a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók számára jogszabályban meghatározott kötelezettségek előírására hivatalból indított eljárás során

megállapította,

hogy a fenti piacokon a következő három elkülönült piac azonosítható:

1. Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból Magyarország területének az elektronikus hírközlő hálózatok azonosítóinak nemzeti felosztási tervéről szóló 3/2011. (IX.26.) NMHH rendelet (a továbbiakban: ANFT) 1. sz. mellékletének 2.1.3.¹ pontja alapján meghatározott, 1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99 hívószámú számozási területein (továbbiakban: **1. számú piac**).
2. Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból Magyarország területének az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott, 24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95 hívószámú számozási területein (továbbiakban: **2. számú piac**).
3. Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból Magyarország területének az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott, 29 hívószámú számozási területén (továbbiakban: **3. számú piac**).

Továbbá

¹ A számozási körzethez tartozó települések listáját lásd a Hatóság www.nmhh.hu honlapján az „NMHH a szakmáért”, „Azonosítógazdálkodás”, „Nyilvántartások”, „Körzetszámokhoz tartozó települések” rovatban.

megállapította,

hogy az azonosított piacok ex-ante szabályozási szempontból nem érintett piacok.

Ennek megfelelően **az Elnök** a HF/25011-50/2012. számú határozatban a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű piacokon

- a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. (1013 Budapest, Krisztina krt. 55., cg: 01-10-041928, a továbbiakban: **Magyar Telekom** vagy **MT**),
- az Invitel Távközlési Szolgáltató Zrt. (2040 Budaörs, Edison u. 4.; cg: 13-10-040575, a továbbiakban: **Invitel**) és a
- UPC Magyarország Telekommunikációs Kft. (1095 Budapest, Soroksári út 30-34. Haller Gardens. ép., cg: 01-09-366290, a továbbiakban: **UPC**)

(a MT, az Invitel és a UPC a továbbiakban együtt: **Kötelezett Szolgáltató**) **jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását megszünteti.**

I.

A) Az Elnök a HF/25011-50/2012. számú határozata rendelkező részének I. A) pontjában a Kötelezett Szolgáltatóra kirótt „átláthatóság” kötelezettség alkalmazását – a kötelezettség alábbiak szerint szabályozott átmeneti hatályban tartásával – a következőkben foglaltak szerint megszünteti:

A Kötelezett Szolgáltató a jelen határozat rendelkező rész I. C) pontjában foglaltak szerint biztosított hozzáférések tekintetében a hozzáférések biztosításának jelen határozat rendelkező rész I. C) pontjában foglalt szabályok szerinti megszüntetéséig tartó átmeneti ideig továbbra is köteles megfelelni a HF/44-11/2011. számú határozat rendelkező részének I. A) pontjában foglalt kötelezettség alapján benyújtott, a határozat közlésének időpontjában hatályos referenciaajánlatában (a továbbiakban: **közléskor hatályos referenciaajánlat**) foglaltaknak.

B) Az Elnök a HF/25011-50/2012. számú határozata rendelkező részének I. B) pontjában a Kötelezett Szolgáltatóra kirótt „költségalapúság és díjak ellenőrizhetősége” kötelezettség alkalmazását a következőkben foglaltak szerint megszünteti:

A Kötelezett Szolgáltató a jelen határozat rendelkező rész I. C) pontjában foglaltak szerint biztosított hozzáférések tekintetében a hozzáférések biztosításának jelen határozat rendelkező rész I. C) pontjában foglalt szabályok szerinti megszüntetéséig tartó átmeneti ideig továbbra is köteles a határozat közlésének időpontjában hatályos referenciaajánlata szerinti költségalapú díjakat alkalmazni.

C) Az Elnök a HF/25011-50/2012. számú határozata rendelkező részének I. C) pontjában a Kötelezett Szolgáltatóra kirótt „hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos” kötelezettség alkalmazását – a kötelezettség egyes elemeinek alábbiak szerint szabályozott átmeneti hatályban tartásával – a következőkben foglaltak szerint megszünteti:

A Kötelezett Szolgáltató a hálózati szerződéseiben foglalt időpontig, de legkésőbb a PC/32197-41/2015. számú határozat rendelkező részének I. A/1.) és I. A/2.), a PC/32118-40/2015. számú határozat rendelkező részének I. A/1.) és I. A/2.), valamint a PC/31859-42/2015. számú határozat

rendelkező részének I. B/1.) és I. B/2.) pontjaiban átmeneti ideig hatályában fenntartott közvetítőválasztás kötelezettség megszűnéséig a HF/25011-50/2012. számú határozat rendelkező részének I. C) pontjában kirótt "hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos" kötelezettség alapján továbbra is köteles biztosítani a hozzáférést a Jogosult Szolgáltatók számára a HF/25011-50/2012. számú határozatban, valamint a közléskor hatályos referenciaajánlatában foglalt feltételeknek megfelelően.

D) Az Elnök a HF/25011-50/2012. számú határozata rendelkező részének I. D) pontjában a Kötelezett Szolgáltatóra kirótt „számviteli szétválasztás” kötelezettség alkalmazását a határozat közlését követő nappal megszünteti.

II.

Amennyiben jelen határozat jogerőre emelkedését követően bármely, a jelen határozatban átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettséggel terhelt szolgáltató tekintetében jogutódlás következik be, akkor a kieső ügyfél helyébe a polgári jog szerinti jogutódja(i) lép(nek), és a jogelőre a jelen határozatban átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettségek e jogutódo(ka)t terhelik.

Egyetemes (általános) jogutódlás esetén a jogelőt jelen határozat alapján átmeneti ideig terhelő valamennyi kötelezettség annak a jelen határozatban meghatározott céljához, jellegéhez és tartalmához igazodva terheli a jogutódo(ka)t.

Amennyiben jelen határozatban valamely, az átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettséggel terhelt szolgáltató a tevékenysége végzésének feltételeit a felek akaratelhatározása alapján harmadik személy szolgáltató(k)ra átruházza (ügyleti vagy egyedi jogutódlás), úgy e harmadik szolgáltató(k) a korábbi szolgáltató jogutódjának minősül(nek), és terheli az(oka)t a jogelő szolgáltatót terhelő valamennyi kötelezettség, a jelen határozatban meghatározott tartalommal.

A határozat ellen fellebbezésnek helye nincs. A határozat felülvizsgálatát annak közlésétől számított 30 napon belül – az Elnökhöz benyújtott keresettel – a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságtól lehet kérni. A bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, a keresetlevélben tárgyalás tartása kérhető.

A kereset benyújtásának a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya, a határozat végrehajtásának felfüggesztése a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságtól kérhető.

Indokolás

Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.) 10. § (2) bekezdése alapján, az Eht. 10. § (1) bekezdésének 5. pontjában foglalt hatáskörben eljárva ismételtelen lefolytattam az Eht. 62-65. §-a szerinti, a piacmeghatározásra, a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltató azonosítására és kötelezettségek előírására, hatályban tartására, valamint módosítására irányuló eljárást (a továbbiakban: **piacelemzési eljárás**).

A piacelemzési eljárás során az Eht. 62. § (2) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel az Eht. 24. § (2) bekezdésével figyelembe venni előírt, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002. március 7-i 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: **Keretirányelv**) 19. cikkének (1) bekezdése alapján kiadott bizottsági ajánlások, így különösen a 2014/710/EU számú, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján előzetes szabályozás alá vonható érintett elektronikus hírközlési ágazatbeli termék- és szolgáltatáspiacokról szóló 2014. október 9-i bizottsági ajánlás (a továbbiakban: **2014/710/EU Ajánlás**), valamint az Európai Unió Bizottsága által kiadott bizottsági iránymutatások (így különösen a 2002/C 165/03. számú iránymutatások, a továbbiakban: **Iránymutatások**) által a piacmeghatározás és a piacelemzés körében meghatározott jogalkalmazói elvek és szempontok, valamint az ott rögzített módszertan, eljárásjogi intézmények, eszközök, fogalmak, meghatározások alapján, a versenyjog vonatkozó szabályai szerint, a korábbi piacelemzési eljárások során kialakult jogalkalmazói gyakorlat és a magyar elektronikus hírközlési piac sajátosságainak figyelembevételével jártam el.

A tárgyban piac meghatározása, elemzése, azokon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosítása és kötelezettségek előírása iránti eljárás lefolytatása érdekében, valamint az érintett piacok azonosítása, az érintett piacokon fennálló verseny és a verseny hatékonyságának elemzése tárgyában, a piacelemzési eljárás indokoltságának megítélése és a piacelemzési eljárás megalapozása érdekében az Eht. 2016. július 1-jét megelőzően hatályban volt 47. § (1) bekezdése alapján a lenti táblázatban felsorolt felhívásaimmal, 30 napos határidő tűzésével – az Eht. 47. § (5) bekezdése szerinti figyelmeztetés mellett – hívtam fel adatszolgáltatásra a Hatóság által nyilvántartott, a jelen határozatban vizsgált piacon, vagy a jelen határozatban vizsgált piachoz tartozó kiskereskedelmi piacon szolgáltatást nyújtó szolgáltatókat (a továbbiakban jelen részben: **Szolgáltatók**). A felhívást nem-, vagy nem megfelelően teljesítő Szolgáltatókat az Eht. 2016. július 1-jét megelőzően hatályban volt 47. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti, illetve az Eht.-nak – a 2016. július 1-jével hatályba lépett, a 2016. évi XLIII. törvénnyel történt módosítása folytán – a 47. § (1) bekezdés a) pontja szerinti hatáskörömben eljárva meghozott, a lenti táblázatban felsorolt határozatokkal köteleztem adatszolgáltatásra a felhívást, illetve az adatszolgáltatásra kötelező határozatot követően adatszolgáltatást nem vagy nem megfelelően teljesítő szolgáltatókat (a lenti táblázatban felsorolt adatszolgáltatási felhívások és határozatok alapján benyújtott adatok a továbbiakban: **NMHH piacelemzési adatbekérés**).

Helyhez kötött telefon 2013. (2011-2012. évi adatok)	Helyhez kötött telefon 2014. (2013. évi adatok)	Helyhez kötött telefon 2015. (2014. évi adatok)
HF/21257/2013.	BI/17473/2014.	BI/14390/2015.
HF/38735/2013.	BI/23596/2014.	BI/27519/2015.
HF/42192/2013.	PC/25311/2014.	PC/27901/2015.
HF/42747/2013.	PC/29332/2014.	SK/36368/2015.
HF/43195/2013.	PC/30930/2014.	PC/4773/2016.
HF/54561/2013.	PC/32238/2014.	PC/5033/2016.

HF/61777/2013.	PC/651/2015.	PC/5038/2016.
HF/65827/2013.	PC/1521/2015.	PC/10004/2016.
BI/67574/2013.	PC/2931/2015.	PC/10005/2016.
BI/68858/2013.	PC/4578/2015.	PC/16538/2016.
BI/1300/2014.	PC/6265/2015.	PC/20499/2016.
BI/1486/2014.	PC/6272/2015.	
BI/3836/2014.	PC/8968/2015.	
BI/3938/2014.	PC/9070/2015.	
BI/6808/2014.	BI/12324/2015.	
BI/7248/2014.	BI/12604/2015.	
BI/7985/2014.	PC/14779/2015.	
BI/7986/2014.	PC/15149/2015.	
BI/7987/2014.	PC/18984/2015.	
BI/7988/2014.	PC/18985/2015.	
BI/8178/2014.	BI/19121/2015.	
BI/12070/2014.	BI/19123/2015.	
BI/12078/2014.	BI/19578/2015.	
BI/14882/2014.	PC/21023/2015.	
BI/15017/2014.	BI/21181/2015.	
BI/15029/2014.	PC/23194/2015.	
BI/16354/2014.	PC/23196/2015.	
BI/17209/2014.		
BI/22372/2014.		
BI/22373/2014.		
PC/28612/2014.		
PC/2927/2015.		
PC/2929/2015.		
PC/2930/2015.		

Az Eht. 47. § (5) bekezdése alapján a piacelemzési eljárásban felhasználható, hivatkozott adatszolgáltatási eljárások keretében benyújtott adatok mennyisége és minősége tekintetében megállapítottam, hogy a vonatkozó piacokon a Hatóság hivatalos tudomása alapján az összes, a releváns piacok szempontjából figyelembe vehető szolgáltató teljesítette adatszolgáltatási kötelezettségét.

A fentiekben hivatkozott adatszolgáltatási eljárások eredményeként összesítettem és rendszereztem a Szolgáltatóktól beérkezett adatokat és a piacelemzési eljárásban a tényállás tisztázása körében az ekként előállított adattáblákat alkalmaztam az eljárás eredményeként meghozott döntések és az ott foglalt megállapítások kellő megalapozásához.

Az adatszolgáltatás körében megismert adatokon túlmenően megvizsgáltam a tárgyban nagykereskedelmi piac elemzése szempontjából releváns, nyilvánosan (pl. a Szolgáltatók honlapján, statisztikákban, Általános Szerződési Feltételekben) hozzáférhető adatokat, valamint a Hatóság saját nyilvántartásainak adatait is.

Az adatszolgáltatás eredményeként összesített adatokon túl a piacelemzési eljárásában az alábbi tanulmányokat használtam fel:

- Az Ariosz Kft. „Távközlési szolgáltatások használata a lakossági felhasználók körében 2015.” és „Távközlési szolgáltatások használata a lakossági felhasználók körében 2016.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmányokat (a továbbiakban: **NMHH lakossági piackutatás 2015, illetve 2016**),
- A Bellresearch Kft. a „Távközlési szolgáltatások használata az üzleti felhasználók körében 2015.” és a „Távközlési szolgáltatások használata az üzleti felhasználók körében 2016.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmánya (a továbbiakban: **NMHH üzleti piackutatás 2015, illetve 2016**).

Felhasználtam továbbá a GfK Hungária Piackutató Kft. 2015. évi vásárlóerő tanulmányát (a továbbiakban: **GfK Vásárlóerő Tanulmány**). A GfK Vásárlóerő Tanulmány szerzői jogi védelem alá esik, és erre tekintettel az Eht. 40. § szerinti, az érdekeltekkel való egyeztetéshez kapcsolódóan előkészítő anyagként azt nem hoztam nyilvánosságra, illetve sem az Eht. 40. § szerint az internetes honlapon nyilvánosságra hozandó döntés-tervezet, sem a pedig az Eht. 43. § (2) bekezdés szerint közzétett, az eljárást lezáró határozat szövege nem tartalmazza a GfK 2015-ös Vásárlóerő Tanulmányából származó adatokat. Az ügyféli jogok gyakorlásának lehetőségét biztosítva a jelen eljárás ügyfelei az iratbetekintési és másolatkészítési joguk gyakorlása keretében a GfK Vásárlóerő Tanulmányt – ideértve az abban szereplő, nyilvánosságra nem hozott adatokat is –, mint a jelen hatósági eljárás ügyiratának részét, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvénynek (a továbbiakban: Ket.) az iratbetekintésre vonatkozó szabályai szerint megismerhetik, valamint a tanulmányból származó és a határozatban szereplő adatokat az ügyfelekkel közölt végső határozatban is szerepeltetem.

A jelen piacelemzési eljárásban felhasználtam a KSH folyamatosan bővülő táblarendszerét, amely 2007-től a KSH összefoglaló adatgyűjteményeinek (évkönyvek, zsebkönyvek, stADAT-táblák, tájékoztatósi adatbázis) témastruktúráját egységesíti (a továbbiakban: **STADAT**), valamint a KSH „Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2016. január 1.” című kiadványát (a továbbiakban: **KSH helynévkönyv**)

A 2007/879/EK számú, előzetes szabályozás alá vonható érintett elektronikus hírközlési ágazatbeli termék- és szolgáltatáspiacokról szóló 2007. december 17-i bizottsági ajánlás (továbbiakban: **2007/879/EK Ajánlás**) a mellékletében 2. számmal jelölt, „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött hálózatból” elnevezésű nagykereskedelmi piacot az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacként azonosította. A HF/25011-50/2012. számú határozatban megállapítottam, hogy a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött hálózatból” megnevezésű nagykereskedelmi piacon három elkülönült piac azonosítható, továbbá azonosítottam az ezeken az érintett piacokon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatókat. A 2007/879/EK Ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2014/710/EU Ajánlás mellékletében a Bizottság ugyanezen nagykereskedelmi piacot nem minősítette ismételten ex-ante piacsabályozási szempontból érintettnek. A 2014/710/EU Ajánlás preambuluma (22) pontja alapján a nemzeti hatóságoknak a három kritérium² vizsgálatát a 2003/311/EK Ajánlás és a 2007/879/EK ajánlás mellékleteiben felsorolt, de a 2014/710/EU ajánlás mellékletében már nem szereplő piacok esetében is el kell végezniük annak értékelése érdekében, hogy az említett nemzeti körülmények alapján ezek a piacok még mindig előzetes szabályozás alá vonható piacoknak minősülnek-e. Mivel a 2007/879/EK Ajánlás Mellékletében található, a 2014/710/EU Ajánlás mellékletében már nem szereplő „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött hálózatból” elnevezésű piacot a HF/25011-50/2012. számú határozatban korábban érintett piacként azonosítottam és azon jelenleg is hatályban lévő kötelezettséget írtam elő a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatókra, megállapítottam, hogy ezen a piacon indokolt a piacelemzési eljárás ismételt lefolytatása, amelynek során a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségének vizsgálata is szükséges. Tekintettel arra, hogy a piac érintettségének, valamint a szolgáltatók jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként történő azonosításának fenntartásáról vagy megszüntetéséről, illetve ezzel kapcsolatban a kirótt kötelezettség fenntartásáról, módosításáról vagy megszüntetéséről (illetve esetlegesen új jelentős piaci erejű szolgáltató azonosításáról, illetve esetlegesen új kötelezettség előírásáról) az Eht. 62. § (1) és (5) bekezdései, valamint 63. § (1) és (4)

² Valamely piac ex-ante szabályozási szempontból való érintettségének vizsgálata során alkalmazandó kritériumrendszer, mely a belépési korlátokat, a belépési korlátok mögött érvényesülő versenyt, illetve az ex-post versenyszabályozási eszközök elégségességét vizsgálja.

bekezdései alapján csak piacazonosítási és piacelemzési eljárás keretében dönthetnek, ezért a jogalkalmazási eljárás megindítása mellett döntöttem.

A fentiekben hivatkozott, adatszolgáltatásra irányuló eljárásokban teljesítendő és teljesített adatszolgáltatás és a beérkezett adatok feldolgozása egy olyan, a piacelemzési hatáskörrel kapcsolatos hatósági feladatok ellátásához szükséges adatok összegyűjtésére és megismerésére irányuló eljárás és folyamat, amelynek célja a tárgyban nagykereskedelmi piac tekintetében az adott piaccal összefüggő eljárási jogviszony tárgyának és a konkrét ügyfelek körének, azaz a hatósági eljárás alanyainak meghatározása volt. A beérkezett adatok feldolgozásának eredményeként tisztáztam a jelen eljárásban ügyfélnek minősülők körét. Az ügyfelek meghatározása során figyelemmel voltam a Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.284/2006/11. számú jogerős ítéletében foglaltakra és megállapítottam, hogy a jelen eljárásban azok a szolgáltatók minősülnek ügyfélnek, akik a jelen határozatban vizsgált piacon, vagy a jelen határozatban vizsgált piachoz tartozó helyhez kötött vezetékes telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacán szolgáltatást nyújtanak. Az eljárás megindításáról a 2017. szeptember 13-án napján kelt, PC/27180-1/2017. számú végzéssel értesítettem az ügyfélnek minősülő Szolgáltatókat.

A piacelemzési eljárás egy több, egymásra épülő szakaszból álló közigazgatási eljárás. Az Eht. 62. § (1) bekezdése alapján az Elnök azonosítja az érintett piacokat; elemzi az érintett piacokon fennálló versenyt, valamint annak hatékonyságát, és amennyiben azokon a verseny nem hatékony, azonosítja az érintett piacokon a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót, szolgáltatókat, valamint a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóra, szolgáltatókra az Eht. XI-XIV. fejezetében foglalt kötelezettségek közül a piacelemzés alapján feltárt versenyt korlátozó akadályok által indokolt, azokkal arányos, legalább egy kötelezettséget ír elő, vagy a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóra korábban, a piacelemzés első elvégzését megelőzően jogszabályban, vagy azt követően a határozatában megállapított legalább egy kötelezettséget fenntart, illetve módosítja azt.

A piacelemzési eljárást lezáró jelen határozat jogi, közgazdasági és műszaki összetettsége speciális határozati struktúrát igényel, ezért a határozat indokolása is magán hordozza a piacelemzési döntés tárgyának sajátosságából fakadó jellemzőket. A jelen határozat indokolásában meghatározásra, valamint részletesen bemutatásra kerül a piacmeghatározás, a piacelemzés folyamata, amely a jelen határozat rendelkező részében foglalt, a korábban ezen a piacon jelentős piaci erejű szolgáltatóként azonosított szolgáltatókkal szemben kirótt kötelezettségek megszüntetése, illetve egyes kötelezettségek átmenetileg történő hatályban tartása részletes indokolásával zárul.

A jelen határozatba foglalt hatósági döntés indokolása azon túl, hogy magában foglalja a hatósági eljárás egészének folyamatát, együttesen, összefüggéseiben tartalmazza a ténybeli, azaz a feltárt releváns közgazdasági és műszaki tényállási elemeket, a tényállás tisztázásának rendszerét, a tények, bizonyítékok hatósági jogalkalmazáshoz szükséges értékelését, és a tényekből az egyedi ügyre levonható következtetéseket, valamint a jogi indokolást is, amelynek keretében az érdemi döntéshez, jogérvényesítéshez vezető valamennyi eljárási és anyagi jogi normát tételesen és részletezően megjelöltem és azok egyedi ügyre vonatkozó alkalmazása, értelmezése, tartalma és jelentősége is egyértelműen szerepel a határozatban. Ezen túlmenően a határozat indokolásában részletesen és külön kitértem a jelen határozat meghozatala során alkalmazott összetett mérlegelési szempontrendszerre, a mérlegelést megalapozó tényállási elemekre, a mérlegelési jogkört biztosító jogszabályi keretekre, valamint az egyedi ügy tényállásán és a vonatkozó jogi normákon alapuló jogalkalmazói érdemi mérlegelés, értékelés bemutatására is. A tárgyban eljárási döntés meghozatala érdekében elvégzett részletes elemzést az Indokolás „A” fejezete tartalmazza, az alábbiak szerint:

I. Piacmeghatározás

II. Jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése, kötelezettségek visszavonása

Az Eht. 20. § (1) bekezdés a-c) pontja alapján a Hatóság és a versenyhatóság az elektronikus hírközlési piaci versenyt érintő kérdésekben a verseny védelmének következetes érvényre juttatása, illetve az egységes jogalkalmazás előmozdítása érdekében szorosán együttműködik, így különösen az elektronikus hírközlési piac érintett piacainak meghatározásával, az érintett piacon fennálló verseny elemzésével, a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosításával és a rájuk vonatkozó kötelezettségek előírásával kapcsolatos eljárásokban. A Hatóság e kötelezettségének megfelelően a tárgybani eljárás során megvalósult a Gazdasági Versenyhivatallal (a továbbiakban: GVH) történő együttműködés, egyeztetés, ennek során a GVH szakmai álláspontját megismertem. Az együttműködés keretében a Hatóság a PC/27180-16/2017. számú levelében 2017. november ** napján megküldte a jelen határozat tervezetét a GVH részére annak érdekében, hogy a GVH azzal kapcsolatos álláspontját megismerje. A GVH a PC/27180-22/2017. számon, 2017. december 15. napján érkezett levelében megküldte a határozattervezetre vonatkozó álláspontját és észrevételeit. Az észrevételek és az azokhoz kapcsolódó válaszaim a jelen határozat indokolásának „B” fejezetében kerülnek kifejtésre.

Jelen határozat tervezetét PC/27180-9/2017. számon 2017. november 9-én, az Eht. 40. § (1) bekezdés a) pontjának megfelelően, az érdekelttel folytatott egyeztetés érdekében közzétettem. Az érdekelt számára a határozattervezetnek a Hatóság internetes oldalán történő közzétételétől számítva 20 nap állt rendelkezésre az észrevételeik megtételére. Az érdekelttel folytatott egyeztetés során, az Eht. 40. § (2) és (4) bekezdései keretében beérkezett észrevételek feldolgozását, a figyelembe vett, illetve a figyelembe nem vett észrevételeket, valamint azok figyelmen kívül hagyásának indokait a Határozat indokolásának „C” fejezete tartalmazza.

Az Eht. 40. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése szerinti egyeztetés november 29-i határidejének lejártát követően megvizsgáltam a beérkezett észrevételeket (így a Magyar Telekom 2017. november 29-én érkezett, PC/27180-18/2017. számon, a UPC 2017. december 4-én érkezett, PC/27180-19/2017. számon iktatott észrevételeit) és észleltem, hogy a UPC a PC/27174-19/2017. számú beadvány teljes tartalmát, s ezzel valamennyi észrevételét üzleti titoknak minősítette. Figyelemmel arra, hogy az Eht. 33. § (4) bekezdése szerint az egyeztetés során benyújtott észrevételek nem minősülnek, nem minősíthetők üzleti titoknak, szükségessé vált az érintett szolgáltató nyilatkozattételre való felhívása. Ennek alapján a UPC-t a PC/27174-20/2017. számú végzésemben felhívtam, hogy nyilatkozzon arról, hogy fenntartja vagy visszavonja-e a beadványában foglalt azon észrevételeit, amelyeknek üzleti titokként való kezelését kérte. Az Eht. 33. § (4) bekezdése egy kivételes és speciális rendelkezés a 33. § (2) bekezdésben foglaltakhoz képest, amelynél fogva az Eht. rögzíti, hogy az érdekelttel történő egyeztetés során benyújtott észrevételek nem minősülnek, nem minősíthetők üzleti titoknak. Ugyanakkor mivel az Eht. 33. § (2) bekezdésére figyelemmel a szolgáltató jogosult rendelkezni az általa szolgáltatott adatok esetében arról, hogy kéri-e azok zártan kezelését, az Eht. 33. § (4) bekezdés kifejezett tiltása ellenére üzleti titoknak minősített észrevételekkel kapcsolatban kibocsátott ezen végzéseimre az észrevételt tevő nyilatkozatának hiányát – az üzleti titok védelme érdekében – csak úgy kezelhetem, hogy az ezen üzleti titoknak minősített észrevételeit az észrevételt tevő nem kívánja fenntartani az eljárásban. Erről a UPC-t részletesen tájékoztattam a fent említett végzésben.

A UPC 2017. december 15-én érkezett, PC/27180-21/2017. számú beadványában benyújtotta módosított észrevételeit, amelyekkel kapcsolatban már nem kéri azok törvény által védett titokként (üzleti titokként) való kezelését.

Az érdekelttel történő egyeztetés lefolytatását valamint a fentiekben részletezett eljárási intézkedések megtételét követően, az Eht. 71. § (1) bekezdése alapján jelen határozat tervezete

részletes indokolással együtt PC/27180-23/2017. számon 2018. február 13-án megküldésre került az Európai Bizottságnak, az Európai Elektronikus Hírközlési Szabályozók Testületének (a továbbiakban: **BEREC**) és a tagállami elektronikus hírközlési szabályozó hatóságoknak, mivel a határozattervezetben foglaltak hatással lehetnek a tagállamok közötti kereskedelemre. A Keretirányelv (38) szakasza alapján a tagállamok közötti kereskedelmet érintő intézkedések olyan intézkedések, amelyek közvetlen, vagy közvetett, tényleges vagy potenciális befolyást gyakorolhatnak a tagállamok közötti kereskedelem áramlására oly módon, amely az egységes piac akadályát képezheti. Ezek közé olyan intézkedések tartoznak, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a más tagállamokban található üzemeltetőkre, vagy felhasználókra, így például amelyek a más tagállamok felhasználóira érvényes árakat érintik.

Jelen határozatot az Európai Bizottság, a BEREC és a tagállami elektronikus hírközlési szabályozó hatóságok által a tervezetre tett észrevételek, kifogások figyelembevételével hoztam meg. Az Eht. 24. § (2) bekezdése alapján a részletes indokolásra, illetve a megküldésre az Európai Bizottságnak az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 7. cikke szerinti bejelentésekről, határidőkről és konzultációkról szóló, 2008. október 15-én kiadott ajánlása [C(2008) 5925 végleges] megfelelően irányadó. Ezen eljárás részletei az Indokolás „D” fejezetében kerülnek kifejtésre.

A piacelemzési eljárás során eljárási költség nem merült fel, így annak megállapítását, illetve a költségek viseléséről történő rendelkezést mellőztem.

A Hatóság az Eht. 43. § (2) bekezdésének a) pontja alapján e határozatot internetes honlapján közzéteszi.

A határozatot az Eht. 23. §-a szerint alkalmazandó, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: **Ket.**) 71. § (1) bekezdésével összhangban hoztam meg.

A jogorvoslati tájékoztatás az Eht. 45. § (1)-(3), illetve 46. § (2) bekezdésén, a Ket. 72. § (1) bekezdés da) pontján, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 338. § (1)-(2) bekezdésén alapul.

A. fejezet

I. PIACMEGHATÁROZÁS

- [1] A 2007/789/EK Ajánlás a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű nagykereskedelmi piacot az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacként azonosította. A 2007/879/EK ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2014/710/EU Ajánlás mellékletében a Bizottság ugyanezen nagykereskedelmi piacot nem minősítette ex-ante piacsabályozási szempontból érintettnek.
- [2] A 2014/710/EU Ajánlás preambuluma (22) pontjában foglaltak alapján a 2007/879/EK Ajánlás mellékletében szereplő, „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű 2. piac érintettségét a nemzeti szabályozó hatóságoknak – a hármas ex-ante kritériumrendszer alapján – vizsgálniuk kell. A 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note³ 5. pontja továbbá kimondja, hogy azon piacok esetében, amelyeket a Bizottság a továbbiakban nem tart az ex-ante szabályozás szempontjából érintettnek, de amelyekben valamely nemzeti szabályozó hatóság korábbi piacelemzési eljárása során jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót azonosított, illetve rá kötelezettséget rótt ki, a nemzeti szabályozó hatóságnak a piacelemzési eljárást le kell folytatnia, és az eljárás során részletesen vizsgálnia kell a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségét a hármas ex-ante kritériumrendszer részletes vizsgálatával.
- [3] Ennek megfelelően, mivel a Hatóság a 2007/879/EK Ajánlás Mellékletében található – a 2014/710/EU Ajánlás mellékletében már nem szereplő – „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű nagykereskedelmi piacot érintett piacként azonosította és azon kötelezettséget írt elő a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatókra, ezen a piacon indokolt a piacelemzési eljárás ismételt lefolytatása, amelynek során a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségének vizsgálata is szükséges.

I.1. A piacmeghatározás menete

- [4] A piacmeghatározás során a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” piac vizsgálatából indultam ki, a 2007/789/EK Ajánlás mellékletében szereplő piac elnevezésének megfelelően.
- [5] A piacmeghatározás első lépéseként a szolgáltatási piac azonosítása során a jogszabályokban meghatározott fogalmakat alapul véve meghatároztam a piacmeghatározás kiindulópontjául szolgáló szolgáltatások pontos tartalmát.
- [6] Ezt követően azonosítottam a vizsgált nagykereskedelmi piachoz tartozó kiskereskedelmi piacokat, majd a kiskereskedelmi és a nagykereskedelmi piacon egyaránt elvégzett keresleti és kínálati helyettesítési elemzéssel megvizsgáltam, hogy a piacmeghatározás első lépésében azonosított, a piacmeghatározás kiindulópontját jelentő szolgáltatásnak vannak-e helyettesítő szolgáltatásai, amelyek a vizsgált szolgáltatási piac határaitól hatást gyakorolhatnak.
- [7] A vizsgált szolgáltatási piac meghatározása után került sor a piac földrajzi határainak megállapítására.

³ Commission Staff Working Document, Explanatory Note, Accompanying document of the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services

- [8] A piacok meghatározását követően megvizsgáltam, hogy az azonosított piacok az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacnak tekinthetők-e. Ennek során a 2014/710/EU Ajánlásban, illetve az Ajánláshoz fűzött Explanatory Note-ban található – valamely piac ex-ante szabályozási szempontból való érintettségének meghatározásához használt – kritériumok teljesülését vizsgáltam.

I.2. Fogalommeghatározások

- [9] A „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” nagykereskedelmi piac vizsgálatához a kiindulási alapot az Eht. 188. §-ában szabályozott fogalmak közül a 7., 10., 13., 14., 16., 22., 23., 25., 34., 35., 36., 37., 41., 42., 51., 53., 56., 57.a), 68., 86., 87., 89. pontokban szereplő meghatározások jelentették.

I.3. A kiinduló szolgáltatás meghatározása

- [10] A szolgáltatási piac meghatározása során a kiinduló szolgáltatás azonosításánál a 2007/789/EK Ajánlás mellékletében szereplő „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű nagykereskedelmi piacból indultam ki.
- [11] A 2007/789/EK Ajánláshoz kapcsolódó Explanatory Note-ban a Bizottság a releváns piachoz tartozó szolgáltatásként azonosítja a helyhez kötött „beszédcélú” híváskezdeményezést és a helyhez kötött internet híváskezdeményezést⁴. A kiinduló szolgáltatás meghatározása során figyelembe vettem továbbá a 2007/789/EK Ajánlás mellékletében a piacfelsorolásban jelen piacra vonatkozóan meghatározott követelményt, mely szerint: „Ezen ajánlás alkalmazásában a híváskezdeményezés magában foglalja a hívástovábbítást, és úgy kell meghatározni, hogy nemzeti szinten összhangban legyen a helyhez kötött nyilvános telefonhálózaton nyújtott tranzitszolgáltatások és hívásvégződtetés piaca számára kijelölt határokkal.”⁵
- [12] A fent leírtak alapján, az Eht. értelmező rendelkezései között található meghatározással összhangban, kiinduló szolgáltatásként a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” forgalmi szolgáltatást (a továbbiakban: **Híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás**) azonosítottam, ahol a „Híváskezdeményezés” megfelel az Eht. 188. § 51. pontjában definiált híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatásnak⁶, míg a „nyilvános helyhez kötött telefonhálózat” tartalma megfelel az Eht. 188. § 42. pontjában található meghatározásnak. A korábbiaktól eltérően jelen határozatban az Internet elérésére irányuló hívások összekapcsolási pontig való eljuttatását nem tekintetem a piac részének. A változás oka, hogy a „betárcsázós” internet szolgáltatás nyújtása gyakorlatilag megszűnt a hazai kiskereskedelmi piacon, ennek megfelelően a megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatás (internet híváskezdeményezés) tekintetében sincs igénybevétele.

⁴ Explanatory Note (C(2007)5406) 4.2.1. pont (26. oldal): „The relevant market is considered to comprise call origination for telephone calls and for the purpose of accessing dial-up Internet service provision.”

⁵ „For the purposes of this Recommendation, call origination is taken to include call conveyance, delineated in such a way as to be consistent, in a national context, with the delineated boundaries for the market for call transit and for call termination on the public telephone network provided at a fixed location.”

⁶ Híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás: hálózati szolgáltatás, hívás továbbítása a hívó előfizető hozzáférési pontjáról az összekapcsolási pontig.

- [13] A kiinduló szolgáltatás ennek megfelelően a beszédcélú hívások eljuttatását jelenti az összekapcsolási pontig. A kiinduló szolgáltatás részletes tartalma ennek megfelelően a következőképpen határozható meg:
- saját előfizető által kezdeményezett helyi és belföldi telefonhívások továbbítása a híváskezdeményezési szolgáltatást igénybe vevő (továbbiakban: jogosult) szolgáltató hálózatának összekapcsolási pontjára;
 - saját előfizető által kezdeményezett nemzetközi telefonhívások továbbítása a jogosult szolgáltató hálózatának összekapcsolási pontjára.
- [14] A kiinduló szolgáltatás Eht. szerinti meghatározása technológia semleges. A gyakorlatban a kiinduló szolgáltatás nyújtása többféle hozzáférési technológiával is megvalósítható. A megelőző piacelemzési eljáráshoz kapcsolódóan kiadott HF/25011-50/2012. számú határozatban az előfizetői hozzáférési szolgáltatás nyújtásának következő formái⁷ kerültek a piachoz tartozóként azonosításra:
- a keskenysávú⁸ hozzáféréseken nyújtott híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás;
 - a menedzselt VoIP hozzáféréseken nyújtott híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás.

A helyettesítési vizsgálatok során ennek megfelelően e két típusú hozzáféréseken nyújtott szolgáltatásokat tekintetem kiinduló szolgáltatásként.

- [15] A kiinduló szolgáltatás Jogosult Szolgáltatók általi igénybevételéhez a gyakorlatban szükséges lehet további, kiegészítő szolgáltatások igénybevételére, mint például forgalom mérés, előfizetői számlázási adatok átadása a jogosultnak, ez azonban nem változtat azon a megállapításon, hogy a kiinduló szolgáltatás lényegét a hívás eljuttatása jelenti az előfizetői hozzáférési pontjáról az összekapcsolási pontig.

I.4. A nagykereskedelmi piachoz kapcsolódó kiskereskedelmi piac vizsgálata

- [16] A piacmeghatározás során a jelen határozatban vizsgált nagykereskedelmi piachoz tartozó kiskereskedelmi piacokat is megvizsgáltam, mivel a kiskereskedelmi piacokon lehetséges helyettesítés általában befolyásolja a nagykereskedelmi piac határait. Az elektronikus hírközlési nagykereskedelmi szolgáltatások többségére ugyanis a származtatott jelleg a jellemző. Nevezetesen a kiskereskedelmi igény felmerülésekor keletkezik a nagykereskedelmi szolgáltatás iránti igény (híváskezdeményezés, hurokbérlet, bitfolyam, stb.).
- [17] A kapcsolódó kiskereskedelmi piac meghatározása során a jelen határozat indokolás A. fejezet 1.3. pontjában meghatározott kiinduló szolgáltatásból indultam ki és a következőket tartottam szem előtt: A kapcsolódó kiskereskedelmi piac magában foglalja egyrészt azon kiskereskedelmi szolgáltatások összességét, amelyek a kérdéses nagykereskedelmi szolgáltatás felhasználásával nyújthatók (pl. híváskezdeményezés → közvetítőválasztásos forgalom⁹). Másrészt az ezen szolgáltatásokkal egy

⁷ A 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note-ban foglaltakkal összhangban: „The wholesale market for call origination on the public telephone network provided at a fixed location comprises PSTN and managed VoIP over fixed broadband lines.” (4.1.2. pont, 26. oldal)

⁸ A keskenysáv felső határa 144 kbit/s, az EU tagállamok általános szabályozási gyakorlatával összhangban.

⁹ A korábbi határozathoz képest változást jelent, hogy a PC/31859-42/2015., PC/32197-41/2015., PC/32118-40/2015. számú határozatokkal a közvetítőválasztás kötelezettségét megszüntettem a kiskereskedelmi piacon, így a határozatokban meghatározott átmeneti időszakot követően a jelentős piaci erejűként azonosított szolgáltatók nem kötelesek az előfizetők számára lehetővé tenni a közvetítőválasztást.

kiskereskedelmi piacba tartozó szolgáltatások (pl. nem közvetítőválasztásos beszédhívás) és a hozzájuk kapcsolódó származtatott szolgáltatások (pl. forgalom → hozzáférés) is a kapcsolódó kiskereskedelmi piac részét alkotják. Ennek alapján elsődleges kapcsolódó kiskereskedelmi piacként a helyhez kötött telefonhálózaton, előfizetők számára nyújtott forgalmi szolgáltatások piacát (a továbbiakban: „kiskereskedelmi forgalmi piac”), másodlagos kapcsolódó kiskereskedelmi piacként a helyhez kötött telefonhálózaton, előfizetők számára nyújtott hozzáférési szolgáltatások piacát (a továbbiakban: „kiskereskedelmi hozzáférési piac”) azonosítottam. A kiskereskedelmi piacba a leírtak alapján beletartoznak a vertikálisan integrált vagy vállalatcsoporton belüli szolgáltatóknak a belső teljesítményekre alapozott kiskereskedelmi szolgáltatásai is.

- [18] A vizsgálatok során elsőként a másodlagos kapcsolódó kiskereskedelmi piacként azonosított kiskereskedelmi hozzáférési piaccal foglalkoztam.

I.4.1. Kiskereskedelmi hozzáférési piac

- [19] A híváskezdeményezés szolgáltatás egyik kapcsolódó piaca a kiskereskedelmi hozzáférési piac. A hozzáférési szolgáltatásokat azért kell kapcsolódó piacnak tekinteni, mert egyrészt a hívások lebonyolításához szükség van hozzáférésre, másrészt a hozzáférés iránti kereslet a forgalmi szolgáltatások iránti keresletből származtatható (hozzáférést a legtöbb esetben azért vesznek a felhasználók, hogy képesek legyenek azon hívásokat indítani).

I.4.1.1. Kiinduló szolgáltatás a kiskereskedelmi hozzáférési piacon

- [20] A kiinduló szolgáltatás tartalma – összhangban az 1/2007. piaci határozatban¹⁰ foglaltakkal – a következőképpen határozható meg: nyilvános helyhez kötött telefonhálózathoz való hozzáférés biztosítása lakossági és nem lakossági előfizetők számára, amely lehetővé teszi helyhez kötött telefonszolgáltatások¹¹, valamint egyéb, a helyhez kötött hozzáféréseken nyújtott előfizetői szolgáltatások igénybevételét. Az Eht. egyértelmű megfeleltetést teremt a helyhez kötött telefonhálózathoz való hozzáférés és a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés között: *"Helyhez kötött telefonhálózat: helyhez kötött telefonszolgáltatás igénybevételét lehetővé tevő nyilvános telefonhálózat."* (188. § 42.) A helyhez kötött telefonszolgáltatás meghatározó jellemzője az Eht. 188 § 41., illetve ehhez kapcsolódóan a 188. § 86. alapján, hogy belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószám vagy hívószámok segítségével teszi lehetővé belföldi vagy belföldi és nemzetközi hívások kezdeményezését és fogadását. (A 2007/789/EK Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 4.2.1. pontja is kiemeli, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatások tekintetében a technológiák fejlődésével a hálózat helyett a szolgáltatásra kell helyezni a hangsúlyt.¹²) Tekintettel a piac kiskereskedelmi jellegére a piachoz tartozó szolgáltatások lényeges jellemzője, hogy megfelelnek az „előfizetői szolgáltatás” jogszabályi fogalmának (Eht. 188. § 25. fogalom).
- [21] A kiinduló szolgáltatás igénybevétele tehát elsődlegesen arra irányul, hogy a felhasználók ezáltal helyhez kötött telefonszolgáltatásokat vehessenek igénybe, tehát a kiinduló szolgáltatás lényegét a

¹⁰ PC/31859-42/2015. számú határozat

¹¹ Elsődlegesen hívások indítását és fogadását.

¹² As networks are upgraded (see section 3.3 on next generation networks) the traffic associated with dedicated or managed telephone or voice services will be merged with other forms of traffic (such as data), although the existing numbering schemes for telephone services will be maintained. For this reason, under the revision of the regulatory framework, it is proposed to delete the definition of the "public telephone network" and retain but modify the definition of "publicly available telephone service".

helyhez kötött hívások belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószám vagy hívószámok segítségével történő indításának és fogadásának képessége jelenti. A szolgáltatók a helyhez kötött telefonszolgáltatásokon felül rendszerint egyéb, kiegészítő jellegű, illetve a telefonszolgáltatás igénybevételéhez szükséges szolgáltatásokat is nyújtanak a felhasználók számára (pl. előfizetői hozzáférési pont létesítése és üzembe helyezése, hozzáférés fenntartása és hibaelhárítás), ezek azonban szolgáltatónként és előfizetőnként is eltérhetnek egymástól és nem befolyásolják az előzőekben tett, a szolgáltatás lényegére vonatkozó megállapítást.

- [22] A helyettesítési vizsgálatok során – a kiinduló nagykereskedelmi szolgáltatás jelen határozat indokolás A. fejezet I.3. pontjában meghatározott tartalmának megfelelően – a következő szolgáltatásokat azonosítottam kiinduló szolgáltatásként:
- a nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú¹³ hozzáférési szolgáltatások;
 - hozzáférés menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokhoz.
- [23] A felsorolásban található egyes szolgáltatások tartalma – a PC/31859-42/2015. számú határozatban foglaltakkal megegyezően – a következő:
- A nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú hozzáférési szolgáltatások közé a réz érpáron nyújtott analóg (PSTN) és ISDN hozzáférések tartoznak. Az analóg hozzáférések magukban foglalják a rádiós hurokkal (RLL) megvalósított hozzáféréseket is.
 - A menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokhoz való hozzáférés teljesen vagy részben IP alapú hálózatokon biztosított hozzáférés¹⁴, amely lehetővé teszi IP alapú hangszolgáltatás nyújtását. A szolgáltatás menedzselt, a telefonszolgáltatást a szélessávú kiskereskedelmi hozzáférést nyújtó szolgáltató biztosítja saját hálózatán, vagy nagykereskedelmi hozzáférési szolgáltatás igénybevételével és a telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltató vállalja meghatározott minőségi paraméterek biztosítását.

I.4.1.2. Keresleti és kínálati helyettesítés vizsgálata

- [24] Egy adott szolgáltatási piac határainak megállapítása az adott szolgáltatást nyújtó vállalkozásnak az ármeghatározással kapcsolatos magatartását korlátozó tényezők vizsgálatát igényli. A két legfőbb korlátozó tényező a keresleti, illetve a kínálati helyettesítés lehetősége. A keresleti és kínálati helyettesítés mérésének egy lehetséges vizsgálati módszere a hipotetikus monopolista teszt, amely arra keresi a választ, hogy valamely termék vagy szolgáltatás árának egy kismértékű (5-10%)¹⁵, de észrevehető és tartós emelkedése esetén a fogyasztók és a versenytársak hogyan reagálnának.

¹³ A keskenysáv felső határa 144 kbit/s, az EU tagállamok általános szabályozási gyakorlatával összhangban.

¹⁴ Magyarországon az xDSL, a kábelmodemes, az FTTH (Fiber to the Home: fényvezető szál a lakásig), az FTTB/FTTCab (Fiber to the Building/Cabinet: fényvezető szál az épületig/kabinetig) hálózaton megvalósított Ethernet LAN, valamint a vezeték nélküli szélessávú hozzáférési típusok használata jellemző.

¹⁵ A jelen határozatban vizsgált piac nagykereskedelmi piac, ennek megfelelően az áremelkedés hatását elméletileg a nagykereskedelmi szolgáltatás árának 5-10%-os növekedése mellett kell vizsgálni. Ugyanakkor – figyelembe véve a nagykereskedelmi szolgáltatás árszintjét (0,40 Ft/perc), illetve a kiskereskedelmi szolgáltatás árában képviselt arányát – annak érdekében, hogy a kiskereskedelmi helyettesítés érdemben vizsgálható legyen, a kiskereskedelmi helyettesítési vizsgálatok során is 5-10%-os áremelkedést vettem figyelembe. Amennyiben ilyen áremelkedés feltételezése mellett nem azonosítható helyettesítő szolgáltatás, akkor az kisebb áremelkedés feltételezése mellett is kizárt.

Amennyiben a hipotetikus monopolista áremelése a keresett mennyiség csökkenése miatt nem valósítható meg profitábilisan, az a helyettesítési lehetőségek további vizsgálatát és a piac határainak esetleges módosítását teheti szükségessé. A következőkben a keresleti és kínálati oldali helyettesítési vizsgálatok során – a helyettesítés objektív körülményeinek vizsgálata mellett – a hipotetikus monopolista teszt itt részletezett gondolati keretét is felhasználok.

I.4.1.2.1. Keresleti helyettesítés vizsgálata

- [25] A keresleti helyettesítési lehetőségek kapcsán első lépésben azt vizsgálom, hogy az adott – potenciálisan helyettesítő – szolgáltatást az alapvető jellemzői alkalmassá teszik-e arra, hogy a kiinduló szolgáltatást helyettesítse, majd – amennyiben az objektív tényezők vizsgálata alapján a helyettesítés nem akadályozott – megvizsgálom, hogy a kiinduló szolgáltatás árának egy kismértékű, de észrevehető és tartós emelkedése esetén a fogyasztók hogyan reagálnának.
- [26] A keresleti helyettesítés vizsgálata során kiinduló szolgáltatásként a jelen határozat indokolás A. fejezet 1.4.1.1. pontjában kiinduló szolgáltatásként azonosított szolgáltatásokat tekintetem. Megállapítottam, hogy a hazai piacon a fogyasztók számára a következő szolgáltatások jöhetnek szóba reálisan¹⁶, mint a kiinduló szolgáltatások helyettesítői:
- hozzáférés nem menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető hangszolgáltatásokhoz
 - hozzáférés mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz.
- [27] A felsoroltakon kívül a HF/25011-50/2012. számú határozatban a helyettesítési vizsgálatok során külön vizsgáltam és a kiskereskedelmi piac részeként azonosítottam az ún. „Home Zone” szolgáltatást¹⁷. A „Home Zone” szolgáltatás esetében megállapítható, hogy a szolgáltatás hazai elérhetősége megszűnt, a szolgáltatáshoz kapcsolódó díjsomagok értékesítését a Vodafone 2014. április 1-jével megszüntette, így a „Home Zone” szolgáltatás igénybevétele, a szolgáltatásra történő váltás, a szolgáltatással való helyettesítés új előfizetők esetében nem lehetséges. Ennek megfelelően az elérhetőség hiánya miatt a szolgáltatást jelen határozatban nem vizsgáltam, illetve nem azonosítottam a kiskereskedelmi piac részeként.

I.4.1.2.1.1 Hozzáférés nem menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető hangszolgáltatásokhoz

- [28] Az IP alapú hangszolgáltatás (Voice over Internet Protocol – VoIP) hang és egyéb szolgáltatások továbbítását jelenti teljesen, vagy részben Internet Protokoll (IP) alapú hálózatokon keresztül. A szolgáltatásban részt vevő IP alapú hálózati szakaszok lehetnek a nyilvános internet hálózat szakaszai, vagy a nyilvános internet részét nem képező IP alapú hálózatok részei. A nem menedzselt VoIP szolgáltatások jellemzően a nyilvános interneten keresztül megvalósuló hangszolgáltatások. A nem menedzselt VoIP szolgáltatások meghatározó jellemzője, hogy a szolgáltatást nyújtó szolgáltató

¹⁶ Egyéb kommunikációs formák – pl. levél, e-mail küldése – esetében az eltérő szolgáltatásjellemzők (pl. átvitt információ mennyisége, kétirányú kommunikáció lehetősége, kommunikáció gyorsasága) miatt a helyettesítés akadályozott.

¹⁷ A mobil rádiótelefon hálózaton, mobil végberendezés használatával nyújtott Home Zone szolgáltatás lehetővé teszi, hogy az előfizető abban a mobil rádiótelefon hálózati cellában, amely az állandó tartózkodási helyén (lakásában, irodájában) a mobil rádiótelefon szolgáltatás nyújtására szolgál, helyhez kötött hívószám választásával telefonáljon a helyhez kötött hálózat előfizetői felé helyhez kötött tarifákhoz közeli díjért. A szolgáltatás használata minden esetben az előfizető által megadott címhez kötődik. Az előfizető kizárólag a zónából tud kedvezményes díjszabású hívást indítani, hívást fogadni azonban tud a zónán kívül is, mind a mobil, mind a mobilszolgáltató által biztosított vezetékessé számán.

nem rendelkezik olyan befolyással a hozzáférési hálózat felett, hogy a minőségi szint vállalása nélküli (best effort alapú) teljesítéstől eltérő minőségi paramétereket tudjon biztosítani a hangszolgáltatásra vonatkozóan.

- [29] A keresleti helyettesítés vizsgálata ebben az esetben annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy a hozzáférés nem menedzselt VoIP szolgáltatásokhoz helyettesítheti-e a felhasználók számára a jelen határozat indokolás A. fejezet I.4.1.1. pontjában azonosított kiinduló szolgáltatást. A keresleti helyettesítés szempontjából releváns jellemzőknek a funkcionalitás, a minőség, az ár, az elérhetőség, a felhasználói magatartás és a helyettesítési akadályok tekinthetők.

Funkcionalitás és minőség

- [30] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások jellemzően a nyilvános interneten keresztül elérhető hangszolgáltatások, melyeknek a hozzáférés szempontjából két esete különböztethető meg:
- nem menedzselt VoIP szolgáltatásokhoz való hozzáférés számítógépre, illetve mobiltelefonra telepített alkalmazás segítségével (a továbbiakban: **számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférés**),
 - nem menedzselt VoIP szolgáltatásokhoz való hozzáférés számítógépes alkalmazás használata nélkül, az előfizetői végponton elhelyezett port-adapter alkalmazásával (a továbbiakban: **számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáférés**).
- [31] A számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférés a helyhez kötött keskenysávú hozzáféréssel ellentétben nem biztosít állandó, felhasználói beavatkozás nélküli hozzáférést a hangszolgáltatáshoz. A hívás indításához és fogadásához szükséges a végberendezés (számítógép, mobiltelefon) bekapcsolása és az internet hálózathoz való csatlakoztatása. A hangszolgáltatás elérése, hívások indítása és fogadása jellemzően nem a kiinduló szolgáltatás esetében megszokott módon, hanem az internetes alkalmazás felületén keresztül lehetséges.
- [32] A számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáférés esetében az előfizetői végponton elhelyezett port-adapter teljes körűen ellátja az IP alapú beszédkapcsolat felépítését, a VoIP szolgáltatáshoz való hozzáféréshez nincs szükség számítógép használatára. A hozzáférés megvalósulhat a port-adapterhez csatlakoztatott hagyományos, analóg telefonkészülék segítségével, vagy IP telefonkészülékkel (ebben az esetben a port-adapter és a telefonkészülék egy egységet képez). A telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés az említett telefonkészülékekkel a hagyományos módon történik: a felhasználó hívásokat a telefonkészüléken található számok tárcsázásával indíthat, bejövő hívásokat telefonkagyló felemelésével fogadhat.
- [33] A számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáférés a kiinduló szolgáltatáshoz hasonló módon, felhasználói beavatkozás nélküli állandó hozzáférést biztosít a hangszolgáltatáshoz, amennyiben a szélessávú internetkapcsolat működik.
- [34] A számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében jellemzően nem biztosított belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószámok segítségével belföldi, vagy belföldi és nemzetközi hívások indítása és fogadása, vagyis nem biztosított a jelen határozat indokolás A. fejezet I.4.1.1. pontjában meghatározott kiinduló szolgáltatás lényegi funkcionalitása. Egyes nem menedzselt VoIP szolgáltatást nyújtó szolgáltatók külön díjazás ellenében lehetővé teszik a számozási terv szerinti hívásokat, illetve hívhatóságot, azonban ennek igénybevétele a számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében marginális (ld. a Felhasználói magatartás pontban).
- [35] Funkcionális eltérést jelent, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatások esetében a kiinduló szolgáltatással ellentétben lehetséges a nomadikus, illetve mobil használat.

- [36] A számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében a hangszolgáltatás a nyilvános interneten keresztül valósul meg, ezért a kiinduló szolgáltatástól eltérően a szolgáltatás nyújtója nem tudja garantálni a kiinduló szolgáltatásra jellemző minőségi paraméterek teljesülését.
- [37] A számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáférések esetében a hangszolgáltatást nyújtó szolgáltató a saját hálózati szakaszán képes lehet biztosítani a keskenysávú telefonszolgáltatásra jellemző minőségi paramétereket, azonban a szélessávú internet hozzáférést nyújtó szolgáltató hálózati szakaszán a hangátvitel minősége nem biztosított, tekintettel az internet célú adatátvitel minőségi szint vállalása nélküli (best effort) jellegére. Továbbá, tekintettel arra, hogy a hangszolgáltatás alapját képező internet hozzáférést nem a hangszolgáltatást nyújtó szolgáltató biztosítja, ezért a hozzáféréshez kapcsolódó minőségi paramétereket (például éves rendelkezésre állás, hibaelhárítási idő) sem képes biztosítani.
- [38] A leírtak alapján a funkcionalitással és a minőséggel kapcsolatban a következőket állapítottam meg:
- A számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférés esetében a funkcionalitásban és minőségben meglévő alapvető különbségek arra utalnak, hogy ez a szolgáltatás nem tekinthető a kiinduló szolgáltatás helyettesítőjének.
 - A számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáférés esetében a funkcionalitás tekintetében nem tapasztalható jelentős különbség a kiinduló szolgáltatáshoz képest, a minőség szempontjából viszont jelentős különbség lehet, ami csökkenti a kiinduló szolgáltatás számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáféréssel való helyettesítésének lehetőségét.

Árak

- [39] A nem menedzselt VoIP szolgáltatásokhoz külön hozzáférési díj jellemzően nem kapcsolódik, mivel ezeknek a szolgáltatásoknak az igénybevétele döntően az internet hozzáféréseken keresztül történik. A felhasználó az internet hozzáférés díja ellenében hozzáférhet a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokhoz. Egyes VoIP szolgáltatók esetében a hozzáféréshez igényelt, számozási terv szerinti hívószámra nincs havi díja, más szolgáltatók esetében van havi díj, de ennek mértéke mind a „hagyományos” telefon hozzáférés, mind az internet hozzáférés havi díjához képest csekély. A leírtak alapján megállapítottam, hogy az eltérő ár, illetve az árak közötti különbség önmagában nem akadályozza a helyettesítést.

Elérhetőség

- [40] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások elérhetősége szempontjából meghatározó az internet hozzáférések száma. Lakossági piackutatási adatok¹⁸ szerint a helyhez kötött telefon hozzáféréssel rendelkező háztartások 74%-a, a nem lakossági előfizetőkkel kapcsolatos piackutatás¹⁹ adatai alapján a vezetékes telefon hozzáféréssel rendelkező legalább 10 fős szervezetek 100%-a rendelkezik vezetékes vagy mobilinternet hozzáféréssel. Ez alapján megállapítható, hogy az internet szolgáltatás elérhetősége jelentős potenciális felhasználói kör számára lehetővé teszi a kiinduló szolgáltatás nem menedzselt VoIP szolgáltatáshoz való hozzáféréssel történő helyettesítését, az elérhetőség tehát önmagában nem akadályozza a helyettesítést.

Felhasználói magatartás

¹⁸ NMHH lakossági piackutatás, 2016

¹⁹ NMHH üzleti piackutatás, 2016

- [41] Lakossági piackutatási adatok²⁰ szerint 2016-ban a 14 éves és idősebb (a továbbiakban: **13 év feletti**) lakosság 20%-a vett igénybe számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat beszélgetés, telefonálás céljából. A helyettesítés szempontjából releváns, tehát hívásindítást lehetővé tevő helyhez kötött telefon hozzáféréssel rendelkező háztartásokban élő, 13 év feletti lakosság 21%-a vett igénybe számítógépen hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat beszélgetés, telefonálás céljából.
- [42] A 13 év feletti lakossági felhasználók mindössze 1%-a (számítógépen hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat számítógépen, tableten használók 4%-a) vett igénybe olyan fizetős szolgáltatást, amely lehetővé teszi, hogy hagyományos, számozási terv szerinti telefonszámokat is tudjon hívni.
- [43] A felhasználói magatartásra vonatkozó adatok alapján megállapítottam, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokat a felhasználók viszonylag széles köre használja, azonban a kiinduló szolgáltatástól eltérő felhasználási céllal. Ezt elsősorban az mutatja, hogy a 13 év feletti lakossági felhasználók 99%-a (a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokat használó felhasználók 96%-a) a nem menedzselt VoIP szolgáltatás használatához nem igényli a számozási terv szerinti hívások indításának és fogadásának lehetőségét, vagyis a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatáshoz képest egy szűkebb felhasználói csoporton belüli elérhetőség biztosítására használják a szolgáltatást.
- [44] A nem lakossági felhasználókkal kapcsolatos piackutatás²¹ adatai alapján 2016 végén a legalább 10 fős vállalkozások/szervezetek 15%-a vett igénybe számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat. E csoporton belül a szervezetek 6%-a vett igénybe a hagyományos telefonszámok hívását is lehetővé tevő fizetős szolgáltatást. Ez a teljes sokaságnak mindössze 1%-a.
- [45] Lakossági piackutatási adatok szerint 2016-ban a helyhez kötött telefonszolgáltatás havi költségének 10%-os növekedése esetén a lakossági előfizetők 15%-a mondta volna le az előfizetését és a potenciális lemondók 17%-a használt volna helyette számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatást. Vagyis 10%-os költségnövekedés hatására az összes helyhez kötött telefon előfizető 3%-a váltott volna interneten keresztül elérhető VoIP hozzáférésre. Ez az arány nem tekinthető olyan mértékűnek, amely a nem menedzselt VoIP szolgáltatáshoz való hozzáférés és a kiinduló szolgáltatás közötti helyettesítést alátámasztaná, figyelembe véve azt is, hogy a ténylegesen váltó előfizetők aránya valószínűleg alacsonyabb lenne, mint a váltási szándékot kinyilvánítók aránya.
- [46] Mind a lakossági, mind a nem lakossági szegmens esetében megállapítható tehát, hogy a számítógépes alkalmazáson keresztül elérhető hangszolgáltatások piaci súlya egyelőre marginális, ebben a helyettesítést érdemben befolyásoló változás a piacelemzés előretekintő időtávja alatt sem várható. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető „nem fizetős” VoIP szolgáltatások igénybevétele a fenti adatok alapján magasnak mondható, tendenciájában növekvő és annak ellenére, hogy a fizetős megoldások igénybevétele egyelőre alacsony, a fizetős, a számozási terv szerinti telefonszámok elérését is biztosítani képes szolgáltatás elérhetősége valamikorra nyomást képes kifejteni a hagyományos telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók magatartására. Ez a nyomás azonban elsődlegesen a forgalmi szolgáltatások piacán érvényesül és mértékében ott sem akkora, ami a piac bővítését indokolná a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokkal, a piaci verseny vizsgálata során ugyanakkor indokolt lehet a figyelembe vétele.

²⁰ NMHH lakossági piackutatás, 2016

²¹ NMHH üzleti piackutatás, 2016

- [47] A fenti tényezők alapján megállapítottam, hogy a felhasználói magatartásra vonatkozó információk nem támasztják alá a kiinduló szolgáltatás és a nem menedzselt VoIP szolgáltatáshoz való hozzáférés közötti helyettesítést.

Váltási költségek és a helyettesítés akadályai

- [48] Az internet szolgáltatás igénybevételének költségei (az internet hozzáférési szolgáltatás díjai, továbbá az internet hozzáféréshez szükséges eszközök beszerzésének költsége) olyan jelentős kiadást jelentenek, amely az internet kapcsolattal nem rendelkezők számára a kiinduló szolgáltatás nem menedzselt VoIP szolgáltatással való helyettesítésének akadályá lehet. Továbbá, a számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében a lakosság jelentős része számára az internet és a számítógépes alkalmazások használatához szükséges ismeretek hiánya is akadályozhatja a helyettesítést. Ez a helyettesítés akadályá lehet azon háztartások esetében is, amelyek rendelkeznek internet hozzáféréssel, de a háztartás egyes tagjai nem használják az internetet. Lakossági piackutatási adatok²² szerint a 13 év feletti lakossági felhasználók 28%-a egyáltalán nem használ internetet. Ilyen szűk keresztmetszet a nem lakossági előfizetők esetében nem azonosítható, 2016 végén a legalább 10 fős vállalkozások/szervezetek 100%-a rendelkezett valamilyen internet hozzáféréssel.
- [49] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a kiinduló szolgáltatás nem menedzselt VoIP hozzáféréssel való helyettesítése – elsősorban a számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében – számottevő felhasználói kör esetében jelentős akadályokba ütközik, ami a nem menedzselt VoIP hozzáféréssel való helyettesítés lehetőségét csökkenti.

Keresleti helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [50] A számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében a funkcionalitás, a minőség, a felhasználói magatartás, valamint a helyettesítési akadályok, a számítógépes alkalmazás nélkül megvalósuló hozzáférések esetében a minőség, a felhasználói magatartás és a helyettesítési akadályok vizsgálata során azonosított eltérések miatt nem állapítható meg helyettesítési kapcsolat a nem menedzselt VoIP szolgáltatáshoz való hozzáférés és kiinduló szolgáltatás között.
- [51] A fenti tényezők alapján a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokhoz való hozzáférést nem azonosítottam a kiinduló szolgáltatás helyettesítőjeként és megállapítottam, hogy a nem menedzselt VoIP hozzáférés nem képezi a kapcsolódó kiskereskedelmi hozzáférési piac részét.

I.4.1.2.1.2 Hozzáférés mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz

- [52] A keresleti helyettesítés vizsgálata ebben az esetben annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy a hozzáférés mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz a felhasználók számára helyettesítheti-e a helyhez kötött hozzáférési szolgáltatások igénybevételét. A vizsgálatok során a funkcionalitást, a minőséget, az elérhetőséget, a piaci tendenciákat, az árakat, valamint a helyettesítést esetlegesen akadályozó váltási költségeket elemeztem részletesen, továbbá – az esetleges árváltozásra adott lehetséges fogyasztói reakciók feltárása érdekében – az árrugalmasságra vonatkozó számításokat is végeztem.

Funkcionalitás és minőség

²² NEMH lakossági piackutatás, 2016

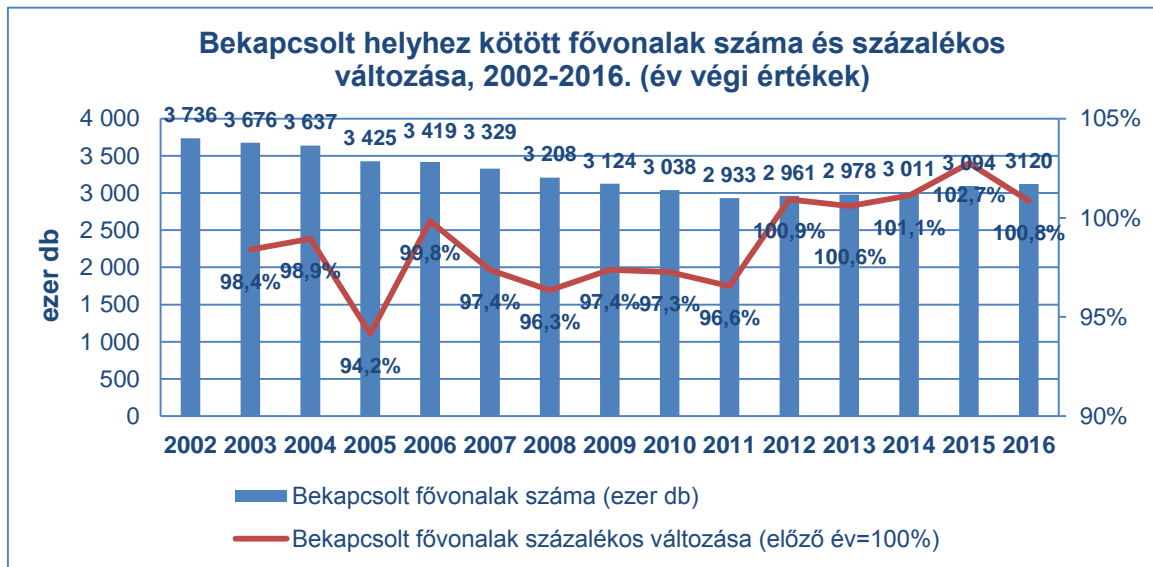
- [53] A mobiltelefon szolgáltatás esetében a telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés (hívások indítása és fogadása) funkcionálisan egyenértékű a helyhez kötött telefonszolgáltatásokkal, jóllehet kisebb funkcionális különbségek azonosíthatók (pl. mobil hozzáférésről nem lehet faxhívásokat indítani, ennek jelentőségét azonban csökkenti az a tény, hogy a szélessávú internet szolgáltatás térnyerésével párhuzamosan visszaesett a faxszolgáltatás iránti igény).
- [54] A mobiltelefon a mobilitás és a személyhez kötöttség révén többletfunkciókat nyújt, azonban a helyhez kötött hozzáférés is rendelkezik néhány olyan, a mobiltól eltérő termékjellemzővel, amely bizonyos fogyasztók számára kiemelten fontos lehet. Ezek közé tartozik az egyszerűbb használat, valamint az, hogy a helyhez kötött hozzáférés nem személyhez, hanem háztartáshoz, illetve intézményhez kapcsolódik, továbbá, hogy csak a helyhez kötött hozzáférés teszi lehetővé egyes kiegészítő szolgáltatások igénybevételét (pl. távfelügyelet, zöld szám).
- [55] A fogyasztói igények oldaláról fontosabb minőségi paraméterek tekintetében a két szolgáltatás között nincs érdemi különbség abban a tekintetben, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz hasonlóan a szolgáltatás nyújtója a mobil rádiótelefon hálózaton keresztül nyújtott telefonszolgáltatás esetében is vállalja meghatározott minőségi paraméterek biztosítását.
- [56] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés lényegét érintő funkcionális és minőségi jellemzők tekintetében a keresleti helyettesítés nem korlátozott.

Elérhetőség

- [57] Magyarországon három országos kiépítettségű, saját hálózattal rendelkező szolgáltató (Telenor, Vodafone, Magyar Telekom), továbbá két virtuális mobil szolgáltató (UPC, Netfone) mobil telefonszolgáltatása érhető el. A három magyarországi mobiltelefon hálózat mindegyike országos lakossági lefedettséget biztosít. A hívásindításra alkalmas SIM kártyák száma 2016 végén 11,78 millió volt, a 100 lakosra jutó előfizetésszám pedig 119,1. A mobil rádiótelefon hálózaton keresztül nyújtott hozzáférési szolgáltatás tehát országosan igénybe vehető, ezért az elérhetőség nem képezi a helyettesítés akadályát.

Piaci tendenciák

- [58] A magyarországi elektronikus hírközlési piacon 2012-ig a helyhez kötött telefonszolgáltatás előfizetőszámának folyamatosan csökkenése volt megfigyelhető. Az előfizetőszám csökkenése azonban az új, infrastruktúra-alapú kihívók belépésével fokozatosan lelassult, illetve 2012 közepétől az előfizetők számát tekintve már kisebb növekedés is láthatóvá vált.
- [59] A következő ábra a helyhez kötött előfizetőszámok év végi alakulását és az előfizetőszámok előző évhez viszonyított százalékos változását mutatja a 2002 és 2016 közötti időszakban:

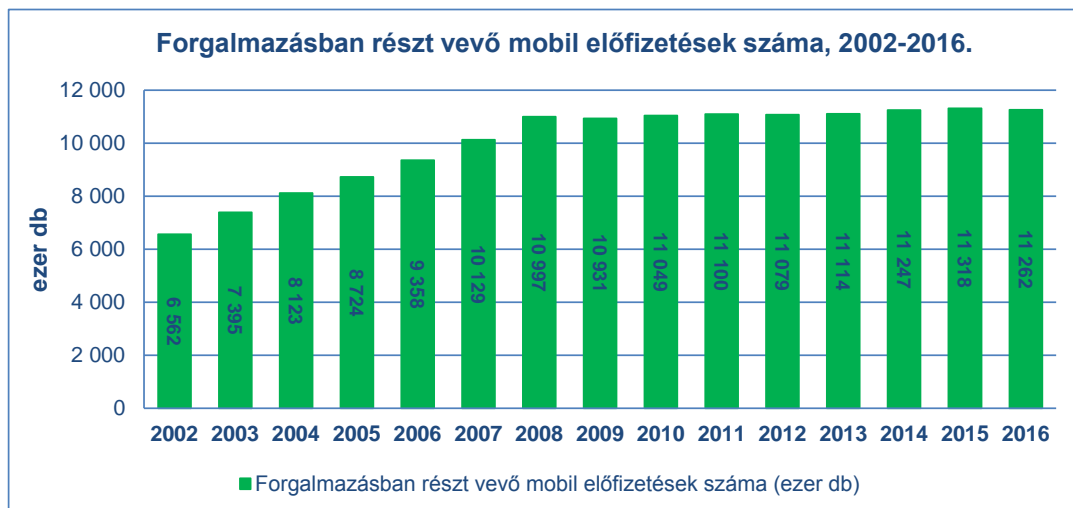

1. ábra: Bekapcsolt fővonalak száma és változása a 2002 és 2016 közötti időszakban

Forrás: NMHH Vezetékes gyorsjelentések

[60] A helyhez kötött telefon szolgáltatás előfizetőszámával ellentétben 2008 végéig évről-évre folyamatosan emelkedett a mobil előfizetések száma. A növekedés üteme 2009-ben azonban megtorpant és az előző évhez képest közel 66 ezerrel csökkent a forgalmazásban részt vevő mobil előfizetések száma. Ezt követően a mobil előfizetések száma nem változott jelentős mértékben, az utolsó néhány évben csak kismértékű növekedés tapasztalható.

[61] A 2. ábra a forgalmazásban részt vevő mobil előfizetések számának alakulását mutatja a 2002 és 2016 közötti időszakban:

2. ábra: A forgalmazásban részt vevő mobil előfizetések száma a 2002 és 2016 közötti időszakban

Forrás: NMHH Mobil gyorsjelentések

[62] A volumenek mozgásából csak akkor lehet a piacdefiníció szempontjából figyelembe vehető helyettesítésre következtetni, ha igazolható, hogy a volumenek változását a relatív árak változása váltotta ki, s nem egy az ártól független trendhatásról (például a technológia vagy a fogyasztói szokások változásairól) van szó, valamint ha a relatív árváltozás következtében fellépő volumenváltozás mértéke a hipotetikus monopolista szolgáltató nyereségszintje szempontjából kritikus mértékűnek tekinthető. A fenti adatokból önmagukban – figyelembe véve különösen a korábbi évekre jellemző tendenciák változását – nem lehet a helyettesítésre vonatkozó megalapozott megállapítást tenni.

Árak

- [63] A kiinduló és a potenciális helyettesítő szolgáltatás árai közötti jelentős eltérések érdemben befolyásolhatják a helyettesítés lehetőségét; amennyiben a helyettesítő szolgáltatás – akár az eltérő költségek miatt, akár egyéb piaci szempontok miatt – csak jóval magasabb áron érhető el, mint a kiinduló szolgáltatás, akkor a kiinduló termék árának kismértékű, de tartós emelése valószínűsíthetően profitábilisan megvalósítható.
- [64] A helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés és a mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz való hozzáférés díjainak összehasonlító vizsgálata a három legnagyobb piaci részesedéssel bíró helyhez kötött szolgáltató, a Magyar Telekom, az Invitel és a UPC, valamint a magyar piacon működő három, saját hálózattal rendelkező mobil szolgáltató, a Magyar Telekom, a Telenor és a Vodafone post-paid díjcsomagjainak elemzése alapján történt.
- [65] A következő táblázat a három legnagyobb piaci részesedéssel bíró vezetékes szolgáltató és a három mobil szolgáltató által a lakossági előfizetők számára kialakított egyes díjcsomagjainak havi díjait hasonlítja össze:

Szolgáltatók	Lakossági díjcsomagok	Előfizetési díj (Ft/hó)	Lebeszélhetőség
MT vezetékes	Hoppá	3600/3900/4900 ²³	5000 Ft/hó belföldi vezetékes, illetve MT mobil irányba
	Alap ²⁴	1500/1800/2800	-
Invitel²⁵	Komfort	4940	-
	Kolibri M2 Net5 - Start	11500 (telefon+internet csomagár) ebből telefon: 1890	-
UPC	Telefon Nonstop S	3000	UPC kábelhálózatán belül ingyenes a hívás
	Telefon Nonstop M	10000	Belföldi vezetékes irányba ingyenes a hívás
DIGI	DIGITel200	200 (Önállóan nem rendelhető)	DIGI hálózaton belül ingyenes a hívás
	DIGITel500	500 (Önállóan nem rendelhető)	-
	DIGITel900	900	DIGI hálózaton belül ingyenes a hívás
MT mobil	Next S	7090/9090/10090 ²⁶ (1GB adat)	160 perc belföldi
	Next M	11590/13590/14590 ²⁷ (1GB adat)	korlátlan

²³ 2 év határozott idő/ 1 év határozott idő/ határozott idő nélkül.

²⁴ A Magyar Telekom az Alap díjcsomagban kapcsolási díjat is felszámít.

²⁵ Az Invitel kapcsolási díjat is felszámít.

²⁶ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

²⁷ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

Szolgáltatók	Lakossági díjcsomagok	Előfizetési díj (Ft/hó)	Lebeszélhetőség
	Eco XS	2390	2390 Ft/hó lebeszélhető (on-net: 39Ft/perc, off-net: 42Ft/perc)
Telenor	Light	4290 (50MB adat)	70 perc belföldi
	Blue S	8490 (300MB adat)	hálózaton belül korlátlan + 100 perc hálózaton kívüli belföldi
	Blue M	10990 (2GB adat)	hálózaton belül korlátlan + 200 perc hálózaton kívüli belföldi
	Blue L	16990 (2GB adat)	korlátlan
Vodafone	RED Basic SIM	10990/12990/12990 ²⁸ (1GB adat)	korlátlan
	RED Medium SIM	12990/14990/14990 ²⁹ (3GB adat)	korlátlan
	Go+ EU SIM	6490/6990/6990 ³⁰ (1GB adat)	hálózaton belül korlátlan + 150 perc hálózaton kívüli belföldi

1. táblázat: A helyhez kötött hozzáférések és a mobil hozzáférések bruttó havi díjai, 2016. december

Forrás: Szolgáltatók ÁSZF-jei

- [66] A vezetékes és a mobil díjak összehasonlítását nehezíti, hogy a mobil szolgáltatók és egyre inkább a vezetékes szolgáltatók kínálatában is nő azon csomagok aránya, amelyekben az előfizetési, vagy havidíj egyre gyakrabban nemcsak a hozzáférés árát tartalmazza, hanem bizonyos forgalom mennyiségig a forgalmi szolgáltatások ellenértékét is, részben lebeszélhető előfizetési díjak, vagy a havidíj ellenében bizonyos időszakokban, illetve hívásirányokban ingyenes hívásokat lehetővé tevő (flat rate) tarifakonstrukciók formájában.
- [67] A táblázatban található jellemző ajánlatok vizsgálata alapján megállapítható, hogy a mobil szolgáltatók által kínált post-paid ajánlatok között számos olyan ajánlatot találhat az előfizető, amelyek – a díjcsomagban foglalt lebeszélhetőséget is figyelembe véve – a hozzáférés díja tekintetében tényleges alternatívát nyújtanak a lakossági előfizetők számára. A pre-paid csomagok vizsgálata szintén alátámasztja az ároldali helyettesítés lehetőségét, hiszen az ilyen csomagok a megfelelő – akár minimális összegű – feltöltés esetén meghatározott ideig, illetve megfelelő forgalmazás esetén határozatlan ideig biztosítják a hozzáférést, tehát lehetővé teszik a hívások indítását és fogadását.
- [68] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz való hozzáféréssel való helyettesítése az árak oldaláról nem akadályozott.

Helyettesítést akadályozó váltási költségek vizsgálata

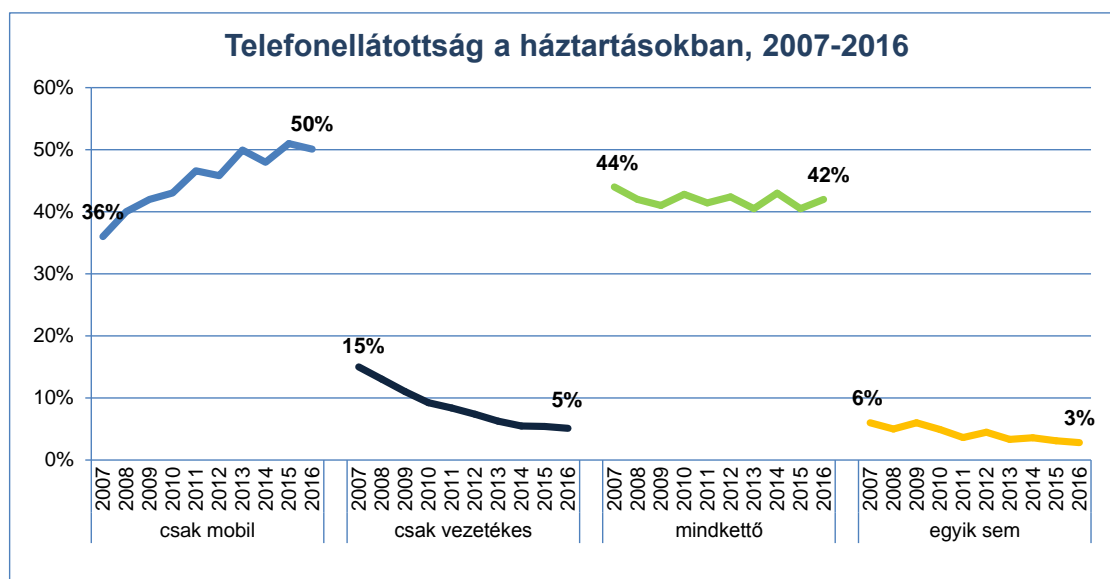
- [69] A helyhez kötött telefon hozzáférés mobil telefon hozzáféréssel való helyettesítését a váltási költségek is nehezíthetik.

²⁸ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

²⁹ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

³⁰ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

- [70] A váltási költségek a helyhez kötött telefon hozzáférés mobil telefon hozzáféréssel való helyettesítése során alapvetően abban az esetben merülnek fel, ha a fogyasztó nem rendelkezik mobil telefon hozzáféréssel. Ebben az esetben a helyettesítéshez a fogyasztónak mobil hozzáférést kell létesítenie. (Amennyiben a fogyasztó már rendelkezik mobiltelefon hozzáféréssel, akkor a gyakorlatban nem merül fel addicionális váltási költség.) Ennek megfelelően az áttérés során a mobil telefontal nem rendelkező, de vezetékes telefontal rendelkező fogyasztók szembesülhetnek jelentősebb váltási költségekkel. Ha e csoport arányát a Hatóság megbízásából végzett lakossági piackutatások adatai alapján vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy az elmúlt években folyamatosan csökkent azon háztartások száma, amelyek csak helyhez kötött előfizetéssel rendelkeztek, arányuk 2016 végére már csupán 5% volt. (Azon háztartások aránya, melyek a helyhez kötött hozzáférés mellett mobil telefontal is rendelkeztek évek óta stagnál, 2016 végén a háztartások 42%-ában volt megtalálható mindkét hozzáférés típus).

3. ábra: Helyhez kötött és mobiltelefonnal rendelkező háztartások (%), 2007-2016

Forrás: NMHH lakossági piackutatások

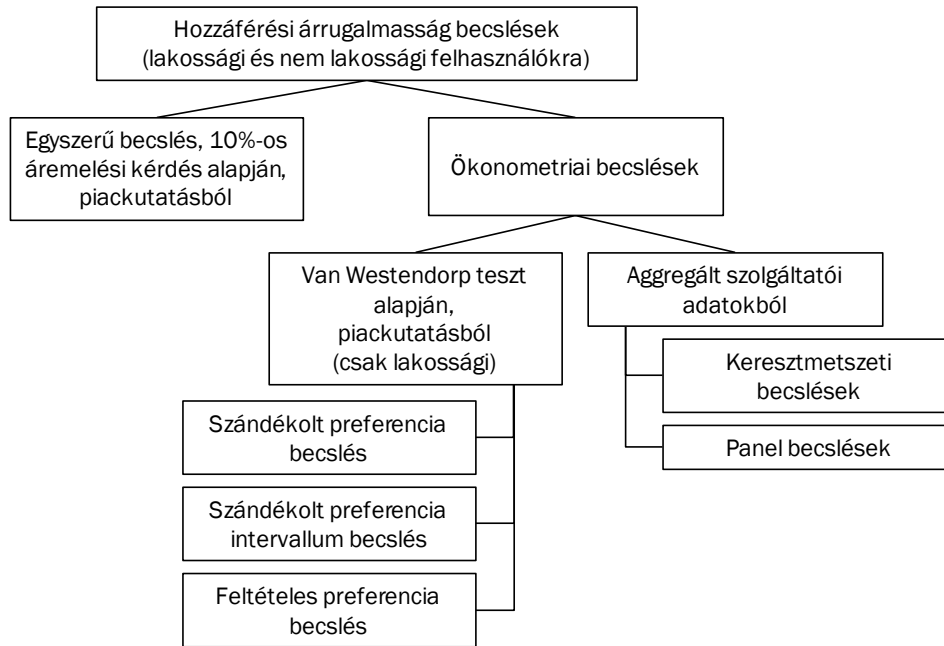
- [71] A mobil telefontal nem rendelkező, de vezetékes telefontal rendelkező fogyasztók számára a helyettesítés jelentős költséggel járhat, a következők miatt. A mobil telefonszolgáltatásra való áttérés az előfizetői végberendezés cseréjét, illetve mobil előfizetés vásárlását teszi szükségessé, ami pótlólagos terhet jelent a fogyasztók e csoportjának. Figyelembe véve azonban a mobil végberendezések árában bekövetkezett jelentős csökkenést, illetve a mobil szolgáltatók által alkalmazott kedvezményes belépési³¹ és készülékvásárlási konstrukciókat, valamint a hozzáférési díj nélküli pre-paid konstrukciók elérhetőségét, a váltási többletköltség nem olyan mértékű, ami a csak helyhez kötött hozzáféréssel rendelkező előfizetők döntő többsége számára a helyettesítést akadályozná.
- [72] Az elvégzett vizsgálatok alapján nem tártam fel olyan jelentős váltási költséget, amely a helyhez kötött telefon hozzáférés mobiltelefon hozzáféréssel való helyettesítését az előfizetők döntő többsége számára megakadályozná.

Árrugalmassági vizsgálat

³¹ A post paid mobil szerződéskötésre vonatkozó költségek a határozatlan idejű szerződést kötő előfizetők esetén jellemzően felmerülnek, azonban határozott idejű elkötelezettség (aminek a minimális időszaka általában 1 év) vállalása esetén a szolgáltatók ezt jellemzően elengedik, illetve a havi díjba beépítve térítik.

- [73] A helyhez kötött és mobil hozzáférések számának időbeli alakulását vizsgálva megállapítottam, hogy – elsősorban a 2000-es évek elején – a mobil hozzáférések számának rohamos növekedése a helyhez kötött hozzáférések számának folyamatos, egyenletes csökkenésével párosult. Az elmúlt néhány évben a csökkenés üteme lelassult, megállt és 2012-től az előfizetések számának lassú növekedése tapasztalható, miközben a mobil előfizetések száma érdemben nem változott. A volumenek ellentétes irányú mozgása azonban csak akkor utal a piacdefiníció szempontjából figyelembe vehető helyettesítésre, ha igazolható, hogy a volumenek változását a relatív árak változása váltotta ki, s nem egy az ártól független trendhatásról (például a technológia vagy a fogyasztói szokások változásairól) van szó. A helyettesítés megítéléséhez tehát a volumenek és az árak párhuzamos vizsgálatára is szükség van.
- [74] Az árak és a volumenek változása közötti kapcsolat az árrugalmasság értékén keresztül ragadható meg. A megfelelő árrugalmasság érték ismerete segítséget nyújt a hipotetikus monopolista teszt alapkérdésének az eldöntésében, tehát a saját-árrugalmasság ismeretében megállapítható, hogy a helyhez kötött hozzáférés árának kismértékű (5-10%-os), de tartós emelkedése esetén fellépő helyettesítési hatás (ami a mobil helyettesítés hatását is magában foglalja) elég erős-e ahhoz, hogy veszteségessé tegye a hipotetikus monopolista számára az áremelést.
- [75] Az árrugalmasság pontos értékének meghatározása érdekében a Hatóság külső tanácsadó igénybevételével – a piackutatásokból, illetve az NMHH piacelemzési adatbekérésből származó adatok felhasználásával – 2016-ban ismételten lefolytatta a helyhez kötött telefonszolgáltatás helyettesítésére vonatkozó empirikus vizsgálatot.
- [76] A vizsgálatok a következő főbb területekre terjedtek ki:
- saját-árrugalmasság becslése a Hatóság piackutatásaiból származó adatok alapján,
 - saját-árrugalmasság becslése a Hatóság által a piacelemzés során gyűjtött forgalmi és bevételi adatokból,
 - a becslések eredményeként kapott árrugalmasság értékek és a kritikus árrugalmasság³² összevetése.
- [77] Az árrugalmasság értékek meghatározása a következő számítások elkészítését tette szükségessé:

³² A kritikus árrugalmasság értéke egy olyan kitüntetett árrugalmasság érték, amely azt mutatja meg, hogy mekkora az a saját-árrugalmasság, aminél még érdemes a hipotetikus monopolistának árat emelnie, mert így az áremelésből adódó bevétel-növekedés és költségmegtakarítás ellensúlyozza a csökkenő keresett mennyiségből adódó veszteségeit.

4. ábra: A helyhez kötött telefon hozzáférés saját árrugalmasságának becslésére alkalmazott számítások

A számítások a következő eredményeket hozták (a számítások részletes ismertetését a jelen határozat indokolásának függeléke tartalmazza):

Egyszerű becslés piackutatás alapján

[78] A lakossági piackutatási adatok szerint 2015-ben a helyhez kötött telefonszolgáltatás 10%-os havidíj emelésének hatására a lakossági előfizetők 16%-a mondta volna le az előfizetését. Az ebből számított -1,82 értékű saját-árrugalmasság meghaladja a kritikus saját-árrugalmasság értékét (-1,31)³³. A nem lakossági piackutatásból a nem lakossági felhasználók esetében a hasonló kérdésre³⁴ adott válaszként a szándékolt lemondás aránya 7%, az ebből számított saját-árrugalmasság értéke -0,73. A lakossági felhasználók esetében a 10%-os áremelésre adott szándékolt reakció kritikus mértékű helyettesítésre utal. A nem lakossági felhasználók esetében a kritikus értéknél alacsonyabb rugalmassági érték adódott.

[79] Nagyon fontos megemlíteni a felhasználók válaszain alapuló becsléssel kapcsolatban, hogy a felhasználói szándék és a tényleges magatartás nem feltétlenül esik egybe, a gyakorlatban a lemondással, váltással kapcsolatban kifejezett szándék lényegesen meghaladhatja a az áremelés esetén ténylegesen bekövetkező lemondás, váltás mértékét. Ezért a kinyilvánított szándék alapján becsült árrugalmasságok felülbecslik a tényleges árrugalmasság mértékét.

Ökonometriai vizsgálat a Van Westendorp teszt alapján (csak lakossági szegmensre)

³³ 25%-os változó költség/ár arány feltételezése mellett számított érték. A változó költség/ár arány nemzetközi példán (az osztrák hatóság által végzett fix-mobil helyettesítési vizsgálat) alapul.

³⁴ A nem lakossági piackutatás esetén több válaszlehetőséget is megjelölhettek a válaszadók a következők közül: a) Továbbra is előfizetnének és ugyanannyit telefonálnának; b) Kevesebbet telefonálnának, de továbbra is előfizetnének; c) Alacsonyabb díjcsomagra váltanának; d) Másik vezetékeselefon-technológiára váltanának; e) Az előfizetéseket lemondanák, és nem fizetnének elő másra.

- [80] A lakossági piackutatás keretében a lakossági felhasználók esetében sor került a következő kérdések vizsgálatára is (Van Westendorp teszt): mennyit fizet most a háztartás a helyhez kötött szolgáltatásért, mennyit lenne biztosan hajlandó fizetni ezért a szolgáltatásért és mi az az összeg, amelyet már semmiképp nem fizetne ki a helyhez kötött telefonért. A válaszok alapján végzett ökonometriai elemzés eredményeként kapott -0,62 értékű ívrugalmasság értéke messze elmarad a kritikus saját-árrugalmasság értékétől.
- [81] Az egyszerű becslésen alapuló módszerhez képest a piackutatási adatokon végzett ökonometriai elemzések pontosabb eredményt adnak, azonban ez a vizsgálati módszer sem képes teljes mértékben kiküszöbölni a szándékolt preferenciák és a tényleges cselekvés közötti különbséget.

Ökonometriai vizsgálat a szolgáltatók bevételadatai alapján

- [82] A piackutatásból származó adatokon túlmenően a saját-árrugalmasság becslésére sor került a piacelemzési adatbekérésből származó bevételadatok ökonometriai elemzése alapján is. Az ennek keretében elvégzett vizsgálatok, mind a keresztmetszeti elemzés, mind pedig a panel vizsgálat eredménye szignifikáns, azaz a helyettesítésre vonatkozóan megalapozott következtetés levonását biztosító eredményt hozott.
- [83] A keresztmetszeti elemzés eredményeként a lakossági hozzáférés tekintetében (a 2014-es év adatai alapján) -0,19 rugalmassági érték adódott, a panelbecslés alapján pedig a lakossági szegmens esetében az árrugalmasság -0,38 mértékű volt. A nem lakossági szegmens esetében a keresztmetszeti és a panel becslés alapján is nullától szignifikánsan nem különböző árrugalmassági érték adódott. Összességében megállapítható, hogy mindkét szegmens és mindkét vizsgálati módszer esetén a saját-árrugalmasság értékek alatta maradtak a kritikus árrugalmasságnak.
- [84] A vizsgálatok számszerű eredményét mutatja be a következő táblázat:

Vizsgálat neve		Felhasználói szegmens	Árrugalmasság értéke 10%-os feltételezett áremelés esetén
Egyszerű becslés 10%-os áremelési kérdés alapján, piackutatásból (2015)		Lakossági	-1,82
		Nem lakossági	-0,73
Ökonometriai becslések			
Van Westendorp teszt alapján, piackutatásból (2015)	Szándékolt preferencia becslés	Lakossági	-0,62
Szolgáltatói adatok alapján (2014)	Keresztmetszeti elemzés	Lakossági	-0,19
		Nem lakossági	-0,1*
	Panel elemzés	Lakossági	-0,38*
		Nem lakossági	-0,06*
Kritikus árrugalmasság (25%-os változó költség arány mellett)			-1,31

*statisztikailag nem szignifikáns eredmény

2. táblázat: Helyhez kötött telefon hozzáférés saját-árrugalmasság számítások becsléseinek eredményei

- [85] A becslött árrugalmasság értékeket a kritikus árrugalmassággal összevetve megállapítható, hogy a becslött árrugalmasság csak egyetlen esetben – az egyszerű statisztikai vizsgálattal becslött, a lakossági szegmensre vonatkozó árrugalmasság esetében – haladta meg a kritikus árrugalmasság értékét.

- [86] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött hozzáférés árrugalmassága nem elég magas ahhoz, hogy ez a piac mobil hozzáféréssel való kibővítését megalapozottan indokolhatná. Ez azt jelenti, hogy a felhasználók reakciója, s ennek részeként a mobil helyettesítés egy hipotetikus monopolista magatartását egy 10%-os áremelés esetén nem lenne képes korlátozni. Ennek megfelelően az árrugalmasság értékek vizsgálata a helyhez kötött telefon hozzáférés piacának elkülönült kezelésének szükségességét támasztja alá.

A mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos keresleti helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [87] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés mobil hozzáféréssel való helyettesítése a szolgáltatás lényegét érintő funkcionális és minőségi jellemzők, valamint az elérhetőség tekintetében nem korlátozott. A szolgáltatások havi díjai között sincs olyan mértékű különbség, amely a helyettesítés akadályát képezné. A váltási költségek vizsgálata során sem tártam fel a helyettesítést gátló tényezőket. Az árrugalmasságra vonatkozó ökonometria vizsgálatok azonban nem tárták fel a helyettesítés olyan kritikus mértékét, amelyek a helyhez kötött hozzáférés piacának mobil hozzáféréssel való kibővítését indokolná.
- [88] A leírtak alapján a mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz való hozzáférést nem azonosítottam a helyhez kötött telefon hozzáférés helyettesítőjeként.

I.4.1.2.1.3. A keresleti helyettesítésre vonatkozó vizsgálatok eredménye a kiskereskedelmi hozzáférési piacon

- [89] A keresleti helyettesítésre vonatkozóan elvégzett vizsgálatok alapján a nem menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető helyhez kötött telefonszolgáltatásokhoz való hozzáférést és a mobil rádiótelefon szolgáltatáshoz való hozzáférést nem azonosítottam a kiskereskedelmi hozzáférési piachoz tartozó szolgáltatásokként.
- [90] Ennek megfelelően – mivel a keresleti helyettesítési vizsgálatok során további helyettesítő szolgáltatásokat nem azonosítottam – a keresleti helyettesítési vizsgálatokat követően az azonosított kiskereskedelmi piac részét a következő szolgáltatások képezik:
- a nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú hozzáférési szolgáltatások;
 - hozzáférés menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokhoz.

I.4.1.2.2. Kínálati helyettesítés vizsgálata

- [91] A kínálati helyettesítés elemzése annak a vizsgálatát jelenti, hogy egy kismértékű, de észrevehető és tartós áremelkedés hatására az adott piacon nem aktív vállalkozások belátható időn belül jelentős addicionális költségek nélkül képesek-e belépni a vizsgált szolgáltatási piacra és a helyettesítés eredményeként az áremelés nem válik profitábilissá. Amennyiben ilyen vállalkozások léteznek, az a keresleti helyettesítésre vonatkozó vizsgálatok során meghatározott piac határainak módosítását indokolhatja. A kínálati helyettesítésnek a leírtaknak megfelelően feltétele, hogy a szolgáltatás nyújtásának megkezdése rövid időn belül lehetséges legyen és a szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban ne merüljön fel jelentős költség és kockázat a szolgáltató részéről. A kínálati helyettesítés vizsgálata tehát szükségessé teszi mind a belépési korlátok, mind a potenciális belépők várható magatartásának vizsgálatát.

- [92] Megvizsgáltam a szóba jöhető vállalkozásokat, melyeknek meglévő hálózata alapvetően alkalmas lehet a kiinduló szolgáltatás nyújtására. Megállapítottam, hogy két ilyen lehetséges vállalkozástípus létezik, melyek részben alkalmas infrastruktúrával rendelkeznek, s ezek az alábbiak:
- a nem nyilvános (magánhálózattal rendelkező) helyhez kötött telefon tevékenységet végző vállalkozások;
 - az áramszolgáltató vállalatok.
- [93] A belépési korlátoknak alapvetően két fajtája van, strukturális és jogi-adminisztratív korlátok. Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Jogi és adminisztratív korlátok akkor érvényesülnek, amikor a belépőre vagy belépni szándékozóra nézve hátrányos feltétel forrása nem gazdasági jellegű, hanem a piacon érvényesülő jogszabályi, adminisztratív vagy egyéb állami szabályozás következménye.
- [94] A vizsgált piacon nem azonosíthatók jelentős jogi-adminisztratív piacra lépési korlátok. A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a szolgáltatás bejelentése után a szolgáltatás nyújtása azonnal megkezdhető³⁵.
- [95] A strukturális korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy a piacra lépés a meglévő infrastruktúrán túlmenően jelentős hálózati beruházásokat igényel és a kiskereskedelmi szolgáltatás megkezdése is jelentős kezdeti befektetést igényel. Az új belépő többek között a következő azonnali költségekkel szembesül:
- magánhálózattal rendelkező vállalkozás telefonhálózata esetén az előfizetői nyilvános hálózat kiépítése, összekapcsolás a telefonhálózattal, a számlázó rendszer kiépítése;
 - áramszolgáltató hálózat esetén a vivőfrekvenciás áthidaló hálózat kiépítése, az előfizetői hozzáférés eszközei, összekapcsolás a nyilvános hálózattal;
 - értékesítési hálózat kiépítése, megfelelő szakember-gárda szervezése és kiképzése a más jellegű fenntartási és ügyfélszolgálati feladatok ellátásához.
- [96] A kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtása a leírtak alapján komoly további befektetéseket igényel és – az elsüllyedt költségek magas szintje, valamint a méretgazdaságossági hatások miatt is – jelentős kockázattal jár. A leírtak alapján nem valószínű, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés díjában bekövetkező kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedés hatására áramszolgáltató, vagy más, magánhálózattal rendelkező vállalkozás rövidtávon (1 éven belül) belépne a piacra és megkezdene a szolgáltatás nyújtását.
- [97] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés árának kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedésének hatására rövidtávon saját helyhez kötött hozzáférési szolgáltatás nyújtását kezdenék meg, nincsenek jelen a hazai piacon, tehát kínálati oldalról nem indokolt a keresleti helyettesítési vizsgálat során meghatározott piac bővítése.

1.4.1.2.3. A kiskereskedelmi hozzáférési piacra vonatkozó helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [98] Az elvégzett keresleti és kínálati oldali vizsgálatok alapján nem bővítettem a szolgáltatási piacot, ennek megfelelően az azonosított kiskereskedelmi piac részét a következő szolgáltatások képezik:

³⁵ Eht. 77. § (1) bekezdése

- a nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú hozzáférési szolgáltatások;
- hozzáférés menedzselte IP alapú nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokhoz.

I.4.2. Kiskereskedelmi forgalmi piac

- [99] A híváskezdeményezési szolgáltatások elsődleges kapcsolódó piaca a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások piaca. A kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások közvetlenül ráépülnek a jelen határozat indokolás A. fejezet I.3. pontjában azonosított kiinduló nagykereskedelmi szolgáltatásra.

I.4.2.1. Kiinduló szolgáltatás a kiskereskedelmi forgalmi piacon

- [100] A kiinduló szolgáltatás tartalma – összhangban a 3-6/2007. piacokra vonatkozó határozatokban³⁶ foglaltakkal – a következőképpen határozható meg: lakossági és nem lakossági felhasználók által helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi és nemzetközi hívások. Tekintettel a kapcsolódó piac kiskereskedelmi jellegére a piachoz tartozó szolgáltatások lényeges jellemzője, hogy megfelelnek az „előfizetői szolgáltatás” jogszabályi fogalmának (Eht. 188. § 25. fogalom).
- [101] A kiinduló szolgáltatás igénybevétele tehát elsődlegesen arra irányul, hogy a felhasználók belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószám vagy hívószámok segítségével helyhez kötött hívásokat indítsanak. A belföldi és/vagy nemzetközi hívásokon felül a szolgáltatók természetesen kínálhatnak a felhasználóknak egyéb – kiegészítő jellegű – szolgáltatásokat is, ez azonban nem változtat azon a helyzeten, hogy a kiskereskedelmi piacok lényegét a felhasználók által indított hívások jelentik.
- [102] A helyettesítési vizsgálatok során – a kiinduló nagykereskedelmi szolgáltatás jelen határozat indokolás A. fejezet I.3. pontjában meghatározott tartalmának megfelelően – a következő szolgáltatásokat azonosítottam kiinduló szolgáltatásként:
- nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú³⁷ hozzáférésről indított hívások;
 - nyilvánosan elérhető menedzselte VoIP hozzáférésről indított hívások.

I.4.2.2. Keresleti és kínálati helyettesítés vizsgálata

- [103] A keresleti és kínálati helyettesítés vizsgálata során – a kiskereskedelmi hozzáférési piachoz hasonlóan – ebben az esetben is elsődlegesen a helyettesítés lehetőségét befolyásoló főbb tényezőket elemeztem, emellett – amennyiben ezt a helyettesítést befolyásoló objektív tényezők vizsgálatának eredménye szükségessé tette – az ármeghatározó magatartást befolyásoló tényezőket is vizsgáltam.

I.4.2.2.1. Keresleti helyettesítés vizsgálata

- [104] A korábbiakhoz hasonlóan a keresleti helyettesítési lehetőségek kapcsán első lépésben a forgalmi piac esetében is azt vizsgálom, hogy az adott – potenciálisan helyettesítő – szolgáltatást az alapvető jellemzői alkalmassá teszik-e arra, hogy a kiinduló szolgáltatást helyettesítse, majd – amennyiben az objektív tényezők vizsgálata alapján a helyettesítés nem akadályozott – megvizsgálom, hogy a

³⁶ PC/32197-41/2015. és PC/32118-40/2015. számú határozatok

³⁷ A keskenysáv felső határa 144 kbit/s, az EU tagállamok általános szabályozási gyakorlatával összhangban.

kiinduló szolgáltatás árának egy kismértékű, de észrevehető és tartós emelkedése esetén a fogyasztók hogyan reagálnának.

- [105] A keresleti helyettesítés vizsgálata során kiinduló szolgáltatásként a jelen határozat indokolás A. fejezet 1.4.2.1. pontjában kiinduló szolgáltatásként azonosított szolgáltatásokat tekintetem. Megállapítottam, hogy a hazai piacon a fogyasztók számára a következő szolgáltatások jöhetnek szóba reálisan³⁸, mint a kiinduló szolgáltatások helyettesítői:
- nyilvánosan elérhető nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások;
 - mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások.

1.4.2.2.1.1. Nyilvánosan elérhető nem menedzselt IP alapú hozzáférésről indított hívások

- [106] A keresleti helyettesítés vizsgálata ebben az esetben annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy a nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívás helyettesíti-e a felhasználók számára a jelen határozat indokolás A. fejezet 1.4.2.1. pontjában azonosított kiinduló szolgáltatást. A vizsgálatok során a funkcionalitást, a minőséget, továbbá a váltási költségeket és a felhasználói magatartást elemeztem részletesen, valamint megvizsgáltam az árakat, az elérhetőséget és a helyettesítés lehetséges akadályait is.

Funkcionalitás és minőség

- [107] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások jellemzően a nyilvános interneten keresztül elérhető hangszolgáltatások, amelyeknek a hívások indítása szempontjából két esete különböztethető meg:
- nem menedzselt VoIP hozzáférésről számítógépre, vagy mobiltelefonra telepített alkalmazás segítségével indított hívások (a továbbiakban: **számítógépes alkalmazással indított hívások**),
 - nem menedzselt VoIP hozzáférésről számítógépes alkalmazás nélkül, az előfizetői végponton elhelyezett port-adapter igénybevételel, hagyományos módon indított hívások (a továbbiakban: **számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások**).
- [108] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében – a kiinduló szolgáltatással ellentétben – a hívás indításához és fogadásához szükséges a végberendezés (számítógép, mobiltelefon) bekapcsolása és az internet hálózathoz való csatlakoztatása (ebben az esetben tehát nem biztosított az állandó, felhasználói beavatkozás nélküli hozzáférés). A hangszolgáltatás elérése, a hívások indítása és fogadása jellemzően nem a kiinduló szolgáltatás esetében megszokott módon, hanem az internetes alkalmazás felületén keresztül lehetséges.
- [109] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében az előfizetői végponton elhelyezett port-adapter teljes körűen ellátja az IP alapú beszédkapcsolat menedzselését, a VoIP szolgáltatáshoz való hozzáféréshez, a hívások indításához és fogadásához nincs szükség számítógép használatára. Hívást a felhasználó a port-adapterhez csatlakoztatott hagyományos, analóg telefonkészülék segítségével, vagy IP telefonkészülékkel (ebben az esetben a port-adapter és a telefonkészülék egy egységet képez) is kezdeményezhet. A hívások indítása és fogadása az említett telefonkészülékekkel a hagyományos módon történik: a felhasználó hívásokat a telefonkészüléken található számok tárcsázásával indíthat, bejövő hívásokat telefonkagyló felemelésével fogadhat.

³⁸ Egyéb kommunikációs formák – pl. levél, e-mail küldése – esetében az eltérő szolgáltatásjellemzők (pl. átvitt információ mennyisége, kétirányú kommunikáció lehetősége, kommunikáció gyorsasága) miatt a helyettesítés akadályozott.

- [110] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a kiinduló szolgáltatáshoz hasonlóan a hívások indításához és fogadásához – amennyiben a szélessávú internetkapcsolat működik – nincs szükség külön felhasználói beavatkozásra. A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében lehetséges a számozási terv szerinti hívások indítása, továbbá – a felhasználó igényétől és az adott szolgáltató által nyújtott szolgáltatásoktól függően – a hozzáféréshez rendelhető számozási terv szerinti hívószám, ami lehetővé teszi a számozási terv szerinti hívások fogadását is.
- [111] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében jellemzően nem biztosított belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószámok segítségével belföldi, vagy belföldi és nemzetközi hívások indítása, vagyis nem biztosított a jelen határozat indokolás A. fejezet 1.4.2.1. pontjában meghatározott kiinduló szolgáltatás lényegi funkcionalitása. Egyes nem menedzselt VoIP szolgáltatást nyújtó szolgáltatók külön díjazás ellenében lehetővé teszik a számozási terv szerinti hívásokat, azonban ennek igénybevétele a számítógépes alkalmazással elérhető hangszolgáltatások esetében marginális (ld. a Felhasználói magatartás pontban). A számítógépes alkalmazással elérhető hangszolgáltatás tehát jellemzően egy korlátozott felhasználói körön belüli hívásindítás lehetőségét biztosítja, ellentétben a kiinduló szolgáltatással, amely a nyilvánosan elérhető, vagyis szélesebb felhasználói kör elérését biztosítja.
- [112] Funkcionális eltérést jelent, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatások esetében a kiinduló szolgáltatással ellentétben lehetséges a nomadikus, illetve mobil használat.
- [113] Lényeges különbség, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatások esetében a kiinduló szolgáltatástól eltérően a szolgáltatás nyújtója nem tudja garantálni minden vonatkozásban a kiinduló szolgáltatásra jellemző minőségi paraméterek teljesülését, így a nem menedzselt VoIP hívások esetén nem biztosított, hogy azok minősége eléri a kiinduló szolgáltatás minőségét.
- [114] A leírtak alapján a funkcionalitással és a minőséggel kapcsolatban a következőket állapítottam meg:
- A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében a funkcionalitásban és minőségben meglévő alapvető különbségek arra utalnak, hogy ezek a számítógépes alkalmazással indított hívások nem tekinthetők a kiinduló szolgáltatás helyettesítőjének.
 - A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a funkcionalitás tekintetében nem tapasztalható jelentős különbség a kiinduló szolgáltatáshoz képest, a minőség szempontjából viszont jelentős különbség lehet, ami a csökkenti a kiinduló szolgáltatás számítógépes alkalmazás nélkül indított hívásokkal való helyettesítésének lehetőségét.

Árak

- [115] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében a korlátozott felhasználói körön belüli hívásokhoz forgalmi díj nem kapcsolódik. A számozási terv szerinti hívások indítása esetén a szolgáltatók forgalmi díjat és esetlegesen kapcsolási díjat számolnak fel. Az így felszámított díjak³⁹ összemérhetőek a kiinduló szolgáltatás hívásdíjaival és önmagukban nem képezik a helyettesítés akadályát.
- [116] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a forgalmi díjak ugyancsak a kiinduló szolgáltatás hívásdíjaival összemérhető mértékűek, így ezek a helyettesítést érdemben nem akadályozzák.

³⁹ A Skype esetében pl. a belföldi (Magyarországra irányuló) vezetékes hívások forgalmi díja 2,1 Euro cent/perc, a kapcsolási díj pedig 3,6 Euro cent hívásonként cent, míg a mobil hívások forgalmi díja 20,3 Euro cent/perc, a kapcsolási díj pedig 6,6 Euro cent. (2017. április)

Elérhetőség

- [117] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások elérhetősége szempontjából meghatározó az internet hozzáférések száma. Lakossági piackutatási adatok⁴⁰ szerint 2016 végén a helyhez kötött telefon hozzáféréssel rendelkező háztartások 74%-a, a nem lakossági előfizetőkkel kapcsolatos piackutatás⁴¹ adatai alapján a vezetékes telefon hozzáféréssel rendelkező legalább 10 fős szervezetek 100%-a rendelkezik (közvetlen) internet-előfizetéssel. Ez alapján megállapítható, hogy az internet szolgáltatás elérhetősége jelentős potenciális felhasználói kör számára lehetővé teszi a kiinduló szolgáltatás nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívásokkal történő helyettesítését, az elérhetőség tehát önmagában nem akadályozza a helyettesítést.

Felhasználói magatartás

- [118] Mint azt már a jelen határozat indokolás A. fejezet I.4.1.2.1.1. pontjában bemutattam, lakossági piackutatási adatok⁴² szerint 2016-ban a 13 év feletti lakosság 20%-a vett igénybe számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat beszélgetés, telefonálás céljából. A helyettesítés szempontjából releváns, tehát hívásindítást lehetővé tevő helyhez kötött telefon hozzáféréssel rendelkező háztartásokban élő, 13 év feletti lakosság 21%-a vett igénybe számítógépen hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat beszélgetés, telefonálás céljából.
- [119] A 13 év feletti lakossági felhasználók mindössze 1%-a (számítógépen hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat számítógépen, tableten használók 4%-a) vett igénybe olyan fizetős szolgáltatást, ami lehetővé teszi, hogy hagyományos, számozási terv szerinti telefonszámokat is tudjon hívni a nem menedzselt VoIP szolgáltatás igénybe vételével folytatott telefonálás során.
- [120] A felhasználói magatartásra vonatkozó adatok alapján megállapítottam, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokat a felhasználók viszonylag széles köre használja, azonban a kiinduló szolgáltatástól eltérő felhasználási céllal. Ezt elsősorban az mutatja, hogy a 13 év feletti lakossági felhasználók 99%-a (a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokat használó felhasználók 96%-a) a nem menedzselt VoIP szolgáltatás használatához nem igényli a számozási terv szerinti hívások indításának és fogadásának lehetőségét, vagyis a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatáshoz képest egy szűkebb felhasználói csoporton belüli elérhetőség biztosítására használják a szolgáltatást.
- [121] A nem lakossági felhasználókkal kapcsolatos piackutatás⁴³ adatai alapján 2016 végén a legalább 10 fős vállalkozások/szervezetek 15%-a vett igénybe számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat. E csoporton belül a szervezetek 6%-a vett igénybe a hagyományos telefonszámok hívását is lehetővé tevő fizetős szolgáltatást. Ez a teljes sokaságnak mindössze 1%-a.
- [122] Lakossági piackutatási adatok szerint 2016 végén a helyhez kötött telefonszolgáltatás helyi és belföldi forgalmi díjának 10%-os emelésével kapcsolatos kérdésre a lakossági előfizetők 6%-a nyilatkozott úgy, hogy lemondaná az előfizetését, 6% szolgáltatót váltana és további 21%-a csökkenően valamilyen mértékben az általa kezdeményezett forgalmat, valamint 1% nem telefonálna többet egyáltalán az áremelést érintő hívásirányba. A potenciális lemondók, illetve helyettesítők 29%-a (a teljes releváns sokaság, tehát a helyhez kötött telefon előfizetéssel rendelkező háztartások 8%-a) említette a nem menedzselt VoIP alkalmazást, mint olyan lehetőséget, amelyet az árnövekedés

⁴⁰ NMHH lakossági piackutatás, 2016

⁴¹ NMHH üzleti piackutatás, 2016

⁴² NMHH lakossági piackutatás, 2016

⁴³ NMHH üzleti piackutatás, 2016

esetén a kieső hívások pótlására használna. Ez az arány nem tekinthető olyan mértékűnek, amely a nem menedzselte VoIP szolgáltatások igénybevételével indított hívások és a kiinduló szolgáltatás közötti helyettesítést alátámasztaná, figyelembe véve azt is, hogy a ténylegesen váltó előfizetők aránya valószínűleg alacsonyabb lenne, mint a váltási szándékot kinyilvánítók aránya.

- [123] Mind a lakossági, mind a nem lakossági szegmens esetében megállapítható tehát, hogy a számítógépes alkalmazáson keresztül elérhető hangszolgáltatások piaci súlya egyelőre marginális, ebben a helyettesítést érdemben befolyásoló változás a piacelemzés előretekintő időtávja alatt sem várható. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető „nem fizetős” VoIP szolgáltatások igénybevétele a fenti adatok alapján magasnak mondható, tendenciájában növekvő és annak ellenére, hogy a fizetős megoldások igénybevétele egyelőre alacsony, a fizetős, a számozási terv szerinti telefonszámok elérését is biztosítani képes szolgáltatás elérhetősége valamekkora nyomást képes kifejteni a hagyományos telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók magatartására. Ez a nyomás azonban még a forgalmi szolgáltatások piacán sem akkora, ami a piac bővítését indokolná a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokkal, a piaci verseny vizsgálata során ugyanakkor indokolt lehet a figyelembe vétele.
- [124] A fenti tényezők alapján megállapítottam, hogy a felhasználói magatartásra vonatkozó információk nem támasztják alá a kiinduló szolgáltatás és a nem menedzselte VoIP hozzáféréstől indított hívások közötti helyettesítést.

Váltási költségek és a helyettesítés akadályai

- [125] Az internet szolgáltatás igénybevételének költségei (az internet hozzáférési szolgáltatás díjai, továbbá az internet hozzáféréshez szükséges eszközök beszerzésének költsége) olyan jelentős kiadást jelentenek, amely az internet kapcsolattal nem rendelkezők számára a kiinduló szolgáltatás nem menedzselte VoIP szolgáltatással való helyettesítésének akadályá lehet. Továbbá, a számítógépes alkalmazással elérhető hangszolgáltatások esetében a lakosság jelentős része számára az internet és a számítógépes alkalmazások használatához szükséges ismeretek hiánya is akadályozhatja a helyettesítést. Ez a helyettesítés akadály lehet azon háztartások esetében is, amelyek rendelkeznek internet hozzáféréssel, de a háztartás egyes tagjai nem használják az internetet. Lakossági piackutatási adatok⁴⁴ szerint a 13 év feletti lakossági felhasználók 28%-a egyáltalán nem használ internetet. Ilyen szűk keresztmetszet a nem lakossági előfizetők esetében nem azonosítható, 2016 végén a legalább 10 fős vállalkozások/szervezetek 100%-a rendelkezett valamilyen internet hozzáféréssel (bár az internet és a számítógépes alkalmazások használatához szükséges ismeretek hiánya ebben az esetben is korlátként jelentkezhet, amennyiben ezek a készségek az adott szervezetnél nem általánosak).
- [126] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a kiinduló szolgáltatás nem menedzselte VoIP hívásokkal való helyettesítése – elsősorban a számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében – számottevő felhasználói kör esetében jelentős akadályokba ütközik, ami a két szolgáltatás közötti helyettesítés lehetőségét csökkenti.

A keresleti helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [127] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében a funkcionalitás, a minőség, a felhasználói magatartás, valamint a helyettesítési akadályok, a számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a minőség, a felhasználói magatartás és a helyettesítési akadályok vizsgálata során

⁴⁴ NEMH lakossági piackutatás, 2016

azonosított eltérések miatt nem állapítható meg helyettesítési kapcsolat a nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások és a kiinduló szolgáltatás között.

- [128] A fenti tényezők alapján a nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívásokat nem azonosítottam a kiinduló szolgáltatás helyettesítőjeként és megállapítottam, hogy a nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások nem képezik a forgalmi piac részét.

I.4.2.2.1.2. Mobil rádiótelefon hozzáférésről indított előfizetői hívások általi helyettesítés

- [129] A mobil rádiótelefon hozzáférésről indított előfizetői hívások általi keresleti helyettesítés vizsgálata annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy a mobil előfizetői hívásindítási szolgáltatás helyettesíti-e a fogyasztók számára a kiinduló szolgáltatást. A vizsgálatok során a funkcionalitást, a minőséget, az elérhetőséget, az árakat és piaci tendenciákat, valamint a felhasználói magatartást és a helyettesítési akadályokat elemeztem részletesen, továbbá az árrugalmasságra vonatkozó számításokat is végeztem.

Funkcionalitás és minőség

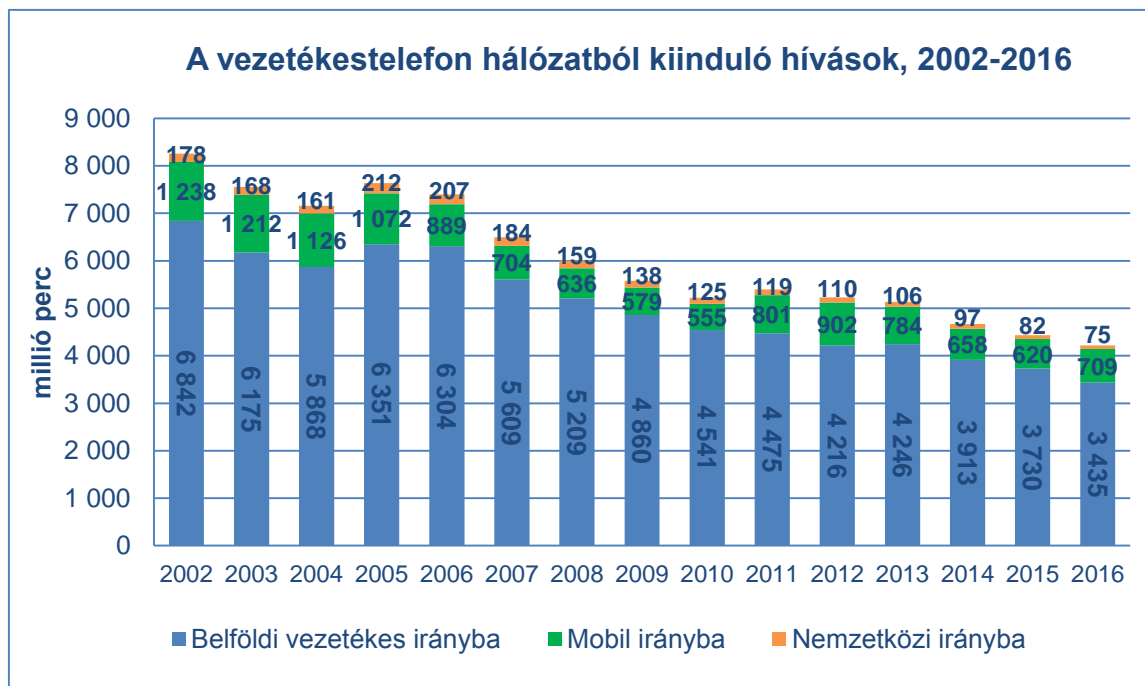
- [130] A mobiltelefon szolgáltatás esetében a telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés (hívások indítása és fogadása) funkcionálisan egyenértékű a helyhez kötött telefonszolgáltatásokkal, jóllehet kisebb funkcionális különbségek azonosíthatók (pl. mobil hozzáférésről nem lehet faxhívásokat indítani, ennek jelentőségét azonban csökkenti az a tény, hogy a szélessávú internet szolgáltatás térnyerésével párhuzamosan visszaesett a faxszolgáltatás iránti igény).
- [131] A mobiltelefon a mobilitás és a személyhez kötöttség révén többletfunkciókat nyújt, azonban a helyhez kötött telefonszolgáltatás is rendelkezik néhány olyan a mobiltól eltérő termékjellemzővel, amely bizonyos fogyasztók számára kiemelten fontos lehet. Ezek közé tartozik az egyszerűbb használat, valamint az, hogy a helyhez kötött hozzáférés nem személyhez, hanem háztartáshoz, illetve intézményhez kapcsolódik, továbbá, hogy csak a helyhez kötött hozzáférés teszi lehetővé egyes kiegészítő szolgáltatások igénybevételét (pl. távfelügyelet, zöld szám).
- [132] A fogyasztói igények oldaláról fontosabb minőségi paraméterek tekintetében a két szolgáltatás között nincs érdemi különbség abban a tekintetben, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz hasonlóan a szolgáltatás nyújtója a mobil rádiótelefon hálózaton keresztül nyújtott telefon szolgáltatás esetében is vállalja meghatározott minőségi paraméterek biztosítását, melyek az indított hívások minőségét is meghatározzák, garantálják.
- [133] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások általi keresleti helyettesíthetősége a funkcionalitás és a minőségi jellemzők tekintetében nem korlátozott.

Elérhetőség

- [134] Magyarországon három országos kiépítettségű, saját hálózattal rendelkező szolgáltató (Telenor, Vodafone, Magyar Telekom), továbbá két virtuális mobil szolgáltató (UPC, Netfone) mobil telefonszolgáltatása érhető el. Mint azt a jelen határozat indokolás A. fejezet I.4.1.2.1.2. pontjában már megállapítottam, a három magyarországi mobiltelefon hálózat mindegyike országos lakossági lefedettséget biztosít. A hívásindításra alkalmas SIM kártyák száma 2016 végén csaknem 11,78 millió volt, a 100 lakosra jutó előfizetésszám pedig 119,1. A mobil rádiótelefon szolgáltatás, illetve a mobil hívások indításának lehetősége a fogyasztók túlnyomó többsége számára tehát az ország teljes területén biztosított, az elérhetőség ennek megfelelően nem képezi a helyettesítés akadályát.

Piaci tendenciák

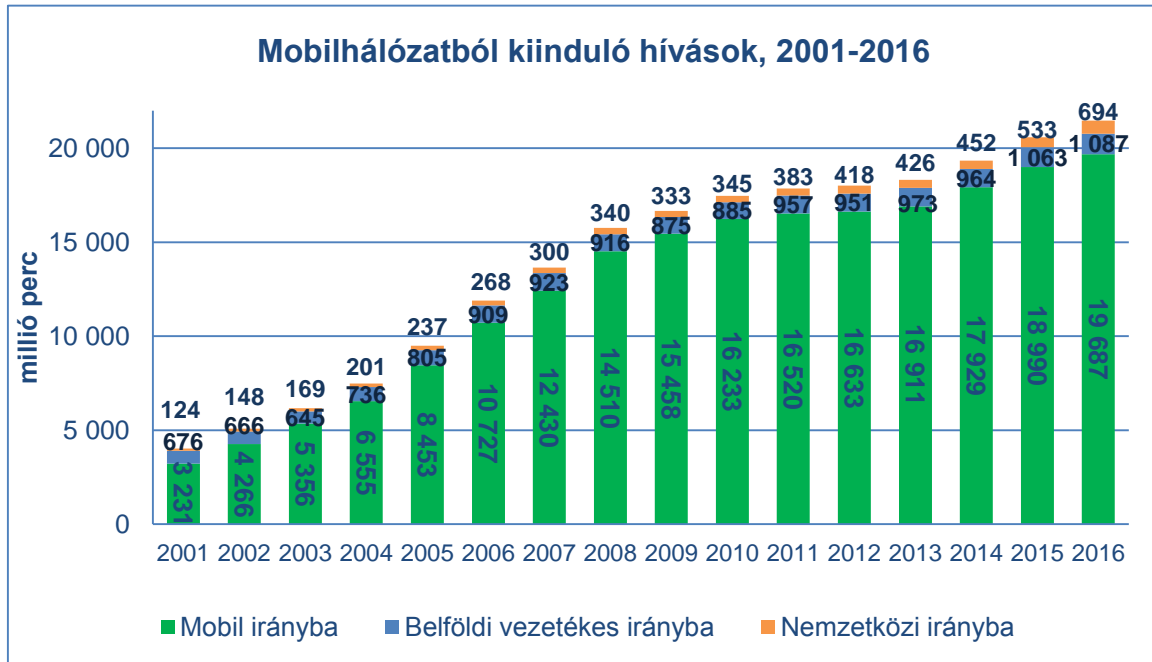
- [135] A magyarországi hírközlési piacon a korábbi években a helyhez kötött hálózathoz indított hívásforgalom folyamatos, de lassuló ütemű csökkenése volt megfigyelhető. majd a 2010-es mélypontot követően enyhe forgalomművekedés, illetve ezt követő stagnálás közeli állapot figyelhető meg. 2014-től azután a helyhez kötött hálózatokból indított belföldi irányú forgalom ismét jelentősebb mértékben csökkent.

5. ábra: Helyhez kötött telefon hozzáférésről indított forgalom alakulása

Forrás: KSH STADAT

- [136] A helyhez kötött hálózathoz indított hívásforgalom tekintetében megfigyelhető tendenciákkal éppen ellentétesen alakult a mobil hozzáférésről indított forgalom volumene. A mobil hozzáférésről indított belföldi helyhez kötött és mobil irányú hívásforgalom 2010-ig évről évre – bár folyamatosan csökkenő ütemben – jelentős mértékben nőtt. A 2010-2013-as időszakban tapasztalható stagnálás közeli állapotot 2014-től újabb jelentősebb mértékű növekedés váltotta fel.

6. ábra: Mobil rádiótelefon hozzáférésről indított forgalom alakulása

Forrás: KSH STADAT

- [137] A tendenciák vizsgálata alapján megállapítható, hogy a helyhez kötött hálózatokból indított forgalom és a mobil forgalom ellentétes utat járt be, míg a helyhez kötött hálózatokból indított forgalom az időszak egészét tekintve csökkenő tendenciát mutat, a mobil hálózatokból indított forgalom – a vezetékes forgalom csökkenését jóval meghaladó forgalombővülést bemutatva – folyamatosan nő. A volumenek mozgásából azonban csak akkor lehet a piacdefiníció szempontjából figyelembe vehető helyettesítésre következtetni, ha igazolható, hogy a volumenek változását a relatív árak változása váltotta ki, s nem egy az ártól független trendhatásról (például a technológia vagy a fogyasztói szokások változásairól) van szó, valamint ha a relatív árváltozás következtében fellépő volumenváltozás mértéke a hipotetikus monopolista szolgáltató szempontjából kritikus mértékűnek tekinthető. A fenti adatokból önmagukban – figyelembe véve különösen a korábbi évekre jellemző tendencia lassulását – nem lehet a helyettesítésre vonatkozó megalapozott megállapítást tenni.

Árak

- [138] A kiinduló és a potenciális helyettesítő szolgáltatás árai közötti jelentős eltérések érdemben befolyásolhatják a helyettesítés lehetőségét; amennyiben a helyettesítő szolgáltatás – akár az eltérő költségek miatt, akár egyéb piaci szempontok miatt – csak jóval magasabb áron érhető el, mint a kiinduló szolgáltatás, akkor a kiinduló termék árának kismértékű, de tartós emelése valószínűsíthetően profitábilisan megvalósítható.
- [139] A helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekről indított hívások és a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások díjainak összehasonlító vizsgálata a négy legnagyobb piaci részesedéssel bíró (2015-ben a helyhez kötött telefonszolgáltatás összes előfizetőjének több, mint 90%-ával rendelkező) helyhez kötött szolgáltató, a Magyar Telekom, az Invitel, a UPC és a DIGI, valamint a magyar piacon működő három, saját hálózattal rendelkező mobil szolgáltató, a Magyar Telekom, a Telenor és a Vodafone díjcsomagjainak elemzése alapján történt.
- [140] Mind a helyhez kötött forgalmi szolgáltatások, mind pedig a mobil szolgáltatások esetében elmondható, hogy a fogyasztók több tucat ajánlat közül választhatnak, melyek eltérő árazási konstrukcióval kerültek kialakításra és eltérő forgalmi díjakat, illetve számos esetben lebeszélhető percek tartalmazzák, amely tény nagymértékben megnehezíti az ajánlatok összehasonlítását.

Emellett az árak összehasonlításánál további módszertani problémát jelent, hogy a mobil szolgáltatók által kínált pre-paid csomagoknak (2016. év végén az összes előfizetés 38%-a pre-paid előfizetés volt) nincs havi előfizetési díja, azaz a hozzáférésnek nincs külön ára, az a forgalmi díjakba beépülten jelenik meg. Ez utóbbi tény jelentőségét csökkenti, hogy egy pre-paid mobil előfizetéssel és helyhez kötött telefon hozzáféréssel egyaránt rendelkező fogyasztó forgalmi szolgáltatás igénybevételére vonatkozó döntését elsősorban a percdíjak tényleges nagysága, illetve aránya, és nem az árban lévő díjlemek befolyásolják. A szolgáltatások összehasonlítását végül az is nehezíti, hogy a helyhez kötött szolgáltatásokat gyakran csomagként értékesítik, és a csomagban a forgalmi díjak jelentősen eltérhetnek az egyéni szolgáltatások díjaitól.

[141] Az árak összehasonlítását első lépésben néhány jellemző díjcsomag kiválasztásával, a két jellemző forgalmi irány, azaz a helyhez kötött hálózatba irányuló belföldi hívások és a mobil hálózatba irányuló csúcsidő lakossági hívások tekintetében végeztem el⁴⁵.

Szolgáltatók	Lakossági díjcsomagok	Előfizetési díj (Ft/hó)	Lebeszélhető percek (db)	Belföldi vezetékes irányok (Ft/perc)				Mobil hálózatok (Ft/perc)		
				helyi	helyközi I.	helyközi II.	belföldi távolsági	Magyar Telekom	Telenor	Vodafone
MT	Hoppá	3600/3900/4900 ⁴⁶	5000 Ft/hó belföldi vezetékes, illetve MT mobil irányba	10				30		
	Kábeltelefon Alap ⁴⁷	1500/1800/2800	-	30						
Invitel ⁴⁸	Komfort	5340	-	csúcsidő: 12,78, nem csúcsidő: 6,39		csúcsidő: 21,79, nem csúcsidő: 12,78		csúcsidő: 75,97, nem csúcsidő: 46,31		
	Kolibri M2 Net5 - Start	11500 (telefon+internet csomagár) ebből telefon: 1890	-	csúcsidő: 8,5, nem csúcsidő: 6		csúcsidő: 16,5, nem csúcsidő: 9		csúcsidő: 73, nem csúcsidő: 41		
UPC	Telefon Nonstop S	3000	UPC kábelhálózatán belül	12,9				65		
	Telefon Nonstop M	10000	ingyenes a hívás	0				32		

⁴⁵ A helyhez kötött üzleti csomagok árai hívásirányonként kis mértékben eltérnek a lakossági áraktól, azonban összességében azokhoz hasonló mértékűek, így a vizsgálatot érdemben nem befolyásolják. A nemzetközi hívások díjainak figyelembe vételét az ilyen irányba indított hívások belföldi hívásokhoz mért alacsony aránya miatt jelen vizsgálatban nem tartottam indokoltnak.

⁴⁶ 2 év határozott idő/ 1 év határozott idő/ határozott idő nélkül.

⁴⁷ A Magyar Telekom az Alap díjcsomagban kapcsolási díjat is felszámít.

⁴⁸ Az Invitel esetében kapcsolási díjat is felszámít.

Szolgáltatók	Lakossági díjcsomagok	Előfizetési díj (Ft/hó)	Lebeszélhető percek (db)	Belföldi vezetékes irányok (Ft/perc)				Mobil hálózatok (Ft/perc)		
				helyi	helyközi I.	helyközi II.	belföldi távol-sági	Magyar Telekom	Telenor	Voda-fone
DIGI	DIGITel200	200 (Önállóan nem rendelhető)	DIGI hálózaton belül ingyenes a hívás	6,25				15		
	DIGITel500	500 (Önállóan nem rendelhető)	-	3 (DIGI hálózaton belül: 2)				6		
	DIGITel900	900	DIGI hálózaton belül ingyenes a hívás	6,25				15		

3. táblázat: Legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező helyhez kötött szolgáltatók bruttó forgalmi díjainak (percdíjak) értékei belföldi helyhez kötött és mobil irányokba indított hívások esetében néhány kiválasztott jellemző díjcsomagban, 2016. december

Forrás: Szolgáltatók ÁSZF-jei

Szolgáltató	Lakossági post-paid díjcsomagok	Előfizetési díj	Lebeszélhető percek	Hívásirányok		
				saját hálózat	belföldi vezetékes	más mobil
T-Mobile	Next S	7090/9090/10090 ⁴⁹ (1GB adat)	160 perc belföldi	0	35	35
	Next M	11590/13590/14590 ⁵⁰ (1GB adat)	korlátlan	0	0	0
	Eco XS	2390	2390 Ft/hó lebeszélhető (on-net: 39Ft/perc, off-net: 42Ft/perc)	39	39	42
Telenor	Light	4290 (50MB adat)	70 perc belföldi	40	40	40
	Blue S	8490 (300MB adat)	hálózaton belül korlátlan + 100 perc hálózaton kívüli belföldi	0	40	40
	Blue M	10990 (2GB adat)	hálózaton belül korlátlan + 200 perc hálózaton kívüli belföldi	0	40	40
	Blue L	16990 (2GB adat)	korlátlan	0	0	0
Vodafone	RED Basic SIM	10990/12990/12990 ⁵¹	korlátlan	0	0	0

⁴⁹ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

⁵⁰ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

Szolgáltató	Lakossági post-paid díjcsomagok	Előfizetési díj	Lebeszélhető percek	Hívásirányok		
				saját hálózat	belföldi vezetékes	más mobil
		(1GB adat)				
	RED Medium SIM	12990/14990/14990 ⁵² (3GB adat)	korlátlan	0	0	0
	Go+ EU SIM	6490/6990/6990 ⁵³ (1GB adat)	hálózaton belül korlátlan + 150 perc hálózaton kívüli belföldi	0	40	40

4. táblázat: Mobil szolgáltatók csúcsidejű bruttó forgalmi díjainak (percdíjak) értékei belföldi helyhez kötött és mobil hálózatokba indított hívások esetében néhány kiválasztott jellemző díjcsomagban, 2016. december

Forrás: Szolgáltatók ÁSZF-jei

- [142] A fenti táblázatokból megállapítható, hogy a forgalmi díjak tekintetében valamennyi hívásirányt tekintve jelentős szórás mutatkozik a mobil szolgáltatók és a helyhez kötött szolgáltatók ajánlataiban is.
- [143] Összességében elmondható, hogy a mobil-mobil és a helyhez kötött-mobil hívások díjai egymással összemérhetőek, hasonló sávban mozognak. A mobil-mobil irányú hívásdíjak valamivel kedvezőbbek, mint a helyhez kötött-mobil irányú hívások díjai. A helyhez kötött hálózatba indított hívások díja tekintetében némileg eltérő kép rajzolódik ki, a helyhez kötött-helyhez kötött (helyi, helyközi I.) hívások, illetve mobil hálózatból helyhez kötött hálózatba indított hívások díjai között jelentősebb eltérés mutatkozik. A helyhez kötött szolgáltatók által a helyhez kötött irányú hívások tekintetében kínált díjak jellemzően a felét-harmadát teszik ki a legkedvezőbb mobil-helyhez kötött post-paid ajánlatoknak.
- [144] Az árak vizsgálata alapján megállapítható, hogy a mobil szolgáltatók által kínált díjcsomagok mind a mobil, mind a helyhez kötött irányú hívások percdíjai tekintetében tényleges alternatívát nyújtanak a lakossági előfizetők számára. Az árak közötti különbségek tehát nem tekinthetők olyan mértékűnek, amelyek a helyhez kötött telefonhálózatból indított belföldi hívások mobil hálózatból indított hívásokkal való helyettesítését megakadályoznák.

Helyettesítést akadályozó váltási költségek vizsgálata

- [145] A helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások mobil telefon hozzáférésről indított hívásokkal való helyettesítését a váltási költségek is nehezíthetik.
- [146] A váltási költségek a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások mobil telefon hozzáférésről indított hívásokkal való helyettesítése során alapvetően abban az esetben merülnek fel, ha a fogyasztó nem rendelkezik mobil telefon hozzáféréssel. Ebben az esetben a forgalmi helyettesítéshez a fogyasztónak első lépésben mobil hozzáférést kell létesítenie. Ennek megfelelően az áttérés, váltási akadályok vizsgálata során két fogyasztói csoport különböztethető meg a helyhez kötött előfizetéssel rendelkező fogyasztók esetében:
- a mobil telefontal nem rendelkező, de vezetékes telefontal rendelkező fogyasztók;

⁵¹ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

⁵² 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

⁵³ 2 év határozott idő/1 év határozott idő/határozott idő nélkül.

- a mobil telefonnal is rendelkező fogyasztók.

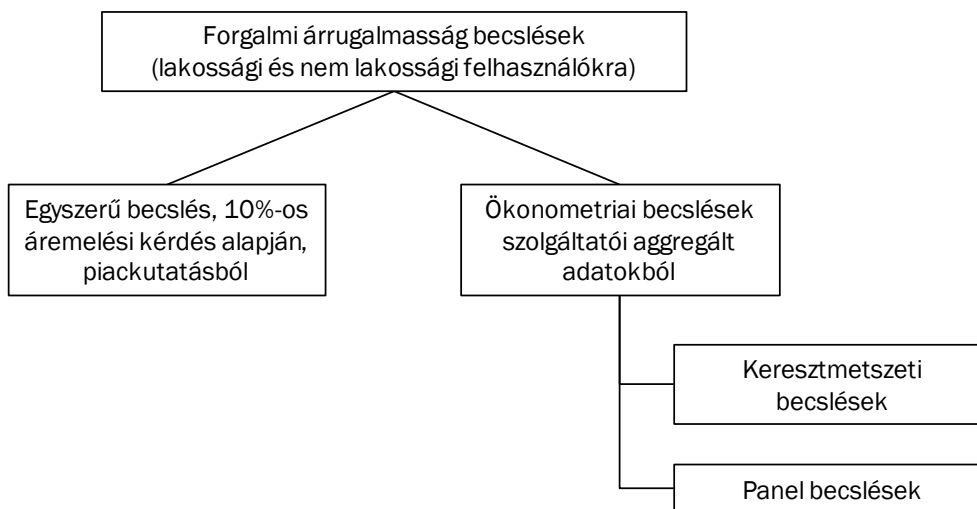
- [147] Ha a két csoport arányát a Hatóság megbízásából végzett lakossági piackutatások adatai alapján vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy az elmúlt években folyamatosan csökkent azon háztartások száma, amelyek csak helyhez kötött előfizetéssel rendelkeztek, arányuk 2016 végére már csupán 5% volt. Azon háztartások száma, melyek a helyhez kötött hozzáférés mellett mobil telefonnal is rendelkeztek évek óta stagnál, 2016 végén a háztartások 42%-ában volt megtalálható mindkét hozzáférés típus (lásd 3. ábra).
- [148] Az első fogyasztói csoport számára a mindkét hozzáféréssel rendelkező háztartásokhoz képest a forgalmi helyettesítés többlet költséggel jár, a következők miatt. A mobil rádiótelefon hálózaton nyújtott hozzáférésről indított hívások telefonszolgáltatás igénybe vételekor nem használhatóak a hagyományos (analóg) telefonszolgáltatásnál is alkalmazott telefonkészülékek, a szolgáltatások közötti váltás az előfizetői végberendezés cseréjét, illetve mobil előfizetés vásárlását teszi szükségessé, ami pótlólagos terhet jelent a fogyasztók e csoportjának. A váltási költség annál inkább jelentős tehernek tűnik a fogyasztó számára, minél kisebb forgalmat bonyolít. Minél alacsonyabb részt képviselnek ugyanis a forgalmi díjak az adott fogyasztó kiadásaiban, annál kevésbé valószínű, hogy a forgalmi díjak kismértékű, de tartós áremelésének hatására helyettesíti fogyasztását. Vagyis, ha a forgalmi díjak aránya a kiadásokból alacsony részt képvisel, akkor egy 5-10%-os forgalmi díjemelés még nem feltétlenül ösztönzi váltásra a fogyasztót. Figyelembe véve azonban a mobil végberendezések árában bekövetkezett jelentős csökkenést, illetve a mobil szolgáltatók által alkalmazott kedvezményes belépési⁵⁴ és készülékvásárlási konstrukciókat, valamint a hozzáférési díj nélküli pre-paid konstrukciók elérhetőségét, az első csoport számára megjelenő váltási többletköltség nem olyan mértékű, ami a csak helyhez kötött hozzáféréssel rendelkező előfizetők döntő többsége számára a helyettesítést akadályozná.
- [149] A második csoport a helyhez kötött hozzáférés mellett mobil hozzáféréssel is rendelkezik, így esetükben a mobil szolgáltatásra váltás fenti többletköltségei nem merülnek fel, váltási költségek a helyettesítést nem akadályozzák.
- [150] Az elvégzett vizsgálatok alapján nem tártam fel olyan váltási költséget, amely a helyhez kötött hozzáférésről indított hívások mobiltelefon hozzáférésről indított hívások általi helyettesítését az előfizetők döntő többsége számára megakadályozná.

Árrugalmassági vizsgálat

- [151] A helyhez kötött és mobil hozzáférésről indított forgalom időbeli alakulását vizsgálva megállapítottam, hogy 2010-ig a mobil hozzáférésről indított forgalom tartós növekedése a helyhez kötött hozzáférésről indított forgalom egyenletes csökkenésével párosult. A 2010-2013 időszakban a mobil forgalom növekedési üteme lassult, a helyhez kötött forgalom fogyása lelassult, megállt. A 2014-es évtől azután a mobil hozzáférésekről indított forgalom jelentősebb növekedése és a helyhez kötött hozzáférésről indított forgalom jelentősebb csökkenése volt tapasztalható. A volumenek ellentétes irányú mozgása azonban csak akkor utal a piacdefiníció szempontjából figyelembe vehető helyettesítésre, ha igazolható, hogy a volumenek változását a relatív árak változása váltotta ki, és nem egy az ártól független trendhatásról (a technológia vagy a fogyasztói szokások változásairól) van szó. A helyettesítés megítéléséhez tehát a volumenek és az árak párhuzamos vizsgálatára is szükség van.

⁵⁴ A post paid mobil szerződéskötésre vonatkozó költségek a határozatlan idejű szerződést kötő előfizetők esetén jellemzően felmerülnek (egyszeri belépési díj a SIM kártya díja, amely 5000 forint körüli költséget jelent), azonban határozott idejű elkötelezettség (aminek a minimális időszaka általában 1 év) vállalása esetén a szolgáltatók ezt jellemzően elengedik, illetve a havi díjba beépítve térítik.

- [152] Az árak és a volumenek változása közötti kapcsolat az árrugalmasság értékén keresztül ragadható meg. A megfelelő árrugalmasság érték ismerete segítséget nyújt a hipotetikus monopolista teszt alapkérdésének az eldöntésében, tehát a saját-árrugalmasság ismeretében megállapítható, hogy a helyhez kötött hozzáférésről indított hívások árának kismértékű (5-10%-os), de tartós emelkedése esetén fellépő helyettesítési hatás (ami a mobil hívások általi helyettesítés hatását is magában foglalja) elég erős-e ahhoz, hogy veszteségessé tegye a hipotetikus monopolista számára az áremelést.
- [153] Az árrugalmasság pontos értékének meghatározása érdekében a Hatóság – a piackutatásokból, illetve külső tanácsadó igénybevételével a piacelemzési adatbekérésekből származó adatok felhasználásával – a helyhez kötött telefonhálózatból indított forgalom helyettesítésére vonatkozó empirikus vizsgálatot folytatott le.
- [154] A vizsgálatok a következő főbb területekre terjedtek ki:
- saját-árrugalmasság becslése a Hatóság piackutatásaiból származó adatok alapján,
 - saját-árrugalmasság becslése a Hatóság által a piacelemzés során gyűjtött forgalmi és bevételi adatokból,
 - a becslések eredményeként kapott árrugalmasság értékek és a kritikus árrugalmasság⁵⁵ összevetése.
- [155] Az árrugalmasság értékek meghatározása a következő számítások elkészítését tette szükségessé:

7. ábra: A helyhez kötött telefon forgalom saját árrugalmasságának becslésére alkalmazott számítások

- [156] A számítások a következő eredményeket hozták (a számítások részletes ismertetését a jelen határozat indokolásának függeléke tartalmazza):

Egyszerű becslés piackutatás alapján

- [157] Lakossági piackutatási adatok szerint 2015-ben a helyhez kötött telefonszolgáltatás forgalmi díjának (helyi/hálózaton belüli hívásirány) 10%-os emelése hatására a lakossági fogyasztók 39%-a választott volna valamilyen forgalmi helyettesítési lehetőséget (kevesebbet vagy egyáltalán nem telefonálna

⁵⁵ A kritikus árrugalmasság értéke egy olyan kitüntetett árrugalmasság érték, amely azt mutatja meg, hogy mekkora az a saját-árrugalmasság, aminél még érdemes a hipotetikus monopolistának árat emelnie, mert így az áremelésből adódó bevételnövekedés és költségmegtakarítás ellensúlyozza a csökkenő keresett mennyiségből adódó veszteségeit.

ilyen irányokba, illetve egyáltalán nem használná tovább a vezetékes telefonját, vagy olcsóbb szolgáltatót keresne). Ugyanez az arány a mobil hívásirány 10%-os áremelkedését vizsgálva 42%. Az ezekből számított -2,85 saját-árrugalmasság érték meghaladja a kritikus árrugalmasság értéket (-1,1).⁵⁶

- [158] Nagyon fontos megemlíteni a felhasználók válaszain alapuló becsléssel kapcsolatban, hogy a felhasználói szándék és a tényleges magatartás nem feltétlenül esik egybe. A gyakorlatban a váltással kapcsolatban kifejezett szándék lényegesen meghaladhatja az áremelés esetén ténylegesen bekövetkező helyettesítés mértékét. Ezért a kinyilvánított szándék alapján becsült árrugalmasságok felülbecslik a tényleges árrugalmasság mértékét.

Ökonometriai vizsgálat a szolgáltatók bevételadatai alapján

- [159] A piackutatásból származó adatokon túlmenően a saját-árrugalmasság becslésére sor került a piacelemzési adatbekérésből származó bevételadatok ökonometriai elemzése alapján is. Az ennek keretében elvégzett vizsgálatok, mind a keresztmetszeti elemzés, mind pedig a panel vizsgálat eredménye szignifikáns, azaz a helyettesítésre vonatkozóan megalapozott következtetés levonását biztosító eredményt hozott.
- [160] A keresztmetszeti elemzés alapján a lakossági forgalom becsült árrugalmasságára -0,3, a panelbecslés alapján pedig -1 érték adódott, azaz mindkét vizsgálati mód azt támasztja alá, hogy a helyhez kötött lakossági forgalmi piac külön piacot alkot.
- [161] A nem lakossági szegmens vizsgálatának eredményéből is hasonló következtetés vonható le. A keresztmetszeti becslés alapján a saját-árrugalmasságra -0,9, panelbecslés eredményeként pedig -0,4 érték adódott, így mindkét vizsgálati módszer eredménye – a korábbi vizsgálatok eredményéhez hasonlóan – ismét alatta maradt a kritikus árrugalmasságnak, ezzel alátámasztva, hogy a helyhez kötött forgalmi piac elkülönült piac.
- [162] A vizsgálatok számszerű eredményét mutatja be a következő táblázat:

Vizsgálat neve		Felhasználói szegmens	Árrugalmasság értéke 10%-os feltételezett áremelés esetén
Egyszerű becslés 10%-os áremelési kérdés alapján, piackutatásból (2015)		Lakossági	-2,85
Ökonometriai becslések			
Szolgáltatói adatok alapján (2014)	Keresztmetszeti elemzés	Lakossági	-0,3
		Nem lakossági	-1
	Panel elemzés	Lakossági	-0,9
		Nem lakossági	-0,4
Kritikus árrugalmasság (10%-os változó költség arány mellett)			-1,1

5. táblázat: Helyhez kötött telefon forgalom saját-árrugalmasság számítások becsléseinek eredményei

- [163] A becsült árrugalmasság értékeket a kritikus árrugalmassággal összevetve megállapítható, hogy a becsült árrugalmasság csak egyetlen esetben – a lakossági felhasználókra vonatkozó piackutatási

⁵⁶ 10%-os változó költség/ár arány feltételezése mellett számított érték. A változó költség/ár arány nemzetközi példán (az osztrák hatóság által végzett fix-mobil helyettesítési vizsgálat) alapul.

adatok egyszerű statisztikai vizsgálatával becsült árrugalmasság esetében – haladta meg a kritikus árrugalmasság értékét.

- [164] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött forgalmi szolgáltatás árrugalmassága jellemzően nem elég magas ahhoz, hogy ez a piac mobil forgalmi szolgáltatással való kibővítését megalapozottan indokolhatná. Ez azt jelenti, hogy a felhasználók reakciója, és ennek részeként a mobil helyettesítés egy hipotetikus monopolista magatartását egy 10%-os áremelés esetén nem lenne képes korlátozni. Ennek megfelelően az árrugalmasság értékek vizsgálata a helyhez kötött telefon hozzáféréseken nyújtott előfizetői hívásindítási szolgáltatás piacának elkülönült kezelésének szükségességét támasztja alá.

A keresleti helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [165] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívás a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívás helyettesítője funkcionalitás és minőség, továbbá az elérhetőség szempontjából, valamint a forgalmi díjak tekintetében sincs jellemzően olyan mértékű különbség, amely a helyettesítés akadályát képezné. A váltási vizsgálata során sem tártam fel a helyettesítést gátló tényezőket. Az árrugalmasságra vonatkozó – a felhasználói szándékot feltáró lakossági piackutatási adatok alapján végzett –vizsgálat eredménye arra utalt, hogy a helyhez kötött hozzáférésről indított hívások nem alkotnak önálló piacot, azonban a tényadatok alapján végzett robusztus ökonometriai vizsgálatok nem tárták fel a helyettesítés olyan kritikus mértékét, amelyek a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások piacának mobil hozzáférésről indított hívásokkal való kibővítését indokolnák.
- [166] A leírtak alapján a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívásokat nem azonosítottam a kiinduló szolgáltatás helyettesítőjeként, ennek megfelelően a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások nem képezik a kiskereskedelmi forgalmi piac részét.

1.4.2.2.1.3. A keresleti helyettesítésre vonatkozó vizsgálatok eredménye a kiskereskedelmi forgalmi piacon

- [167] A keresleti helyettesítésre vonatkozóan elvégzett vizsgálatok alapján a nyilvánosan elérhető nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívásokat és a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívásokat nem azonosítottam a kiskereskedelmi forgalmi piachoz tartozó szolgáltatásokként.
- [168] Ennek megfelelően – mivel a keresleti helyettesítési vizsgálatok során további helyettesítő szolgáltatásokat nem azonosítottam – a keresleti helyettesítési vizsgálatokat követően az azonosított kiskereskedelmi piac részét a következő szolgáltatások képezik:
- nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú hozzáférésről indított hívások;
 - nyilvánosan elérhető menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások.

1.4.2.2.2. Kínálati helyettesítés vizsgálata

- [169] A kínálati helyettesítés elemzése annak a vizsgálatát jelenti, hogy egy kismértékű, de jelentős és tartós áremelkedés hatására az adott piacon nem aktív vállalkozások belátható időn belül jelentős addicionális költségek nélkül képesek-e belépni a vizsgált szolgáltatási piacra és a helyettesítés eredményeként az áremelés nem válik profitábilissá. Amennyiben léteznek ilyen vállalkozások, az a keresleti helyettesítésre vonatkozó vizsgálatok során meghatározott piac határainak módosítását indokolhatja. A kínálati helyettesítésnek a leírtaknak megfelelően feltétele, hogy a szolgáltatás nyújtásának megkezdése rövid időn belül lehetséges legyen és a szolgáltatás nyújtásával

kapcsolatban ne merüljön fel jelentős költség és kockázat a szolgáltató részéről. A kínálati helyettesítés vizsgálata tehát szükségessé teszi mind a belépési korlátok, mind a potenciális belépők várható magatartásának vizsgálatát.

- [170] Megvizsgáltam a szóba jöhető vállalkozásokat, melyeknek meglévő hálózata alapvetően alkalmas lehet a kiinduló szolgáltatás nyújtására. Megállapítottam, hogy két ilyen lehetséges vállalkozástípus létezik, melyek részben alkalmas infrastruktúrával rendelkeznek, s ezek az alábbiak:
- a nem nyilvános (magánhálózattal rendelkező) helyhez kötött telefon tevékenységet végző vállalkozások;
 - az áramszolgáltató vállalatok.
- [171] A belépési korlátoknak alapvetően két fajtája van, strukturális és jogi-adminisztratív korlátok. Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Jogi és adminisztratív korlátok akkor érvényesülnek, amikor a belépőre vagy belépni szándékozóra nézve hátrányos feltétel forrása nem gazdasági jellegű, hanem a piacon érvényesülő jogszabályi, adminisztratív vagy egyéb állami szabályozás következménye.
- [172] A vizsgált piacon nem azonosíthatók jelentős jogi-adminisztratív piacra lépési korlátok. A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a szolgáltatás bejelentése után a szolgáltatás nyújtása azonnal megkezdhető⁵⁷.
- [173] A strukturális korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy a piacra lépés a meglévő infrastruktúrán túlmenően jelentős hálózati beruházásokat igényel és a kiskereskedelmi szolgáltatás megkezdése is jelentős kezdeti befektetést igényel. Az új belépő többek között a következő azonnali költségekkel szembesül:
- magánhálózattal rendelkező vállalkozás telefonhálózata esetén az előfizetői nyilvános hálózat kiépítése, összekapcsolás a telefonhálózattal, a számlázó rendszer kiépítése;
 - áramszolgáltató hálózat esetén a vivőfrekvenciás áthidaló hálózat kiépítése, az előfizetői hozzáférés eszközei, összekapcsolás a nyilvános hálózattal;
 - értékesítési hálózat kiépítése, megfelelő szakember-gárda szervezése és kiképzése a más jellegű fenntartási és ügyfélszolgálati feladatok ellátásához.
- [174] A kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtása a leírtak alapján komoly további befektetéseket igényel és – az elsüllyedt költségek magas szintje, valamint a méretgazdaságossági hatások miatt is – jelentős kockázattal jár. A leírtak alapján nem valószínű, hogy a helyhez kötött hálózatból indított hívások forgalmi díjaiban bekövetkező kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedés hatására áramszolgáltató, vagy más, magánhálózattal rendelkező vállalkozás rövidtávon (1 éven belül) belépne a piacra és megkezdene a szolgáltatás nyújtását.
- [175] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások árának kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedésének hatására rövidtávon helyhez kötött kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatást indítanának, nincsenek jelen a hazai piacon, tehát kínálati oldalról nem indokolt a keresleti helyettesítési vizsgálat során meghatározott piac bővítése.

I.4.2.2.3. A kiskereskedelmi forgalmi piacra vonatkozó helyettesítési vizsgálatok eredménye

⁵⁷ Eht. 77. § (1) bekezdése

- [176] Az elvégzett keresleti és kínálati oldali vizsgálatok alapján nem bővítettem a szolgáltatási piacot, ennek megfelelően az azonosított kiskereskedelmi piac részét a következő szolgáltatások képezik:
- a nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú hozzáférésről indított hívások;
 - nyilvánosan elérhető menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások.

I.5. A nagykereskedelmi piac vizsgálata

- [177] A kiskereskedelmi piaci helyettesítési vizsgálatok eredményeként nem azonosítottam kiskereskedelmi piaci helyettesítési lehetőségeket, így a kiskereskedelmi piacon feltárt helyettesítési lehetőségekhez kapcsolódóan nem azonosítottam nagykereskedelmi helyettesítési lehetőségeket.
- [178] A nagykereskedelmi vizsgálatok során a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtását lehetővé tevő nagykereskedelmi szolgáltatásokat vizsgáltam. A vizsgálatok során a jelen határozat indokolás A. fejezet I.3. pontjában technológia semleges módon meghatározott kiinduló szolgáltatásból indultam ki.

I.5.1. Keresleti helyettesítés

- [179] A keresleti helyettesítés elemzése során azt vizsgáltam, hogy léteznek-e olyan helyettesítési lehetőségek, amelyek a helyhez kötött híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás vásárlója számára a forgalmi szolgáltatás árának kismértékű, de tartós növekedése esetében lehetővé teszik a váltást. A nagykereskedelmi keresleti helyettesítés vizsgálata során a következő lehetőségeket vizsgáltam:
- híváskezdeményezés helyettesítése a hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatással;
 - híváskezdeményezés helyettesítése nem-fizikai hozzáférési szolgáltatások igénybevételére épülő nagykereskedelmi szolgáltatással (közeli bitfolyam hozzáférés, országos bitfolyam hozzáférés).

I.5.1.1. Helyettesítés a hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatással

- [180] A hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatással történő helyettesítés esetén a hozzáférést igénybe vevő szolgáltató a megfelelő hozzáférési hálózati szakaszokkal kapcsolatos hozzáférési jogosultság megszerzésével képessé válik arra, hogy a felhasználó által indított hívások továbbítását saját maga végezze el. Az infrastruktúra fizikai átengedése esetén a megfelelő hozzáférési hálózati szakasz tulajdonjoga nem változik, csupán az átvevő szolgáltató használatára átengedésre kerül. A hívások továbbításához a hozzáférést igénybe vevő szolgáltatónak a hozzáférési szolgáltatás átadási pontjáig ki kell építenie a saját hálózatát vagy egyéb módon – pl. más szolgáltatótól igénybe vett hálózati szolgáltatással – kell biztosítania az átadási pont elérését.
- [181] A hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével létesített hozzáféréseken az igénybe vevő szolgáltató az indított hívások tekintetében ugyanazt a funkcionalitást és minőséget képes biztosítani, mint abban az esetben, amikor a hívás eljuttatása érdekében híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatást vesz igénybe. A hívásindítás tekintetében a felhasználó kisebb különbségeket (pl. hívószám változása) tapasztalhat a megvalósítás módjától függően, ez azonban a helyettesítés lehetőségét érdemben nem befolyásolja. A fizikai infrastruktúra átengedésre épülő nagykereskedelmi szolgáltatás tehát a funkcionalitás és minőség szempontjából a híváskezdeményezés nagykereskedelmi szolgáltatás helyettesítőjének tekinthető. A helyettesítés lehetőségét ugyanakkor erőteljesen korlátozza, hogy az előfizetői hozzáférések egy

része, különösen a kábeltelevíziós hálózatokon, továbbá az helyhez kötött vezeték nélküli és a szélessávú hozzáféréseken létesítettek, nem tartoznak az átengedhető hozzáférések közé.

[182] A két megoldás költségeiben mind a felmerülő költségek jellegét, mind a költségek nagyságát vizsgálva jelentős eltérés tapasztalható. A híváskezdeményezés szolgáltatás igénybevétele esetén a következő díjlemek merülnek fel az igénybe vevő részére:

- híváskezdeményezés forgalmi díjai (Ft/perc),
- a híváskezdeményezés igénybevételéhez szükséges egyéb, kiegészítő jellegű szolgáltatásokkal kapcsolatos díjak.

Infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatás esetén a költségek:

- a megfelelő hálózati szakasz (helyi hurok, előfizető szakasz stb.) átengedésével kapcsolatos díjak,
- a szolgáltatás átadási ponthoz történő „eljutás” költségei (saját hálózati szakaszok létesítése és/vagy felhordó hálózati szakaszok bérlete),
- a hívások koncentrációjának a jogosultnál felmerülő többletköltségei,
- az infrastruktúra fizikai átengedéséhez szükséges egyéb, kiegészítő jellegű szolgáltatásokkal kapcsolatos díjak.

A költségek összehasonlítását nehezíti, hogy az infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételéhez kapcsolódó költségek számos tényezőtől függenek (pl. igénybevett hozzáférési szolgáltatás; hozzáférési átadási pont helye, illetve az átadási pont elérését biztosító infrastruktúra és/vagy szolgáltatások rendelkezésre állása). A jelenleg a referencia átengedési ajánlatokban meghatározott díjak alapján azonban így is megállapítható, hogy az átengedés előfizetőnként felmerülő költségei magasan felülmúlják a híváskezdeményezés egy előfizetőre eső és hatékony szolgáltatóra számított forgalmi díjait. Figyelembe véve az igénybe vevő és a hozzáférést biztosító szolgáltató között – elsősorban a felhordó hálózati szakaszon – valószínűsíthető jelentős méretgazdaságossági különbségeket is, nem életszerű feltételezés, hogy önmagában a forgalmi szolgáltatás kiváltása érdekében a híváskezdeményezés nagykereskedelmi díjainak 5-10%-os növekedése hatására a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás vásárlói áttérnének az infrastruktúra átengedés nagykereskedelmi szolgáltatásainak igénybevételére.

[183] A leírtak alapján az infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételét nem azonosítottam a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás helyettesítőjeként.

I.5.1.2. Helyettesítés nem-fizikai hozzáférési szolgáltatások igénybevételével

[184] A hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatások mellett a hazai piacon nem-fizikai hozzáférési szolgáltatások igénybe vételére is lehetőség van. A jelenlegi szabályozás két szolgáltatás kötelező nyújtását írja elő, ezek az országos bitfolyam hozzáférés, illetve a közeli bitfolyam hozzáférés. Mindkét szolgáltatás elsősorban internet szolgáltatás nyújtása céljából került kialakításra, de bizonyos feltételek teljesülése esetén IP alapú (szélessávú) telefonszolgáltatás is megvalósítható a felhasználásukkal. A két szolgáltatás jellemzői több ponton is eltérnek, ami a helyettesítés lehetőségét is befolyásolja.

I.5.1.2.1. Helyettesítés közeli bitfolyam hozzáférés igénybevételével

[185] A közeli bitfolyam hozzáférés az internet szolgáltatás mellett lehetővé teszi IP-alapú hangszolgáltatás nyújtását. A közeli bitfolyam szolgáltatás nyújtója a szolgáltatással összefüggésben köteles transzport minőségi paraméterek meghatározására, illetve biztosítására. Ez lehetővé teszi a közeli bitfolyam

hozzáférés szolgáltatás igénybevevője számára, hogy a hálózati szolgáltatás igénybevételével kialakított hozzáféréseken az indított hívások tekintetében ugyanazt a funkcionalitást és minőséget biztosítsa az előfizető számára, mint a hozzáférést biztosító szolgáltató. Funkcionalitás és minőség szempontjából tehát a közeli bitfolyam hozzáférés képes helyettesíteni a híváskezdeményezés szolgáltatást. A közeli bitfolyam hozzáférés szolgáltatás tehát a funkcionalitás és minőség szempontjából a híváskezdeményezés nagykereskedelmi szolgáltatás helyettesítőjének tekinthető.

- [186] A közeli bitfolyam hozzáférés esetén a szolgáltatáshoz való hozzáférés a hozzáférési aggregációs pontban⁵⁸ valósul meg. Ez azt jelenti, hogy – a hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedéséhez hasonlóan – a hívások továbbításához a hozzáférést igénybe vevő szolgáltatónak a hozzáférési szolgáltatás átadási pontjáig ki kell építenie a saját hálózatát vagy egyéb módon – pl. más szolgáltatótól igénybe vett hálózati szolgáltatással – kell biztosítania az átadási pont elérését. Ez azt is jelenti, hogy a közeli bitfolyam-hozzáférés költségviszonyai (felmerülő költségek jellege) is hasonlóak a hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedéséhez (lásd jelen határozat indokolás A. fejezet I.5.1.1. pontja) és – elsősorban a felhordó hálózati szakaszon – a méretgazdaságossági hátrányok ebben az esetben is jelentkeznek. A közeli bitfolyam hozzáférés esetén az alapszolgáltatással (közeli bitfolyam hozzáférés) kapcsolatos költségek valamivel alacsonyabbak lehetnek (amennyiben a kiskereskedelmi hozzáférést nem az igénybevevő nyújtja az előfizetőnek)⁵⁹, mint a fizikai átengedés esetén, a bitfolyam hozzáférés magasabb sávzélesség igénye miatt azonban a felhordó hálózaton magasabb költségekkel szembesülhet az igénybevevő. Összességében tehát megállapítható, hogy a telefonszolgáltatás közeli bitfolyam hozzáférés igénybevételével történő megvalósítása hasonló költségekkel jár, mint a hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére alapozott szolgáltatásnyújtás. Ennek megfelelően ebben az esetben sem életszerű az a feltételezés, hogy önmagában a forgalmi szolgáltatás kiváltása érdekében a híváskezdeményezés nagykereskedelmi díjainak 5-10%-os növekedése hatására a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás vásárlói áttérnének az alternatív nagykereskedelmi szolgáltatás – ebben az esetben a közeli bitfolyam hozzáférés – igénybevételére.
- [187] A leírtak alapján a közeli bitfolyam hozzáférés igénybevételét nem azonosítottam a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás helyettesítőjeként.

I.5.1.2.2. Helyettesítés országos bitfolyam hozzáférés igénybevételével

- [188] Az országos bitfolyam hozzáférés a közeli bitfolyam hozzáféréshez hasonlóan alapvetően az internet szolgáltatáshoz való hozzáférést szolgálja. A közeli bitfolyam hozzáféréstől eltérően azonban az országos bitfolyam hozzáférés esetén a szolgáltatás nyújtója nem köteles transzport minőségi paraméterek meghatározására, illetve biztosítására. A „best effort” jellegű kapcsolat nem teszi lehetővé a híváskezdeményezés igénybevételével nyújtott hangszolgáltatáshoz hasonló minőségi paraméterek vállalását, ami azt is jelenti, hogy a minőségi problémák a felhasználók számára is

⁵⁸ Hozzáférési aggregációs pont: A hagyományos helyi hurkokat, illetve az újgenerációs hozzáférési hurkokat aggregáló pont. A hozzáférési aggregációs pont közvetlenül vagy felhordó hálózaton keresztül csatlakozik a szolgáltatást nyújtó szolgáltató gerinchálózatához. A hagyományos réz érpárok esetében ez megegyezik azzal a ponttal, ahol az MDF is található. Az újgenerációs hozzáférési hurkok esetében a hozzáférési aggregációs pont a hozzáférések optikai szakaszát végződtető OLT-nél, és a hozzá tartozó ODF-nél, vagy OLT funkciót is ellátó aktív eszközknél (pl. CMTS) található.

⁵⁹ Amennyiben az adott előfizetői hozzáféréseken más szolgáltató nem nyújt szolgáltatást („csupasz” közeli bitfolyam), a díjban a nyújtott átviteli szolgáltatás költsége mellett a fizikai infrastruktúra költsége is megjelenik, ebben az esetben a díj magasabb, mint a fizikai átengedés esetén.

érzékkelhető módon jelentkezhetnek hívásaik lebonyolítása során. A helyettesítés tehát a minőség tekintetében korlátozott.

- [189] Az országos bitfolyam hozzáférés esetén az átadási pont országos szintű, ez azt jelenti, hogy a szolgáltatást igénybe vevő szolgáltató egyetlen országos átadási ponton valamennyi előfizető forgalmát átveheti. Mivel az országos bitfolyam hozzáférés igénybevételével megvalósított szolgáltatásnyújtás esetében a hívások továbbításához a hozzáférést igénybe vevő szolgáltatónak az országos szintű átadási pont kell eljutnia (tehát nem kell jelentős felhordó hálózati kapacitásokat létrehoznia vagy bérelnie), ezért a szolgáltatásnyújtás kisebb egyszeri beruházási költségekkel megvalósítható, mint a közeli bitfolyam hozzáférés vagy a hozzáférési hálózati infrastruktúra fizikai átengedésére épülő nagykereskedelmi szolgáltatások esetén. Az egyszeri költségek mértéke azonban ebben az esetben is jelentős, valamint további kockázatot jelent, hogy – mivel a híváskezdeményezés és a bitfolyam hozzáférés árképzések eltérő (a bitfolyam hozzáférés díjazása alapvetően a biztosított sáv szélességtől függ) – az előfizetők hívási szokásainak változásától függően akár hónapról-hónapra más-más országos bitfolyam díjcsomag igénylése biztosíthatja a megfelelő megtérülést.
- [190] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a minőségi problémák, a váltás során felmerő elsüllyedt költségek és a váltással járó jelentős üzleti kockázat miatt nem életszerű, hogy a híváskezdeményezés nagykereskedelmi díjainak 5-10%-os növekedése hatására a nagykereskedelmi szolgáltatás vásárlói országos bitfolyam hozzáférést igényelnének annak érdekében, hogy azon IP alapú telefonszolgáltatást nyújtsanak, ennek megfelelően az országos bitfolyam hozzáférés igénybevételét nem azonosítottam a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás helyettesítőjeként.

1.5.2. Kínálati helyettesítés

- [191] A kínálati helyettesítés elemzése annak a vizsgálatát jelenti, hogy egy kismértékű, de észrevehető és tartós áremelkedés hatására az adott piacon nem aktív vállalkozások belátható időn belül⁶⁰ belépnek a piacra és megkezdik a szolgáltatásnyújtást (ami jelen esetben a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás nyújtását jelenti).
- [192] A kínálati helyettesíthetőség feltétele, hogy a szolgáltatás nyújtásának megkezdése rövid időn belül lehetséges legyen és a szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban ne merüljön fel jelentős költség és kockázat a szolgáltató részéről. A kínálati helyettesítés vizsgálata tehát szükségessé teszi mind a belépési korlátok, mind a potenciális belépők várható magatartásának vizsgálatát.
- [193] Megvizsgáltam a szóba jöhető vállalkozásokat, melyeknek meglévő hálózata alapvetően alkalmas e szolgáltatások nyújtására. Megállapítottam, hogy a kapcsolódó kiskereskedelmi piachoz hasonlóan két ilyen lehetséges vállalkozástípus létezik, melyek részben alkalmas infrastruktúrával rendelkeznek, s ezek az alábbiak:
- a nem nyilvános (magánhálózattal rendelkező) helyhez kötött telefon tevékenységet végző vállalkozások;
 - az áramszolgáltató vállalatok.
- [194] A helyettesítés elemzése során azt vizsgáltam, hogy a kiskereskedelmi helyettesítés kapcsán leírtak (jelen határozat indokolás A. fejezet 1.4.1.2.2., illetve 1.4.2.2.2. pontjai) a nagykereskedelmi piaci szolgáltatás nyújtása kapcsán is érvényesek-e, tehát a nagykereskedelmi piac esetében is fennállnak-e az azonosított belépési korlátok, illetve a potenciális belépők várható magatartása hasonló-e a kiskereskedelmi helyettesítés vizsgálata során feltártakhoz. A vizsgálatok eredményeként

⁶⁰ A belátható idő meghatározása az adott piac jellemzőitől függ, a vizsgálat során 1-2 éves időtáv volt a feltételezés.

megállapítottam, hogy bár jelentős jogi-adminisztratív korlátok a nagykereskedelmi szolgáltatás esetében sem állnak fenn, az elsüllyedt költségek magas szintje, valamint a méretgazdaságossági hatások, illetve a kapcsolódó jelentős kockázat, mint piaci jellemzők a nagykereskedelmi piac esetében is fennállnak, ezért nem várható, hogy a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás árában bekövetkező 5-10%-os mértékű, tartós áremelkedés hatására az ezen nagykereskedelmi szolgáltatást az eddigiekben nem nyújtó vállalkozás megkezdje a híváskezdeményezési nagykereskedelmi szolgáltatás nyújtását.

- [195] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás árának kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedésének hatására rövidtávon saját helyettesítő szolgáltatás nyújtását kezdenék meg, nincsenek jelen a hazai piacon, tehát kínálati oldalról nem indokolt a keresleti helyettesítési vizsgálat során meghatározott piac bővítése.

I.6. Szolgáltatási piac azonosításának eredménye

- [196] A részletes kiskereskedelmi és nagykereskedelmi piaci helyettesítési vizsgálatok alapján a következő szolgáltatásokat azonosítottam a 2007/879/EK ajánlás mellékletében szereplő „2. Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű nagykereskedelmi piachoz tartozóként:
- Keskenysávú hozzáféréseken nyújtott híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás;
 - Menedzselt VoIP hozzáféréseken nyújtott híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás.

I.7. A piac földrajzi kiterjedésének meghatározása

- [197] Az Iránymutatások 56. pontjának megfelelően a földrajzi piac egy olyan területet foglal magában, ahol a versenyfeltételek hasonlóak vagy kellően homogénnek tekinthetők és amely területen tapasztalható versenyfeltételek eltérnek a szomszédos területektől. A Bizottság 2014/710/EU Ajánláshoz kapcsolódó Explanatory Note 2.5. pontja alapján a piac földrajzi kiterjedésével kapcsolatos vizsgálatoknak a kiskereskedelmi piacon tapasztalható versenyviszonyok vizsgálatából kell kiindulnia abban az esetben is, ha a piacelemzés nagykereskedelmi piacokra irányul⁶¹. Az Iránymutatások 57. pontja alapján a földrajzi piac határainak meghatározása során a keresleti és kínálati helyettesítés szempontjainak figyelembe vétele szükséges. A keresleti helyettesítés tekintetében az Iránymutatások elsősorban a fogyasztói preferenciáknak és a fogyasztás földrajzi jellegzetességeinek, míg a kínálati helyettesítés esetén más, az adott földrajzi területen nem aktív szolgáltatók belépése lehetőségének vizsgálatát tartja szükségesnek.
- [198] Az Iránymutatás a versenyfeltételek eltérései kapcsán hasonlóságról, illetve „kellő” homogenitásról⁶² beszél, ami azt jelenti, hogy az elkülönült földrajzi piacok meghatározásánál a homogenitás követelménye nem a versenyviszonyok tökéletes azonosságát, hanem csak az adott területen belül hasonló, más területektől jelentősen eltérő versenyviszonyok meglétét jelenti.
- [199] Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy – bár a földrajzi piacok vizsgálata során az ex-ante szabályozási érintettség vizsgálata, illetve a jelentős piaci erejű szolgáltatók azonosítása során alkalmazottakhoz hasonló kritériumok (pl. piaci részesedés) vizsgálatára kerül sor – a földrajzi piacok meghatározásával

⁶¹ „... although the final SMP analysis will be carried out at wholesale level, the starting point of any geographic analysis should be the competitive conditions at the retail level.”

⁶² „...the conditions of competition are similar or sufficiently homogeneous...”

kapcsolatos vizsgálatok elsődleges célja nem a verseny hatékonyságának vizsgálata, hanem a különböző földrajzi területeken tapasztalható versenyviszonyok eltéréseinek beazonosítása és ez alapján homogén területek kialakítása. A verseny hatékonyságának vizsgálatára a földrajzi piacok vizsgálatát követően beazonosított piacokon az ex-ante szabályozási szempontból való érintettség vizsgálata, illetve – amennyiben a piac ex-ante szabályozási szempontból érintett – a jelentős piaci erejű szolgáltatók azonosítása során kerül sor.

- [200] Az ERG földrajzi piacok meghatározásával kapcsolatos közös álláspontja⁶³ és ezzel összhangban a BEREK közös álláspontja⁶⁴ (amely álláspont az ERG közös álláspontjában foglaltakat továbbra is általánosan érvényesnek tekinti) kibontja az Iránymutatások rendelkezéseit és a földrajzi piacok meghatározásával kapcsolatban a következő további szempontokban esetlegesen meglévő földrajzi eltérések vizsgálatát tartja szükségesnek:
- Szolgáltatók száma;
 - Piaci részesedések;
 - Árazási gyakorlat és az árak különbségei;
 - Esetleges egyéb szempontok: marketing/értékesítési stratégiában meglévő eltérések, szolgáltatástulajdonságokban meglévő eltérések, kereslet földrajzi eltérései;
 - Belépési korlátok.
- [201] Az első két feltétel strukturális jellegűnek tekinthető, hiszen a piaci struktúrával van összefüggésben, míg a harmadik és a negyedik feltétel magatartási jellegű, a piaci szereplők magatartási jellemzőit írja le. A belépési korlátok a piaci belépés keresleti és kínálati oldali szűk keresztmetszeteit takarják. A piaci struktúrával kapcsolatos jellemzők (szolgáltatószám, piaci részesedések) aktuális értékeiből és a magatartási tényezők vizsgálatából a piaci verseny aktuális állapotára, illetve az egyes területeken tapasztalható verseny eltéréseire lehet következtetni, a piaci struktúrával kapcsolatos jellemzők idősoros vizsgálata ezen felül – a belépési korlátokkal kapcsolatos vizsgálatokkal együtt – a piaci verseny várható alakulásával kapcsolatos következtetések levonására is lehetőséget ad.
- [202] A strukturális tényezők között a piaci struktúrával kapcsolatos olyan jellemzőket vizsgáltam, mint a szolgáltatók száma (piacon aktív szolgáltatók száma), illetve a piaci részesedések alakulása (piaci részesedések nagysága, kiemelt részesedések vizsgálata). A magatartási tényezők értékelése a szolgáltatáskínálat és az árazás területi jellemzőinek vizsgálatát jelentette.
- [203] Megvizsgáltam a belépési korlátok, mint vizsgálati szempont alkalmazhatóságát és megállapítottam, hogy a belépési korlátok területi eltéréseinek vizsgálata kevésbé tekinthető megfelelő kiindulási alapnak a földrajzi piacok elkülönítése során. A belépési korlátok területi eltérései ugyanis nem a verseny földrajzi eltéréseit tükrözik, hanem a piaci belépés, illetve terjeszkedés lehetőségeinek földrajzi különbségeit mutatják meg. Annak, hogy a lehetőséggel élve a szolgáltatók belépése nyomán a versenyhelyzet pozitív irányba változzon, számos olyan feltétele van, amelyek vizsgálatával a verseny eltérő földrajzi vetületei egyértelműbben azonosíthatóak. Tehát a földrajzi piacok elhatárolása során a szabályozónak elsődlegesen a piacon tapasztalható verseny aktuális (és az előretekintő időtávon várható) szintjét kell vizsgálnia, ami a strukturális szempontokon (szolgáltatók száma, piaci részesedések és azok időbeni alakulása) alakulásán keresztül elemezhető, a belépési korlátok vizsgálata kevésbé alkalmas a piacon tapasztalható verseny aktuális állapotának megragadására. A leírt alkalmazási problémák ellenére mind a volt koncessziós területekre kiterjedő, mind a

⁶³ ERG Common Position on Geographic Aspects of Market Analysis (definition and remedies) – 2008. október

⁶⁴ BEREK Common Position on geographical aspect of market analysis (definition and remedies) – 2014. június 5.

településszintű vizsgálatok során megvizsgáltam a belépési korlátokban tapasztalható földrajzi eltéréseket is.

- [204] A vizsgált kiskereskedelmi szolgáltatások (telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés, illetve hívásindítás) esetében a szolgáltatásnyújtás képességét, a tényleges szolgáltatáskínálatot a helyhez kötött hálózati lefedettség, a helyhez kötött telefonszolgáltatás előfizetői hozzáférési pontjainak, illetve előfizetőinek elhelyezkedése alapvetően befolyásolja. A területi szintű előfizetőszámok vizsgálatával pontosabb képet kaphatunk a verseny földrajzi eltéréseiről, mint az előfizetői hozzáféréseken bonyolított – főleg a kisebb települések esetén jelentős időbeli ingadozásokat mutató – forgalom területi értékeinek vizsgálatával. A földrajzi piacok elemzése során ennek megfelelően a helyhez kötött telefonszolgáltatás előfizetőire vonatkozó településszintű adatok szolgáltak kiindulási alapként, ugyanakkor a vizsgálatok során természetesen a belföldi forgalom területi eltéréseit is vizsgáltam.

I.7.1 Megfelelő földrajzi alapegység kiválasztása

- [205] A megfelelő földrajzi alapegység kiválasztásával kapcsolatban figyelembe veendő szempontokat illetően a 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 2.5. pontja, az ERG közös álláspontjának 3. fejezete, valamint a BEREC közös álláspontjának VI. fejezete fogalmaz meg elvárásokat. Az említett dokumentumokban foglaltak alapján a kiválasztott földrajzi alapegységeknek alapvetően a következő szempontoknak kell megfelelniük:

- a földrajzi egységek átfedésmentesek;
- a földrajzi egységek országos szintnél kisebb méretűek;
- a piaci kínálat teljes egésze (szolgáltatók hálózatai és a nyújtott szolgáltatások) hozzárendelhető a kialakított földrajzi egységekhez;
- a földrajzi egységek egyértelmű és stabil határokkal rendelkeznek;
- a földrajzi egységek elég kicsik ahhoz, hogy a versenykörülmények jelentősen ne térjenek el a területükön belül, de a vizsgálathoz szükséges adatok észszerű mennyisége⁶⁵ és elemzése szempontjából elég nagyok.

I.7.1.1. Országos szintnél kisebb méretű földrajzi egységek azonosításának szükségessége

- [206] A megfelelő földrajzi alapegység kiválasztása során – az ERG közös álláspontjának 2. fejezetében leírt előzetes elemzés keretében – első lépésben megvizsgáltam, hogy a versenyfeltételek területi eltérései indokolják-e országos szintnél kisebb földrajzi alapegységek azonosítását. Ennek során az egyes hálózatok lefedettségét, illetve a piaci részesedések földrajzi eltéréseit vizsgáltam. A 8. ábra a jelentősebb szolgáltatók hálózatainak lefedettségét⁶⁶ mutatja be.

⁶⁵ A hazai piaci versenyre a legjelentősebb hatást a párhuzamos infrastruktúrák fejlesztése gyakorolja, így a beruházási döntések során az inkumbens szolgáltatók hálózati elemeinek elhelyezkedése nem tekinthető jellemző döntési szempontnak, ezért települési szintnél kisebb vizsgálati egység (pl. MDF, ODF) meghatározását – tekintettel az ezzel járó jelentős adatszolgáltatási teherre is – nem láttam indokoltnak. (Ezzel kapcsolatban lásd még „a volt koncessziós szolgáltatók hálózatainak helyi központjai – az MDF-ek területe”, mint vizsgálati egységgel kapcsolatban később leírtakat.

⁶⁶ A vizsgálatok során valamennyi helyhez kötött telefonszolgáltatást nyújtó, saját hálózattal rendelkező szolgáltató hálózatának lefedettségét megvizsgáltam, terjedelmi korlátok miatt ugyanakkor a határozatban csak az öt legjelentősebb előfizetői bázissal rendelkező szolgáltató hálózatának elérhetőségét tüntettem fel. (Ezekon kívül a piacon még számos, egy vagy néhány településre kiterjedő hozzáférési hálózattal rendelkező szolgáltató

8. ábra: Jelentősebb szolgáltatók hálózati lefedettsége, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [207] A hazai szolgáltatók hálózatainak lefedettségét vizsgálva megállapítható, hogy teljes, valamennyi településre kiterjedő, országos lefedettségű hálózattal egyetlen szolgáltató sem rendelkezik. Megállapítható továbbá, hogy a volt koncessziós szolgáltatók (Magyar Telekom, Invitel, UPC) hálózatának lefedettsége a saját volt koncessziós területeiken teljesnek tekinthető. A hálózatok lefedettsége alapján tehát indokolt az országonál kisebb méretű földrajzi egységek meghatározása.

található.) A hozzáférési hálózat elérhetősége nem jelent teljes települési lefedettséget, mindössze annyit, hogy az adott szolgáltató az adott településen rendelkezik valamekkora kiterjedésű hálózattal.

9. ábra: Jelentősebb szolgáltatók piaci részesedése a teljes előfizetőszámból településenként, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [208] A piaci részesedések földrajzi eltérései szintén az országos szintnél kisebb méretű földrajzi egységek azonosításának szükségességét támasztják alá. A településszintű adatok vizsgálata alapján jelentős eltérések tapasztalhatók mind a település földrajzi elhelyezkedésétől, mind a településtípustól függően.
- [209] Az előzetes elemzés eredményeként megállapítottam, hogy a hazai piacon a versenyfeltételek nem kellően homogének egy országos kiterjedésű piac azonosításához, elkülönült földrajzi piacok azonosítása szükséges. A továbbiakban a megfelelő földrajzi egységek kiválasztása és az elkülönült földrajzi piacok azonosítása érdekében részletesen vizsgálom a versenyfeltételek földrajzi eltéréseit.

1.7.1.2. Elemzési egységek kiválasztása

- [210] Az Explanatory Note 4.2.2.1. pontja, valamint az ERG közös álláspontjának 3. fejezete alapján az elemzési egységek kiválasztása alapvetően két jellemző alapján történhet:
- adminisztratív-közigazgatási egységek mentén (pl. település, illetve nagyobb közigazgatási egységek, számozási körzet);
 - a volt koncessziós szolgáltatók, illetve jelentős kihívók hálózatainak lefedettsége alapján.
- [211] A hazai piacon külön elemzési egységként a különböző szintű közigazgatási egységek közül elsődlegesen a település – mint a hírközlési beruházásokkal kapcsolatos döntések alapvető egysége – jöhet szóba. A magasabb szintű közigazgatási egységek (pl. megye, régió) esetében – sem a versenyfeltételek, sem a területre vonatkozó jogi-szabályozási előírások, sem egyéb tekintetben – nem azonosíthatóak olyan eltérések, amelyek ezen egységek elemzési egységként való kiválasztását indokolnák. Adminisztratív elemzési egységként a hazai piac történeti fejlődésének megfelelően a

primer körzetek, mint a volt koncessziós szolgáltatók hálózatának tradicionális egységei (és mint a privatizáció során elkülönülten pályáztatott területek) jöhetnek szóba és ezzel összefüggésben az egyes volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területeinek, mint lehetséges elkülönült földrajzi piacoknak a vizsgálata is indokolt.

[212] A leírtaknak megfelelően a megfelelő elemzési egységek kiválasztása során a következő lehetőségeket vizsgáltam:

- Volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területei;
- Volt koncessziós szolgáltatók hálózatainak helyi szintű központjai – MDF-ek területei;
- Jelentős lefedettséggel rendelkező alternatív szolgáltatók szolgáltatási területei;
- Primer körzetek;
- Települések, illetve ezek homogén csoportjai.

1.7.1.2.1. Volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területei

[213] A három volt koncessziós szolgáltató volt koncessziós területe átfedések nélkül teljes egészében lefedi Magyarország területét és a piaci kínálat teljes egésze hozzárendelhető a földrajzi egységekhez. Mindhárom területre jellemző, hogy az adott terület volt koncessziós szolgáltatója az egyetlen szolgáltató, amely teljes, az adott volt koncessziós terület valamennyi településére kiterjedő hálózati lefedettséggel rendelkezik. Ez természetesen a versenyviszonyokat is alapvetően befolyásolja, az adott volt koncessziós területre belépő új kihívók a három volt koncessziós területen eltérő piaci és marketing stratégiával, árazással, szolgáltatáskínálattal stb. működő volt koncessziós szolgáltatóval szembesülnek. A piaci részesedések megoszlása jelentősen eltér a volt koncessziós területeken, a piacvezető szolgáltató minden esetben az adott volt koncessziós szolgáltató.

[214] Megjegyzendő, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatások hazai piaca a verseny földrajzi dimenzióját tekintve európai összehasonlításban atipikusnak tekinthető, a legtöbb európai országra ugyanis az jellemző, hogy a piacvezető szolgáltató országos hálózati lefedettséggel rendelkezik. Ezzel szemben a hazai piacon a teljes lefedettség csak az adott volt koncessziós terület volt koncessziós szolgáltatója tekintetében érvényesül. A helyhez kötött telefonszolgáltatások hazai piacán ennek megfelelően a versenyviszonyok földrajzi elemzése során a volt koncessziós területek „természetes” kiindulási egységnek tekinthetők, a piaci verseny, a volt koncessziós szolgáltatók és az alternatív szolgáltatók hálózatfejlesztései az egyes területek közötti különbségeket egyelőre nem oldották fel. Az elemzés során ennek megfelelően a versenyviszonyok földrajzi eltéréseit minden esetben volt koncessziós területenként külön vizsgálom.

1.7.1.2.2. Jelentős lefedettséggel rendelkező alternatív szolgáltatók szolgáltatási területei

[215] Az alternatív szolgáltatók szolgáltatási területei, mint lehetséges földrajzi egység vizsgálatához első lépésben annak a vizsgálata szükséges, hogy a hazai piacon – ahol három volt koncessziós területen három eltérő volt koncessziós szolgáltató található – mely szolgáltató tekinthető alternatív szolgáltatónak. A kérdés csak abban az esetben válaszolható meg pontosan, amennyiben az alternatív szolgáltatók hálózatainak lefedettségét volt koncessziós területenként vizsgálom. Ebben az esetben az adott volt koncessziós terület tekintetében alternatív szolgáltatónak tekinthető minden, az adott terület volt koncessziós szolgáltatójától eltérő szolgáltató (tehát a másik két volt koncessziós terület volt koncessziós szolgáltatója is). Országos szintű vizsgálat esetén az alternatív szolgáltatók, illetve az alternatív szolgáltatók hálózatának azonosítása – a volt koncessziós szolgáltatók kezelésével kapcsolatos problémák miatt – nehézségekbe ütközik.

- [216] A leírtak alapján az alternatív szolgáltatók hálózati lefedettségét volt koncessziós területenként vizsgáltam. A legnagyobb alternatív hálózatok lefedettségét, illetve a hálózattal elért településeket – a volt koncessziós területek határait feltüntetve – a 8. ábra mutatja be.
- [217] A 8. ábra csak a legnagyobb alternatív szolgáltatók hálózati lefedettségét mutatja be. Az ábrán található szolgáltatók mellett számos más kisebb szolgáltató is rendelkezik telefonszolgáltatás nyújtására alkalmas hálózattal és az ilyen hálózatok száma, illetve lefedettsége a kábelszolgáltatók hálózatfejlesztéseinek köszönhetően folyamatosan nő. Az ábrát vizsgálva megállapítható az is, hogy – bár a hálózatfejlesztések eredményeként a lefedettség folyamatosan nő – még a legnagyobb alternatív szolgáltató, a másik két volt koncessziós szolgáltató volt koncessziós területén is jelen lévő UPC is csak a települések **Üzleti titok** (Magyar Telekom terület), illetve **Üzleti titok** (Invitel terület) százalékán volt jelen (amely településeken a lakosság **Üzleti titok**, illetve **Üzleti titok**%-a él). További problémát jelent, hogy az egyes alternatív szereplők hálózati lefedettsége átfedő és a piaci szerepük, jelentőségük is eltérő földrajzi területenként.
- [218] Figyelembe véve az alternatív hálózatok számosságát és hálózataik átfedéseit, az alternatív piaci szereplők piaci szerepében, súlyában meglévő eltéréseket és ezek folyamatos változását, megállapítottam, hogy még a legnagyobb lefedettséggel rendelkező alternatív szolgáltató hálózata, illetve szolgáltatási területe sem alkalmas arra, hogy az alapján elkülönült – időben is stabil határokkal jellemezhető – földrajzi piacot azonosítsak.

I.7.1.2.3. Primer körzetek

- [219] A primer körzetek a hazai PSTN hálózatok tradicionális egységei, melyek átfedések nélkül teljes egészében lefedik Magyarország területét. A primer körzet a volt koncessziós szolgáltatók hagyományos réz érpáras hálózatai esetében egyértelmű műszaki-hálózati egység, de nem befektetési célpont, tekintettel arra is, hogy az alternatív szolgáltatók döntően nem a hagyományos réz érpáras hálózatokhoz való hozzáférésre, hanem önálló hálózatok kiépítésére alapozzák piaci jelenlétüket. A szolgáltatók (akár volt koncessziós, akár alternatív szolgáltatók) beruházásaikat nem fókuszálják teljes primer körzetekre és nem tekintik azokat önálló marketing célpontnak sem. A szolgáltatók termékeiket nem szabják primer körzetekre és a díjaikat sem primer körzetenként állapítják meg. (Ez alól kivételt jelent a 29-es körzet, ez azonban pusztán abból fakad, hogy a volt koncessziós szolgáltató volt koncessziós területe csak egy primer körzetre terjed ki és azt eltérő technológiával szolgálja ki, mint amelyet a többi szolgáltatási területén alkalmaz.)
- [220] Ha a versenyhelyzetet (piaci szereplők száma, piacvezető, piaci részesedések) megvizsgáljuk az egyes primer körzetekben, akkor jelentős eltéréseket találhatunk a primer körzetek között és az egyes primer körzeteken belül is. Ha az egyes primer körzeteket önmagukban vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy egy adott primer körzeten belül is – a piaci szereplők számát, piaci részesedéseket vizsgálva – eltérő intenzitású versennyel találkozhatunk, ami a primer körzetenél alacsonyabb szintű földrajzi egységek elkülönítését támasztja alá.

10. ábra: Jelentősebb szolgáltatók előfizetőszám alapján mért piaci részesedése primer körzetenként, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[221] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a primer körzet nem tekinthető megfelelő vizsgálati egységnek az elkülönült földrajzi piacok azonosítása során, a versenyhelyzetben felfedezhető különbségek magasabb (volt koncessziós területek között), illetve alacsonyabb (település) szinten azonosíthatók.

1.7.1.2.4. Volt koncessziós szolgáltatók hálózatainak helyi központjai – az MDF-ek területe

[222] Hasonlóan a primer körzetek vizsgálata kapcsán leírtakhoz, ebben az esetben is igaz, hogy a helyi központok a hazai PSTN hálózatok tradicionális egységei, mely tulajdonságuknak köszönhetően átfedések nélkül teljes egészében lefedik Magyarország területét. A hurokátengedést, illetve xDSL alapú közeli bitfolyam hozzáférést igénybe vevő szolgáltatók a helymegosztást a helyi központokban, MDF-helyszíneken vehetik igénybe, így a betelepülés helyének ellátási körzetében már nincs számukra új egyszeri betelepülési költség, azaz képesek bármely, az ellátási területbe tartozó előfizető számára szolgáltatást nyújtani, így versenytársként megjelenni. Ugyanakkor Magyarországon a hurokbérlet és a közeli bitfolyam igénybevétele csekély, ezért verseny-nyomás kifejtésére e szolgáltatások nem képesek. A verseny elsődleges frontvonala a platformok között húzódik meg. Ennek tükrében kijelenthető, hogy a sűrűbben lakott területeket lefedő helyi központokra alapozott tömeges piacra lépés a jövőben sem várható. (Az inkumbens szolgáltatók hálózata alapján kialakított földrajzi vizsgálati egységeknek az alkalmazása infrastruktúra alapú verseny esetén a BEREC közös

álláspontjában foglaltak alapján sem indokolt⁶⁷.) A leírtak alapján ezen földrajzi egység részletes vizsgálatát nem tartottam indokoltnak.

I.7.1.2.5. Az egyes települések vagy ezek homogén csoportjai.

- [223] A települések (illetve a közigazgatásilag hozzájuk tartozó területek) átfedés mentesen lefedik Magyarország területét és a piaci kínálat teljes egésze hozzárendelhető ezen földrajzi egységekhez. A hálózatfejlesztés során a települések, illetve kisebb települések esetén azok csoportjai (mind az új belépők, mind a volt koncessziós szolgáltatók számára) önálló beruházási célpontoknak tekinthetők, ennek megfelelően az elérhető hálózatok száma az egyes – akár szomszédos – települések esetében is jelentősen eltérhet, ami természetesen a versenyviszonyokra is hatással van. Ha megvizsgáljuk a legnagyobb szolgáltatók ajánlatait és árazási gyakorlatát, akkor megállapítható, hogy az általános szerződési feltételekben (a továbbiakban: ÁSZF) rögzített ajánlataikban egységes árazást alkalmaznak, ugyanakkor – a versenyhelyzet függvényében – találkozhatunk településenként eltérő árázással.
- [224] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a település megfelelő vizsgálati egységnek tekinthető az elkülönült földrajzi piacok azonosítása során.

I.7.1.2.6. Kiválasztott vizsgálati egységek

- [225] Az elvégzett vizsgálatok alapján a részletes homogenitás vizsgálatot a következő elemzési egységek esetén tartottam indokoltnak elvégezni:
- A volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területei;
 - Az egyes települések vagy ezek homogén csoportjai.

I.7.2. Kiválasztott földrajzi alapegységek vizsgálata

- [226] A megfelelő vizsgálati egységek kialakítását követően jelen pontban a versenyviszonyok homogenitását első lépésben a volt koncessziós területekre vonatkozóan vizsgáltam. Ezt követően került sor a versenyviszonyok földrajzi eltéréseinek településszintű vizsgálatára.

I.7.2.1. Volt koncessziós területek

I.7.2.1.1. Strukturális tényezők vizsgálata

- [227] A strukturális tényezők vizsgálata során a korábban leírtaknak megfelelően a szolgáltatók számának és a piaci részesedéseknek az alakulását vizsgáltam az egyes volt koncessziós területeken.
- [228] A szolgáltatók számát tekintve megállapítható, hogy a vizsgált időszak egészét tekintve mindhárom volt koncessziós területen nőtt a telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók száma. A 6. táblázat volt koncessziós területek és a szolgáltatásnyújtás módja szerint mutatja be a szolgáltatók számát.

	Magyar Telekom terület	Invitel terület	UPC terület
--	------------------------	-----------------	-------------

⁶⁷ BERC Common Position on geographical aspect of market analysis (definition and remedies) – 2014. június 5.: „(99) ... When the main source of competition is inter-platform competition, the incumbent's network topology is less relevant than in the previous situation. Alternative infrastructures are, in this case, deployed according to criteria which are completely different from those taken into consideration by wholesale access seekers who are dependent on the network of the incumbent operator.”

	Magyar Telekom terület	Invitel terület	UPC terület
2011	78	41	13
<i>saját hálózaton</i>	70	36	9
<i>CS/CPS</i>	14	10	7
2012	93	48	15
<i>saját hálózaton</i>	83	42	9
<i>CS/CPS</i>	17	11	9
2013	93	47	17
<i>saját hálózaton</i>	85	38	13
<i>CS/CPS</i>	17	13	8
2014	91	52	16
<i>saját hálózaton</i>	83	42	11
<i>CS/CPS</i>	17	14	9

6. táblázat: Telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók száma⁶⁸ koncessziós területenként, 2011-2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

[229] A saját hálózattal szolgáltatást nyújtó szolgáltatók számának növekedése több forrásból táplálkozik. A kábelhálózatok fejlesztésének eredményeként egyre több kábeltelevíziós szolgáltató kínálatában jelent meg a telefonszolgáltatás. Emellett egyre több internet szolgáltató bővítette kínálatát IP-alapú telefonszolgáltatásokkal, ami szintén hozzájárult a szolgáltatók számának a növekedéséhez. A szolgáltatók számának eloszlása azonban mindhárom koncessziós területen belül egyenlőtlen.

11. ábra: Telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók száma településenként, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[230] A piaci részesedések idősoros vizsgálata alapján mindhárom volt koncessziós terület esetén megállapítható, hogy mind az előfizetőszámot, mind az indított forgalmat tekintve az adott volt koncessziós szolgáltató rendelkezik a legnagyobb részesedéssel, azonban a piacvezető szolgáltató piaci részesedése folyamatosan csökken.

⁶⁸ A szolgáltatók száma a piacelemzési adatszolgáltatás során tényleges szolgáltatásnyújtásról beszámoló szolgáltatók számát takarja. A bejelentkezett, de az adott időszakban szolgáltatást ténylegesen nem nyújtó szolgáltatók nem szerepelnek az összesítésben.

	Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület	
	Előfizetős szám	Indított Forgalom	Előfizetős szám	Indított Forgalom	Előfizetős szám	Indított forgalom
2011						
2012						
2013						
2014						

*Inkonzisztens adatszolgáltatás miatt az Invitel terület 2012-re vonatkozó adata becsléssel (két időszak átlaga) került előállításra

7. táblázat: Volt koncessziós szolgáltatók előfizetős szám és forgalom alapján számított piaci részesedése a volt koncessziós területükön, 2011-2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbékérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [231] A piacvezető szolgáltató piaci részesedése, illetve a piaci részesedésének csökkenési üteme eltér az egyes volt koncessziós területeken. A legjelentősebb piacvesztést az Invitel szenvedte el az elmúlt években, a Magyar Telekom vesztesége kisebb, de jelentős, míg a UPC részesedése a volt koncessziós területén – bár az elmúlt években jelentősebb piacvesztéssel szembesülhetett – továbbra is magas. A forgalmi részesedéseket hosszabb időtávon is a volt koncessziós szolgáltatók folyamatos piacvesztése látható (a Magyar Telekom részesedése 2007-ben még **Üzleti titok**%, az Invitelé **Üzleti titok**%, míg a UPC-é **Üzleti titok**% volt saját koncessziós területén).
- [232] Mindhárom volt koncessziós területre vonatkozóan megállapítható, hogy a legjelentősebb kihívást a saját hálózattal szolgáltatást nyújtó alternatív szolgáltatók jelentik a volt koncessziós szolgáltatók számára. Szintén közös a három volt koncessziós területben, hogy a volt koncessziós szolgáltatók egyszerre több, nagyobb méretű kihívóval szembesülnek, ami azt is jelenti, hogy az elvesztett piaci részesedés megoszlik ezen kihívók között, így a volt koncessziós szolgáltatóval összemérhető részesedést – eddig – egyetlen kihívó sem tudott felépíteni.
- [233] A leírtak alapján megállapítottam, hogy mindhárom volt koncessziós területre az adott volt koncessziós szolgáltató magas – ugyanakkor fokozatosan csökkenő – piaci részesedése jellemző, a piaci versenyt néhány nagyobb méretű alternatív szolgáltató generálja és mindhárom piacon a nagyobb szereplők mellett kis piaci részesedésű szolgáltatók egészítik ki a piaci kínálatot.
- [234] Mivel a volt koncessziós szolgáltató az egyes volt koncessziós területeken eltér, ezért a verseny jellege is alapvetően eltér az egyes volt koncessziós területeken. Megállapítható továbbá, hogy a verseny strukturális jellemzői nemcsak az egyes koncessziós területek között, hanem az egyes koncessziós területeken belül is jelentős eltéréseket mutatnak. Ennek megfelelően – a korábban leírtakkal összhangban – a volt koncessziós területek, mint eltérő strukturális jellemzőkkel rendelkező földrajzi egységek elkülönítését követően indokolt a versenyviszonyok földrajzi eltéréseinek az egyes volt koncessziós területeken belüli vizsgálata.

1.7.2.1.2. Magatartási tényezők vizsgálata

- [235] A strukturális vizsgálat csak a magatartási vizsgálat eredményével történt összevetést követően vezethet el a földrajzi piacok megalapozott meghatározásáig. A földrajzilag összetartozó területek igazolásához további szükséges érv a területenként eltérő, de adott területen belül tartósan egységes szolgáltatáskínálat és ár alkalmazása.
- [236] A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a piacon kínált szolgáltatások funkcionalitásában, a főbb szolgáltatásjellemzőket tekintve nem térnek el jelentősen egymástól, a szolgáltatáskínálat tehát homogén, az egyes szolgáltatások közötti különbségek elsősorban az árakban jelentkezhetnek. A

magatartási tényezők vizsgálata a telefonszolgáltatások esetén ennek megfelelően elsősorban az árazási gyakorlat vizsgálatát jelentheti.

- [237] A helyhez kötött szolgáltatások piacain az elmúlt években lezajlott változások eredményeként folyamatosan nő a csomagban értékesített szolgáltatások aránya, az előfizetők többsége a helyhez kötött telefonszolgáltatást más szolgáltatással (internet és/vagy TV szolgáltatás) összecsomagolva veszi igénybe. Ez a helyhez kötött telefonszolgáltatások árazására is hatást gyakorolt, a telefonszolgáltatás a csomagokban egyre inkább kiegészítő szolgáltatássá válik, a fő „drivereknek” az internet és a televíziós szolgáltatás tekinthetők. A helyhez kötött telefonszolgáltatás árait ennek megfelelően a szolgáltatók egyre inkább más szolgáltatások áraival összefüggésben, illetve azokra tekintettel alakítják ki.
- [238] Ha az árazási gyakorlatot (elsősorban a szolgáltatók által az ÁSZF-ekben, illetve a honlapjukon feltüntetett árakat) volt koncessziós területenként vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a volt koncessziós szolgáltatók saját volt koncessziós területeiken belül önálló, más volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területeire jellemző szolgáltatási csomagoktól eltérő szolgáltatási csomagokat és árakat alkalmaznak. Az így kialakított árazás a Magyar Telekom és az Invitel esetében ugyanakkor túlnyúlik a volt koncessziós területen és – amennyiben az adott volt koncessziós szolgáltató más volt koncessziós területen is rendelkezik hálózattal – az egységes árazás a teljes hálózatában megvalósul. A UPC esetében a volt koncessziós területén és az azon kívüli hálózatán nyújtott szolgáltatások esetében alkalmazott árazási gyakorlat eltér egymástól (ez a helyzet a jövőben, a UPC volt koncessziós területén lebonyolított hálózatfejlesztést és migrációt követően változhat). Az alternatív szolgáltatók árazási gyakorlata nem igazodik a volt koncessziós területek határaihoz.
- [239] A leírtak alapján megállapítható, hogy az árazási gyakorlat – a UPC volt koncessziós területe kivételével – egyre inkább a hálózatok kiterjedéséhez és nem a volt koncessziós területek határaihoz igazodik. Természetesen, mivel a Magyar Telekom és az Invitel esetében a volt koncessziós szolgáltatók hálózatai döntően a saját volt koncessziós területükön találhatóak, ezért a két elkülönítés (hálózatok szerinti – volt koncessziós terület szerinti) nagy átfedést mutat.

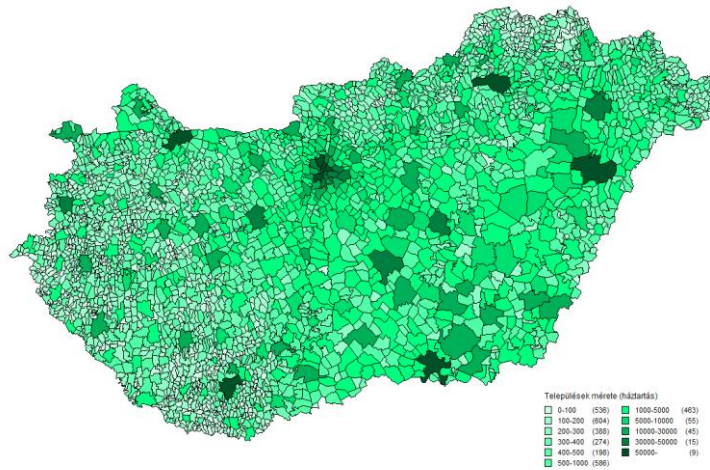
I.7.2.1.3. Belépési korlátok vizsgálata

- [240] A belépési korlátok koncessziós területek közötti eltéréseinek vizsgálata során a kereslet, illetve a településszerkezet földrajzi eltéréseit elemeztem. A kereslet és a településszerkezet földrajzi eltéréseit a következő jellemzők területi eltéréseinek elemzésével vizsgáltam:
- *jövedelmi viszonyok területi eltérései:* Egy adott terület jövedelmi viszonyai alapvetően meghatározzák egy új belépő által potenciálisan realizálható bevételek nagyságát, ezen keresztül a megtérülést. A jövedelmi viszonyok területi eltéréseinek vizsgálata során a GfK Vásárlóerő Tanulmányban szereplő, 2015-re vonatkozó átlagos egy háztartásra, illetve egy főre jutó vásárlóerő mutatók értékeit használtam fel. A továbbiakban, amennyiben a határozat egy háztartásra jutó jövedelmet említ, ez a mutató értendő alatta⁶⁹.
 - *különböző méretű települések területi megoszlása és a háztartássűrűség értékek területi különbségei:* A belépési korlátok között a méretgazdaságosságnak és az elsüllyedt költségeknek kiemelt szerepe van. A fix költségek nagyságát és a méretgazdaságosságot alapvetően befolyásolja, hogy egy adott terület telepítési szempontból milyen adottságokkal rendelkezik. A méretgazdaságossági hatás koncessziós területek közötti eltéréseit a

⁶⁹ A mutató az egyes településeken található háztartások jövedelmi viszonyait általánosan jellemzi és egyes kiadási tételek (pl. hírközlési szolgáltatások) elkülönült bemutatására nem alkalmas, mindazonáltal az egyes területek értékei közötti eltérések alkalmasak a keresleti viszonyok általános eltéréseinek bemutatására.

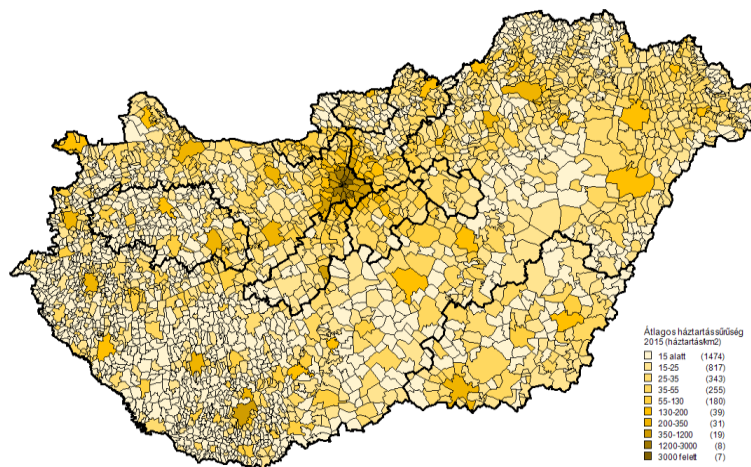
hálózattelepítést jelentősen befolyásoló településméret és háztartássűrűség értékek vizsgálatával végeztem.

[241] A különböző méretű és háztartássűrűségű települések területi megoszlását a 12. és 13. ábrák, az átlagos vásárlóerő területi eltéréseit a 14. ábra mutatja be.

12. ábra: Települések mérete

Forrás: KSH adatai alapján saját számítás (2011, népszámlálás)

13. ábra: Háztartássűrűség eltérései településenként, 2015

Forrás: KSH Helységnévkönyv adatai alapján saját számítás

14. ábra: Jövedelmi viszonyok eltérései településenként, 2015

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GfK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján saját számítás

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat

- [242] A belépési korlátokat meghatározó vizsgált tényezők tekintetében eltérések mutathatók ki az egyes volt koncessziós területek között, ennek megfelelően a belépési korlátok szintje is eltér az egyes volt koncessziós területek esetében. Megállapítható ugyanakkor, hogy a vizsgált mutatók az egyes volt koncessziós területeken belül is jelentős szórást mutatnak, a mutatók közötti különbségeket alapvetően a településszerkezet és a jövedelmi viszonyok országos eltérései magyarázzák, azok nem igazodnak a volt koncessziós területek határaihoz. A leírtak alapján a vizsgált mutatók volt koncessziós területek közötti eltéréseinek részletesebb vizsgálatát – mivel azok eltérései nem mutatnak összefüggést a volt koncessziós területek határaival – nem tartottam indokoltnak.

I.7.2.1.4. Vizsgálatok eredménye

- [243] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy mind a strukturális, mind a magatartási tényezők alapján jelentős eltérések fedezhetők fel a volt koncessziós területek között, ami e területek földrajzilag elkülönült vizsgálatát teszi szükségessé. Megállapítottam ugyanakkor, hogy a verseny strukturális jellemzői nemcsak az egyes koncessziós területek között, hanem az egyes koncessziós területeken belül is jelentős eltéréseket mutatnak, ami az egyes volt koncessziós területeken belüli további földrajzi vizsgálatokat tesz szükségessé.

I.7.2.2. Település szintű vizsgálatok

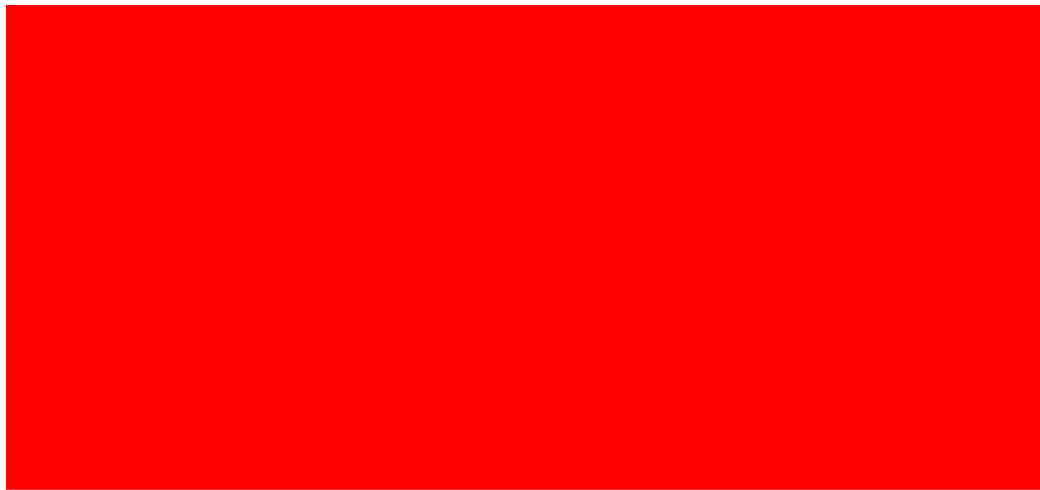
- [244] A település szintű vizsgálat során a volt koncessziós területekre vonatkozó vizsgálat eredményével összhangban a versenyfeltételek földrajzi eltéréseit a volt koncessziós területeken belül vizsgáltam. A vizsgálat célja – a jelen határozat indokolás A. fejezet 1.7.1. pontjában leírtakkal összhangban – annak a megállapítása volt, hogy a volt koncessziós területeken belül azonosíthatóak-e olyan település csoportok, amelyeken belül a versenyfeltételek kellően homogének, de amelyek között a versenyfeltételek jelentősen eltérőek.
- [245] A vizsgálat során ebben az esetben is külön vizsgáltam a verseny strukturális és a magatartási tényezőit. A strukturális tényezők vizsgálata során – a volt koncessziós területekre vonatkozó vizsgálatokhoz hasonlóan – a településen jelen lévő szolgáltatók számát és a piaci részesedések alakulását (volt koncessziós szolgáltató részesedése, illetve HHI mutató), míg a magatartási tényezők vizsgálata során – a telefonszolgáltatás homogén jellege miatt – elsődlegesen az árazásban meglévő területi eltéréseket elemeztem részletesen. A korábban (a [203] szakaszban) leírt alkalmazási

problémák ellenére a belépési korlátokban tapasztalható földrajzi eltéréseket a településszintű vizsgálatok során is megvizsgáltam.

I.7.2.2.1. Strukturális tényezők vizsgálata

Szolgáltatók száma

- [246] A szolgáltatók településenkénti számának vizsgálata során a saját infrastruktúrával rendelkező és érdemi (legalább 5%) piaci részesedéssel rendelkező szolgáltatók piaci jelenlétét vettem alapul. A saját infrastruktúrával és 5%-os piaci részesedéssel kapcsolatos küszöb beállítására a ténylegesen hasonló szerkezetű piacok azonosítása érdekében volt szükség. A küszöb használata lehetővé teszi a néhány előfizetőt – pl. nagyvállalati telephely – kiszolgáló, ugyanakkor a településen érdemi infrastrukturális jelenléttel nem rendelkező szolgáltatók kiszűrését.
- [247] A szolgáltatószám településszintű eltéréseit a 15. ábra mutatja be.

15. ábra: Telefonszolgáltatást nyújtó, saját infrastruktúrával és legalább 5%-os piaci részesedéssel rendelkező szolgáltatók száma a volt koncessziós területek településein, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [248] A 15. ábra alapján jelentős földrajzi eltérések azonosíthatók mindhárom volt koncessziós területen belül. Az eltérések a Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területe esetében nem egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, a UPC egy primer körzetre kiterjedő volt koncessziós területén a több szolgáltató észak-keleti területek és a jellemzően egy szolgáltató déli területek között jelentős földrajzi eltérések azonosíthatók. A szolgáltatószám területi eltérései arra utalnak, hogy – néhány kisebb földrajzi terület kivételével – a legnagyobb alternatív szolgáltatók zöldmezős fejlesztéseik során jellemzően elsődlegesen nem teljes, egybefüggő földrajzi területek lefedésére törekednek, hanem a gazdaságossági szempontokat szem előtt tartva először a nagyobb településeken fejlesztenek. (Meglévő – kábelmodemes – hálózatok továbbfejlesztése esetén a hálózat elhelyezkedése alapvetően meghatározza a fejlesztések kiindulási alapját.) Az egy szolgáltató települések aránya mindhárom volt koncessziós területen belül magas (62%, 51%, 60%), ugyanakkor ezeken a településeken csak a háztartások kisebb hányada (23%, 19%, 47%) található.

Szolgáltatók száma*	Települések száma				Háztartások száma a településen ⁷⁰			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Magyar Telekom terület								
1 szolgáltató	1 878	1 701	1 634	1 568	1 072 159	778 682	782 599	740 726
2 szolgáltató	642	814	881	943	1 168 824	1 356 049	1 327 825	1 377 368
3 szolgáltató	28	33	32	34	923 157	1 029 409	1 021 386	1 013 199
4 szolgáltató	-	-	1	1	-	-	32 330	32 330
Invitel terület								
1 szolgáltató	345	301	301	295	216 794	171 197	171 366	161 106
2 szolgáltató	222	257	238	237	404 842	421 149	396 603	369 101
3 szolgáltató	17	25	43	49	221 764	247 754	265 011	300 095
4 szolgáltató	-	1	2	3	-	3 300	10 420	13 098
UPC terület								
1 szolgáltató	37	33	32	26	68 697	60 722	57 761	46 274
2 szolgáltató	6	5	5	11	29 385	9 490	10 936	22 423
3 szolgáltató	-	5	6	6	-	27 870	29 385	29 385
4 szolgáltató	-	-	-	-	-	-	-	-

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

8. táblázat: Szolgáltatószámok a volt koncessziós területek településeiben, 2011-2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbázis

[249] Az adatokat idősorosan vizsgálva megállapítható, hogy a szolgáltatók számának növekedése folyamatos, ugyanakkor az egy szolgáltatós települések aránya továbbra is magas és a Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területe esetében a szolgáltatószám „szigetszerű” jellegű területi eltérései várhatóan az előzetekintő időtávon sem oldódnak fel és hasonlóképpen a UPC volt koncessziós területe esetében a terület északi és déli része között azonosított eltérések is várhatóan tartósan fennmaradnak, bár a két terület határa az alternatív szolgáltatók hálózatfejlesztéseitől függően valamelyest délebbre tolódhat.

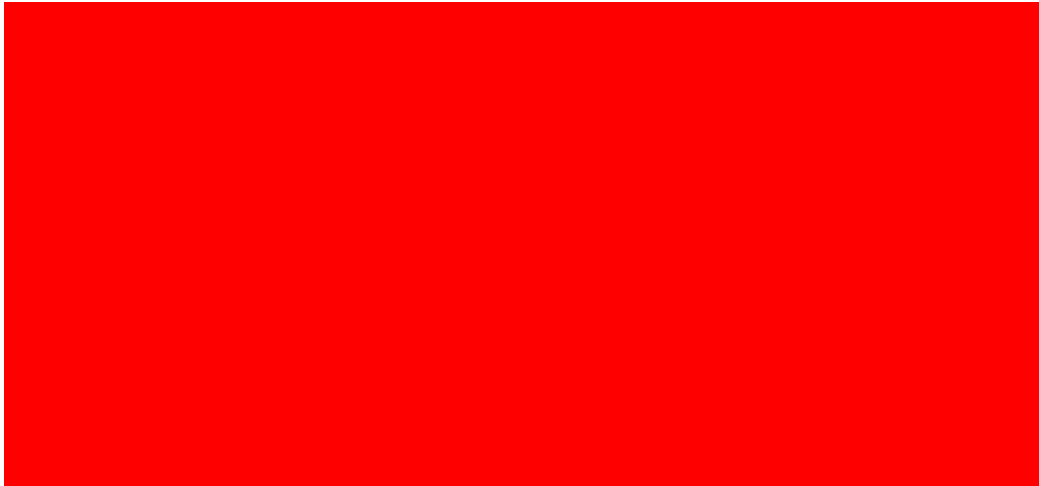
[250] A leírtak alapján a szolgáltatószám, mint versenyjellemző alapján a következő földrajzi eltéréseket azonosítottam:

- Mindhárom volt koncessziós területén belül jelentős földrajzi eltérések fedezhetőek fel a szolgáltatószám tekintetében.
- A Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területe esetén az eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, ezért a homogén területek kialakítása mindenképpen nem egybefüggő (szigetszerű, illetve a másik oldalról „lyukacsos”) területek azonosítását jelentheti.
- A UPC volt koncessziós területe esetén az eltérések földrajzilag egybefüggő területek mentén jelentkeznek. A homogén területek kialakítását ebben az esetben valamelyest nehezíti, hogy a több szolgáltatós települések számának folyamatos növekedése miatt a két terület határai nem stabilak, időben lassan változhatnak.

Piaci részesedések

⁷⁰ A táblázat az egy-, két-, három- és négy szolgáltatós településeken található háztartások számát jeleníti meg, ami nem azonos az egy-, két-, három- és négy szolgáltató által elérhető háztartások számával (egy adott településen nem minden háztartás számára érhető el valamennyi, az adott településen jelen lévő szolgáltató).

- [251] A piaci részesedések vizsgálata során a volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedésének alakulását, valamint a piaci koncentrációt mutató Herfindahl-Hirschman Index településszintű értékeit vizsgáltam.
- [252] A 16. ábra a volt koncessziós szolgáltatók előfizetős szám alapján mért piaci részesedését mutatja be, míg a 17. ábra az indított forgalom alapján számított piaci részesedést tünteti fel.

16. ábra: Volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése az előfizetők számából volt koncessziós területén településenként, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

17. ábra: Volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése az indított forgalomból a volt koncessziós területén településenként, 2014

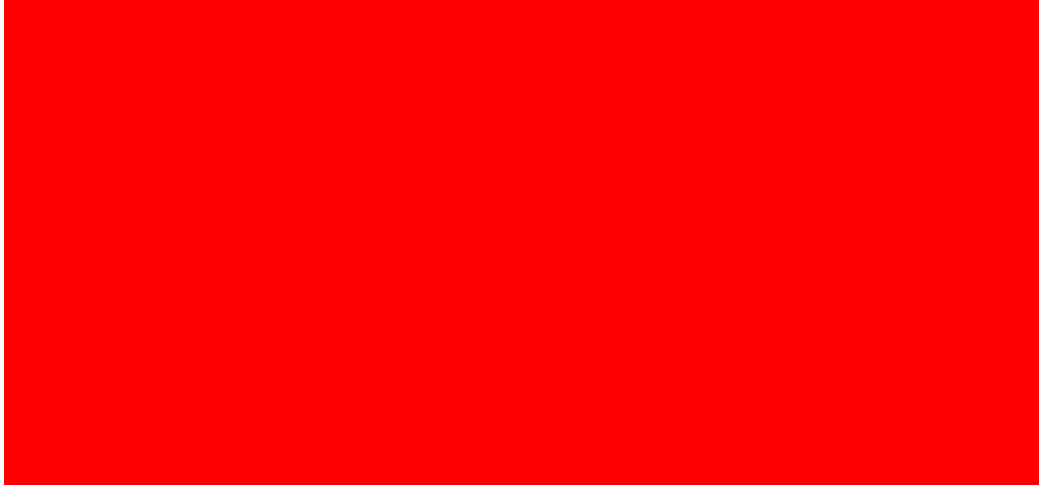
Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [253] A piaci részesedések a szolgáltatók számához hasonló földrajzi változatosságot mutatnak. A szolgáltatók számához hasonlóan a piaci részesedések eltérései a Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területén nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, hanem szigetszerűen. Ez alól egy jelentősebb összefüggő terület jelenti a kivételt, ez a **Üzleti titok**. Az adatok idősoros alakulása a két volt koncessziós szolgáltató részesedésének fokozatos csökkenését mutatja. A csökkenés egyenletes, ami azt jelenti, hogy a részesedések szigetszerű eltérései várhatóan tartósan fennmaradnak. A UPC volt koncessziós területén a szolgáltatók számához hasonlóan a piaci részesedések eltérései is egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek. Az adatok idősoros vizsgálata azt mutatja, hogy a volt koncessziós szolgáltató részesedése a több szolgáltató

településeken fokozatosan csökken, míg az egy szolgáltató településeken érdemi változás nem tapasztalható. Valószínűsíthető, hogy a terület földrajzi megosztottsága várhatóan tartósan fennmarad.

- [254] A 18. ábra településszinten mutatja be a HHI mutató előfizetős szám alapján számolt értékeit, míg a 19. ábra az indított forgalom alapján számított értékeket tünteti az egyes volt koncessziós területeken.

18. ábra: HHI-mutató az előfizetők száma alapján a volt koncessziós területek településein, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

19. ábra: HHI-mutató az indított forgalom alapján a volt koncessziós területek településein, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [255] A HHI mutató, mivel valamennyi versenytárs piaci részesedését figyelembe veszi, egyszerre tükrözi a szolgáltatók számának és a piaci részesedéseknek az eltéréseit. A HHI-mutató vizsgálatából ennek megfelelően a szolgáltatószámmal és a piaci részesedések vizsgálatával kapcsolatos következtetésekhez hasonlóak fogalmazhatók meg. A szigetszerű eltérések ebben az esetben is egyértelműen látszanak a Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területén és az adatok idősoros vizsgálata ebben az esetben is az eltérések tartós fennmaradását valószínűsíti. A UPC volt koncessziós területe esetében a terület megosztottsága ebben az esetben is egyértelműen látszik és az adatok idősoros vizsgálata ebben az esetben is az eltérés tartós fennmaradását valószínűsíti.

- [256] A piaci részesedések és ezzel összefüggésben a HHI-mutató értékeinek településszintű vizsgálata alapján a szolgáltatószámok vizsgálata során levontakhoz hasonló következtetések fogalmazhatók meg:
- Mindhárom volt koncessziós területén belül jelentős földrajzi eltérések azonosíthatók akár a piaci részesedéseket, akár a HHI-mutató települési értékeit vizsgáljuk.
 - A Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területén a piaci részesedések, illetve a HHI-mutató értékei nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén mutatnak eltéréseket, a homogenitás követelménye tehát csak úgy teljesíthető, ha nem egybefüggő (szigetszerű, illetve a másik oldalról „lyukacsos”) területek azonosítására kerül sor.
 - A UPC volt koncessziós területén a piaci részesedések, illetve a HHI-mutató értékei nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén térnek el, a homogenitás követelménye tehát egybefüggő területek azonosításával teljesíthető.

Strukturális tényezők vizsgálatának eredménye

- [257] A strukturális tényezők vizsgálatának főbb eredményei a következőképpen foglalhatók össze:
- Az alternatív szolgáltatók földrajzi jelenléte mind a szolgáltatók számában, mind a piaci részesedésekben jelentős eltéréseket okoz, ennek mentén egymástól jelentősen eltérő versenyjellemzőkkel bíró települések azonosíthatók.
 - A Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területén a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben meglévő földrajzi eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, hanem szigetszerűen, a homogenitás követelménye csak úgy teljesíthető, ha nem egybefüggő (szigetszerű) területek azonosítására kerül sor.
 - A UPC volt koncessziós területén a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben meglévő földrajzi eltérések egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek a homogenitás követelménye teljesíthető egybefüggő (szigetszerű) területek azonosításával. Az egybefüggő területek azonosítását ugyanakkor nehezíti, hogy az alternatív szolgáltatók hálózatzfejlesztéseinek eredményeként a különböző strukturális jellemzőkkel rendelkező területek határai nem stabilak.
- [258] A strukturális tényezők vizsgálata alapján tehát indokolt lehet a piaci verseny korábban vizsgált szempontjait együttesen figyelembe vevő mutató kidolgozása, ami lehetővé teszi az egyes települések homogén csoportokba sorolását. Az eltérő strukturális jellemzőkkel jellemző földrajzi piacok elkülönítése ugyanakkor csak abban az esetben indokolt, ha a szolgáltatók számában, piaci részesedésekben meglévő különbségek mellett a kínálat és az alkalmazott árak is jelentősen eltérnek az egyes földrajzi területeken, tehát a földrajzi piacok elkülönítéséhez használt strukturális kritériumok mellett a magatartási kritériumok is teljesülnek. Ennek megfelelően a települések homogén csoportjainak kialakítását megelőzően megvizsgálom a magatartási kritériumok teljesülését és – amennyiben a vizsgálatok alapján indokolt – ezt követően kerülhet sor a földrajzi piacok strukturális és magatartási tényezőket együttesen figyelembe vevő elkülönítésére.

1.7.2.2.2. Magatartási tényezők vizsgálata

- [259] A korábban leírtaknak megfelelően a földrajzilag összetartozó területek igazolásához további szükséges érv a területenként eltérő, de adott területen belül tartósan egységes szolgáltatáskínálat és ár alkalmazása.
- [260] Ahogyan korábban megállapítottam, a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a piacon kínált szolgáltatások funkcionalitásában, a főbb szolgáltatásjellemzőket tekintve nem térnek el jelentősen egymástól, a szolgáltatáskínálat tehát homogén, az egyes szolgáltatások közötti különbségek

elsősorban az árakban jelentkeznek. A magatartási tényezők vizsgálata a telefonszolgáltatások esetén ennek megfelelően elsősorban az árazási gyakorlat vizsgálatát jelentheti.

- [261] A legjelentősebb helyhez kötött telefonszolgáltatók által alkalmazott árakat pusztán a szolgáltatók ÁSZF-jeit vizsgálva az árazás tekintetében nem azonosíthatóak területi különbségek az egyes volt koncessziós területeken belül. Ez a megállapítás mind az adott terület volt koncessziós szolgáltatójára, mind az alternatív szolgáltatókra igaz. Az ÁSZF-ek ugyanakkor nem tartalmazzák valamennyi, a szolgáltatók által alkalmazott árat, így önmagában az ÁSZF-ek vizsgálata alapján nem jelenthető ki, hogy az árak esetében a volt koncessziós területeken belül területi eltérések nem azonosíthatók. Az ÁSZF-en kívüli területi ajánlatok vizsgálata azok egyedi és sokszor időszakos jellege miatt nehézségekbe ütközik. Az árazási gyakorlat területi eltéréseinek vizsgálata ezért csak közvetetten – a szolgáltatók nyilatkozatainak, illetve a volt koncessziós szolgáltató fajlagos bevételei területi eltéréseinek elemzésével – lehetséges.
- [262] A piacelemzéshez kapcsolódó adatszolgáltatás során feltett kérdésekre a legjelentősebb piaci szereplők által adott válaszokból a következők derültek ki:
- A Magyar Telekom **Üzleti titok**.
 - Az Invitel **Üzleti titok**.
 - A UPC **Üzleti titok**.
 - A legjelentősebb kihívók (**Üzleti titok**) esetében nem jellemző a területileg eltérő árak alkalmazása.
- [263] A szolgáltatói nyilatkozatok alapján arra lehet következtetni, hogy a területileg eltérő árak alkalmazása a Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területén belül **Üzleti titok**, míg a UPC volt koncessziós területén **Üzleti titok**. Ennek megfelelően **Üzleti titok**. Az árazási gyakorlattal kapcsolatos nyilatkozatok alapján ugyanakkor egyértelmű és stabil határokkal rendelkező földrajzi területek elhatárolása nem lehetséges. Fontos továbbá hangsúlyozni, hogy bár a helyi ajánlatok egyes területeken jelentős kedvezményt tartalmazhatnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás tekintetében, a telefonszolgáltatás árát azonban a Magyar Telekom és az Invitel volt koncessziós területén is döntően az igénybe vett szolgáltatások köre és a vállalt hűségidő befolyásolja és nem a hozzáférési pont földrajzi elhelyezkedése. Az így kialakított egyedi árak a versenyhelyzet változásától – elsősorban a párhuzamos hálózatok fejlesztésétől – függően folyamatosan változ(hat)nak. Megjegyzendő továbbá, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás árazása – figyelembe véve, hogy az előfizetők egyre nagyobb része veszi igénybe a telefonszolgáltatást más szolgáltatással (TV, internet) – egyre kevésbé vizsgálható önmagában, a helyhez kötött telefonszolgáltatás áaira, illetve az árazási gyakorlatra jelentős hatást gyakorol a helyhez kötött műsorterjesztés, illetve a helyhez kötött internet szolgáltatás piacain tapasztalható verseny. A helyhez kötött telefonszolgáltatás egyre kevésbé stratégiai termék, egyre inkább kiegészítő jellegűvé válik és ezzel párhuzamosan a szolgáltatók bevételeik egyre kisebb része származik e szolgáltatásból, ami ahhoz vezet, hogy a szolgáltatók a helyhez kötött telefonszolgáltatás árát a műsorterjesztés és az internet szolgáltatás áraival összefüggésben, azokra is tekintettel alakítják ki.
- [264] Az ÁSZF-ekben szereplő ajánlatok, a szolgáltatói nyilatkozatok mellett a fajlagos bevételek vizsgálata is szolgálhat – közvetett – információval az árak alakulásáról. Amennyiben az adott terület volt koncessziós szolgáltatója esetében jelentős, tartósan fennálló földrajzi eltérések azonosíthatók a fajlagos bevételekben, az területi szempontok alapján kialakított árazásra utalhat. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a fajlagos bevételekben meglévő területi eltérésekben nemcsak a földrajzilag esetlegesen differenciált árazás hatása, hanem a volumenek területi eltérései (igénybevett szolgáltatás mennyisége, különböző díjcsomagok igénybevevői arányának területi eltérései stb.) is megjelennek, így a fajlagos bevételekben meglévő esetleges területi eltérések önmagukban még nem

feltétlenül utalnak területileg eltérő árazásra, a helyes következtetések levonása érdekében az igénybevétel területi eltéréseinek vizsgálata is szükséges. A vizsgálatok során – tekintettel arra, hogy az előfizetők nagyobb része a helyhez kötött telefonszolgáltatást olyan díjcsomagban veszi igénybe, amely az előfizetési díj ellenében lebeszélhető perceket tartalmaz – a forgalmi bevételeket elkülönülten nem, hanem csak az előfizetési és egyszeri díjakból származó bevételekkel összevonva vizsgáltam.

- [265] A vizsgálatok során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján kialakíthatók-e olyan homogén településcsoportok, amelyek esetében a fajlagos bevételek és az igénybevétel egyes jellemzőinek eltérései más területektől eltérő, tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnak. A vizsgálatokat négy egymást követő évre vonatkozóan végeztem el.
- [266] A 20. ábra településszinten mutatja be a volt koncessziós szolgáltatók egy előfizetőre jutó (egyszeri és előfizetési díj, illetve forgalmi díj) bevételeit a lakossági szegmens vonatkozásában⁷¹ az egyes volt koncessziós területeken.

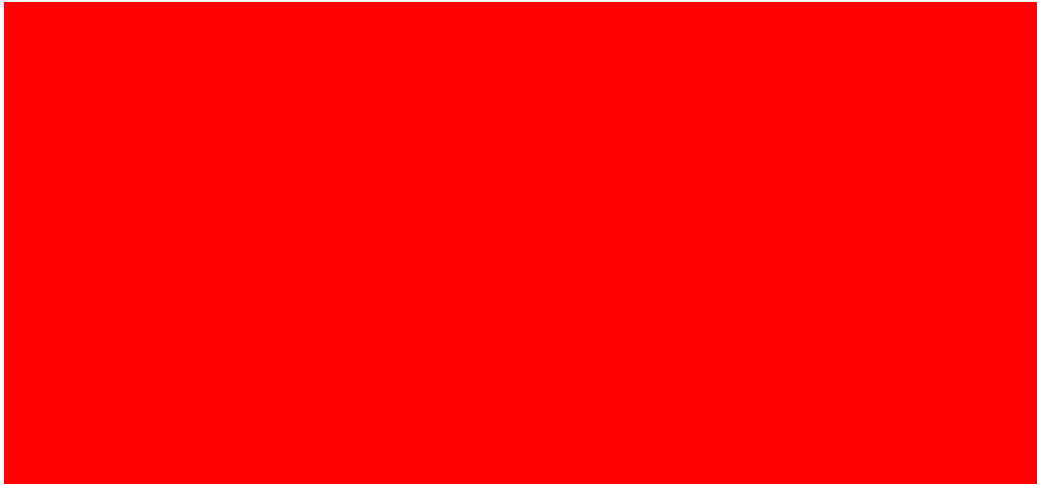
20. ábra: Volt koncessziós szolgáltatók helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy előfizetőre jutó bevételei saját volt koncessziós területükön településenként, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [267] Az egy előfizetőre jutó bevételeket vizsgálva azonosíthatók területi eltérések, ugyanakkor az átlagos bevételek eltérései mindhárom volt koncessziós szolgáltató esetén viszonylag szűk sávban mozognak (szórás/átlag Magyar Telekom esetében 10%, az Invitel esetében 15%, a UPC esetében 6%). Az egy előfizetőre jutó bevételek és a volt koncessziós szolgáltatóknak a saját volt koncessziós területükön – a telefonszolgáltatás piacán – meglévő piaci részesedése között egyik vizsgált évben sem mutatható ki szignifikáns kapcsolat, az adatokból tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra nem lehet következtetni.

⁷¹ A nem lakossági szegmens figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti az árazási gyakorlat vizsgálatát.

21. ábra: Volt koncessziós szolgáltatók helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy percre jutó bevételei saját volt koncessziós területükön településenként, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [268] A 21. ábra a volt koncessziós szolgáltatók által a saját volt koncessziós területükön realizált bevételek fajlagos, egy percre jutó értékének területi eltéréseit mutatja be. Az egyes településeken elért piaci részesedések és az egy percre jutó bevételek között – az egy előfizetőre jutó bevétel értékekhez hasonlóan – ebben az esetben sem azonosítható szignifikáns kapcsolat.
- [269] Természetesen nem zárható ki, hogy a versenyhelyzettől függően a volt koncessziós szolgáltatók helyi – település, vagy nagyobb területre kiterjedően eltérő – árat alkalmaznak, illetve az értékesítés során a versenyhelyzettől függően eltérő díjcsomagok értékesítését támogatják az egyes településeken, ez azonban az egy előfizetőre és/vagy percre jutó bevételekben egyik volt koncessziós szolgáltató sem jelentkezik, a rendelkezésre álló adatok alapján egyik vizsgált időszakban sem azonosítottam a fajlagos bevételekben meglévő területi eltéréseket, amelyek tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnának.
- [270] A fajlagos bevételek vizsgálatának eredményeként megállapítottam, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján egyik volt koncessziós területen belül sem különíthetők el olyan, az árazás szempontjából kellően stabil és homogén területi egységek, amelyek esetében a fajlagos bevételek eltérései más területektől eltérő, földrajzilag körülhatárolható, tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnának. A fajlagos bevételekben meglévő különbségek tehát önmagukban nem utalnak tartósan fennálló, differenciált árazásra, ez azonban nem jelenti automatikusan azt, hogy ilyen földrajzilag differenciált árazást a volt koncessziós szolgáltatók a gyakorlatban nem alkalmaznak. A fajlagos bevételek eltérései ugyanis több – a rendelkezésre álló adatok alapján nem elkülöníthető – forrásból táplálkoznak, így a versenyhelyzettől függő árazás mellett az árat és ezen keresztül a fajlagos bevételeket többek között a választható szolgáltatások köre, a vállalt hűségidő, az igénybevett további szolgáltatások köre is befolyásolja. Önmagában tehát az, hogy a rendelkezésre álló adatok – amelyek a korábban leírtak alapján csak korlátozott összehasonlítást tesznek lehetővé – alapján nem azonosíthatók be egyértelműen a tartósan fennálló, földrajzilag differenciált árazás által érintett területek, nem zárja ki az ilyen szolgáltatói gyakorlat piaci jelenlétét.
- [271] Az árakkal kapcsolatban elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy – a szolgáltatói nyilatkozatok alapján – a volt koncessziós szolgáltatók közül a Magyar Telekom és az Invitel az áruk kialakítása során tekintettel vannak a verseny földrajzi eltéréseire (ez a gyakorlat az ÁSZF-ekben nem jelenik meg), ugyanakkor a rendelkezésre álló fajlagos bevételi értékek alapján az árazás szempontjából homogén és stabil területi egységek sem ezen szolgáltatók, sem a UPC volt koncessziós területén nem különíthetők el.

I.7.2.2.3. Belépési korlátok vizsgálata

[272] A belépési korlátok földrajzi eltéréseit ebben az esetben is az egy háztartásra jutó vásárlóerő, a településméret és a háztartássűrűség települési értékein keresztül vizsgáltam. A vizsgálatok során első lépésben az egyes mutatók relevanciáját vizsgáltam, amelynek során az adott mutató és a verseny strukturális jellemzői (szolgáltatók száma, piaci részesedések) közötti összefüggést elemeztem. A vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy a belépési korlátok települési eltéréseit jelző mutatók – településméret, háztartássűrűség, település szintű jövedelmek – közül a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piaca esetében a településméretnek van kiemelt szerepe. A háztartássűrűséget települések szintjén vizsgálva gyenge összefüggés mutatkozik a verseny strukturális jellemzőivel (szolgáltatók száma, piaci részesedések). A háztartássűrűség és verseny településen belüli összefüggései utcaszintű adatok hiányában⁷² nem voltak részletesen vizsgálhatóak. A település szintű jövedelmek és a verseny strukturális jellemzői közötti összefüggés szintén gyenge⁷³. A háztartássűrűség és a jövedelmi szint ezért kevésbé alkalmas a belépési korlátok és a versenyviszonyok kapcsolatának bemutatására.

[273] A belépési korlátok településméret szerinti vizsgálatához a magyarországi településeket településnagyság szerint a 12. ábra mutatja be. A 9. táblázat a térképen található településnagyság kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönítlen mutatja be a verseny egyes strukturális jellemzőit (átlagos szolgáltatószám⁷⁴, 1 szereplős települések aránya, HHI).

	Település-méret (háztartás)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltatós* települések száma	2 szolgáltatós* települések száma	3 szolgáltatós* települések száma	4 szolgáltatós* települések száma	Átlagos szolgáltató- szám*	Volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	100 alatt	536	32 023	410	122	4	-	1,24	89%	91%
2.	100-199	604	86 227	432	170	2	-	1,29	86%	89%
3.	200-299	388	96 510	267	115	6	-	1,33	86%	88%
4.	300-399	274	95 409	152	117	5	-	1,46	84%	84%
5.	400-499	198	88 870	114	83	1	-	1,43	83%	84%
6.	500-999	586	412 037	311	266	9	-	1,48	80%	82%
7.	1000-4999	463	921 711	192	250	19	2	1,63	76%	78%

⁷² Az adatszolgáltatás során – figyelembe véve az adatszolgáltatással járó szolgáltatói és szabályozói terheket – utcaszintű adatok bekérésére nem került sor.

⁷³ Bár az egy háztartásra jutó vásárlóerő és az átlagos szolgáltatószám értéke között enyhe pozitív összefüggés, illetve az egy háztartásra jutó vásárlóerő és a HHI értéke között enyhe negatív összefüggés tapasztalható, ez az összefüggés azonban jól magyarázható a településméret és az egy háztartásra jutó vásárlóerő közötti összefüggéssel, a település szintű jövedelmek és a verseny strukturális jellemzői közötti látszólagos összefüggés hátterében tehát itt is a településméretben meglévő különbségek állnak.

⁷⁴ A ténylegesen hasonló szerkezetű piacok azonosítása érdekében a kis piaci súlyú szolgáltatókat a szolgáltatószám meghatározása során figyelmen kívül hagytam, ennek megfelelően a számításoknál a saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók kerültek figyelembe vételre.

	Település-méret (háztartás)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	4 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató- szám*	Volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedése	Átlagos HHI
8.	5000-9999	55	388 050	7	36	11	1	2,11	59%	61%
9.	10000-29999	45	793 429	3	26	16	-	2,29	49%	53%
10.	30000-49999	15	572 461	1	5	8	1	2,60	51%	47%
11.	50000 felett	9	618 378	-	1	8	-	2,89	39%	40%

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

9. táblázat: Településméret és egyes versenyindikátorok összefüggése, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv, NMHH piacelemzési adatbekérés

- [274] A 9. táblázat adatai alapján egyértelmű összefüggés azonosítható a településméret és a településen jelen lévő – saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel rendelkező – szolgáltatók száma között, minél nagyobb a település, annál nagyobb a valószínűsége, hogy az adott településen két, három, vagy akár négy szolgáltató is elérhető (ez természetesen a piaci részesedésekben is tükröződik). Megállapítható, hogy már a legkisebb települések között is található 2 szolgáltató piac, ugyanakkor felfedezhető egy választóvonal az 5-10 ezres háztartásszámnál, ami alatt az 1-2 szolgáltató, a felett a 2-3 szolgáltató piacszerkezet a jellemző. A számokat idősorosan vizsgálva valamennyi kategóriában az átlagos szolgáltatószám növekedése tapasztalható. A településméret tehát alapvetően befolyásolja a piaci belépés és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit és ez alapján a különböző méretű települések helyzete eltérő. A településméret, mint belépést korlátozó tényező szerepe a kisebb településeken (5-10 ezer háztartás alatt) jelentősebb. Ennek alapján az várható, hogy a jövőben elsősorban az 5-10 ezer háztartás és a feletti méretű településeken valószínűsíthető további jelentősebb piaci belépés, illetve terjeszkedés az alternatív szolgáltatók részéről.
- [275] Mindazonáltal – ahogyan korábban, a belépési korlátok, mint vizsgálati szempont korlátozott alkalmazhatóságával kapcsolatban leírtam – a földrajzi piacok elhatárolása során a szabályozónak elsődlegesen a piacon tapasztalható verseny aktuális és a piacon tapasztalható folyamatok alapján az előretékinő időtávon várható (megbízhatóan előre jelezhető) szintjét kell vizsgálnia. Ennek megfelelően – bár a településmérettel kapcsolatos vizsgálatok eredménye alapján a nagyobb településeken további szolgáltatók megjelenése, illetve a piacra korábban belépő szolgáltatók piaci terjeszkedése valószínűsíthető – önmagában a piaci belépés bekövetkezésének gazdasági racionalitásból fakadó valószínűsége nem alapothatja meg elkülönült földrajzi piacok azonosítását. (Ez egybevág a BEREK közös álláspontjának 108. pontjában⁷⁵ megfogalmazott megállapítással, amely az aktuális szolgáltatószám vizsgálatát tartja megfelelőnek a belépési korlátok vizsgálata során).
- [276] A belépési korlátokkal kapcsolatban elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a jövőben további – elsősorban nagyobb méretű – településeken várható a jelentős méretű alternatív

⁷⁵ „A more direct measure, which also reflects barriers to entry, is the number of operators offering their services (or able to offer services) in a particular geographical area. This criterion has the advantage that it can usually be easily observed. In addition, it is not based on an ‘abstract’ analysis but shows how entry barriers are actually perceived by operators.”

szolgáltatók megjelenése, illetve további terjeszkedése, ugyanakkor önmagában a belépés valószínűsége nem elegendő ahhoz, hogy az elkülönült földrajzi piacok elkülönítését megalapozza, illetve ilyen jellegű mérlegelés tárgyát képezze.

I.7.2.2.4. Településszintű vizsgálatok eredménye

- [277] A településszintű vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben mindhárom volt koncessziós területen belül jelentős eltérések azonosíthatók a települések különböző csoportjai között. Az árak vizsgálata ugyanakkor nem támasztotta alá a földrajzi piacok elkülönítésének szükségességét. A strukturális szempontok alapján tehát felmerülhet az elkülönült földrajzi piacok azonosításának szükségessége.
- [278] A volt koncessziós területen belüli földrajzi piacok azonosításával kapcsolatos döntés során a következő – a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán zajló versenyre jelentős hatást gyakorló – piaci szempontokra is tekintettel voltam:
- A helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán a piaci részesedésekben az elmúlt években kialakult jelentős területi különbségek nem elsősorban a telefonszolgáltatás, hanem más – a telefonszolgáltatással gyakran együtt értékesített internet, illetve TV szolgáltatások – piacain zajló verseny következtében alakultak ki. A piaci döntéseket – így a piaci belépéssel kapcsolatos döntést – egyre kevésbé befolyásolják a telefonszolgáltatással kapcsolatos szempontok.
 - Bár kritikus mértékű helyettesítést nem tártam fel és így egyik szolgáltatást sem azonosítottam a piac részeként, mind a mobil telefonszolgáltatás, mind az egyre szélesebb körben elérhető és igénybevett, számítógépes alkalmazással hozzáférhető nem menedzselte VoIP szolgáltatások (OTT-szolgáltatások) külső nyomást gyakorolnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára és befolyásolják a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci magatartását, árazási gyakorlatát. Ezek a hatások földrajzilag differenciálatlanul érvényesülnek.
- [279] Figyelembe véve a magatartási kritériumokkal – elsősorban az árakkal – kapcsolatos vizsgálatok eredményét, illetve a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacának egészére jelentős, folyamatosan erősödő és területileg differenciálatlanul érvényesülő hatást gyakorló folyamatokat (mobil piaci verseny, OTT szolgáltatások), megállapítottam, hogy a volt koncessziós területeken belüli elkülönült földrajzi piacok azonosítása nem indokolt.

I.7.3. Földrajzi vizsgálat összegzése, azonosított földrajzi piacok

- [280] A jelen határozat indokolás A. fejezet I.7.1.-I.7.2. pontjaiban elvégzett vizsgálatok eredményeként az inkumbens szolgáltatók volt koncessziós területei határozhatóak meg olyan földrajzi piacként, ahol a versenyfeltételek külön-külön homogének és szignifikánsan különböznek a többi terület versenyfeltételeitől.
- [281] Ez a három földrajzi piac az ország teljes területét lefedi. A földrajzi piacok mindegyikén megállapítható, hogy egyetlen szolgáltató számára a versenyfeltételek kedvezőbbek, mint minden más szolgáltató számára. Ez a kedvezőbb feltételek között levő szolgáltató mindegyik esetben megegyezik az adott terület volt koncessziós szolgáltatójával.
- [282] A homogén versenyfeltételekkel rendelkező földrajzi területeket a 10. táblázat tartalmazza.

Földrajzi piacok	Számozási területek számai	Volt koncessziós szolgáltató
------------------	----------------------------	------------------------------

Földrajzi piacok	Számozási területek számai	Volt koncessziós szolgáltató
1. földrajzi piac	1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99	Magyar Telekom
2. földrajzi piac	24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95	Invitel
3. földrajzi piac	29	UPC

10. táblázat: Homogén versenyfeltételekkel rendelkező földrajzi piacok
(Forrás: NEMH piacelemzési adatbekérés)

[283] Az elvégzett vizsgálatok alapján a következő földrajzi piacokat azonosítottam:

1. számú földrajzi piac: Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99 hívószámú számozási területei;

2. számú földrajzi piac: Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95 hívószámú számozási területei;

3. számú földrajzi piac: Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 29. hívószámú számozási területe.

I.8. Piacmeghatározás eredményeként azonosított piacok

[284] A szolgáltatási és földrajzi piacok vizsgálata után három elkülönült piacot határoztam meg, amelyek a következők:

1. számú piac: Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99 hívószámú számozási területein;

2. számú piac: Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95 hívószámú számozási területein;

3. számú piac: Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 29 hívószámú számozási területén.

I.9. A piacok érintettségének vizsgálata

[285] A 2007/879/EK Ajánlás a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű nagykereskedelmi piacot az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacként azonosította. A 2007/879/EK számú ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2014/710/EU Ajánlás mellékletében a Bizottság ugyanezen nagykereskedelmi piacot nem minősítette ismételt ex-ante piacsabályozási szempontból érintettnek.

[286] A 2014/710/EU Ajánlás preambulának (22) pontja alapján a 2007/879/EK Ajánlás mellékletében szereplő 2. piac érintettségét a nemzeti szabályozó hatóságoknak – a hármas ex-ante

kritériumrendszer alapján – vizsgálniuk kell. A 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 5. pontja továbbá kimondja, hogy azon piacok esetében, amelyeket a Bizottság a továbbiakban nem tart az ex-ante szabályozás szempontjából érintettnek, de amelyeken valamely nemzeti szabályozó hatóság korábbi piacelemzési eljárása során jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót azonosított, illetve rá kötelezettséget rótt ki, a nemzeti szabályozó hatóságnak a piacelemzési eljárást le kell folytatnia, és az eljárás során részletesen vizsgálnia kell a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségét a hármas ex-ante kritériumrendszer részletes vizsgálatával.

- [287] A piacok ex-ante szabályozási szempontból való érintettségét a Bizottság három feltétel vizsgálatával állapítja meg. Ezek a következők:
- Magas és nem átmeneti belépési korlátok létezése a piacon
 - Hatékony versenyhez való közeledés hiánya
 - A versenyjog (ex post) alkalmazásának elégtelensége
- [288] A három feltétel kumulatív, egymásra épül és mindhárom feltételnek teljesülnie kell ahhoz, hogy valamely piac ex-ante szabályozási szempontból érintettnek legyen tekinthető.
- [289] A továbbiakban a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” azonosított nagykereskedelmi piacainak érintettségét vizsgálom a fenti kritériumok alapján. A vizsgálatok következtetései mindhárom piac esetében érvényesek, amennyiben valamely azonosított piacon eltérő következtetés fogalmazható meg, azt az adott szempontnál külön jelzem.

I.9.1. Kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon elvégzett vizsgálatok eredménye

- [290] A jelen határozatban azonosított „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű piac elsődleges kapcsolódó kiskereskedelmi piacaként a helyhez kötött telefonhálózaton, előfizetők számára nyújtott forgalmi szolgáltatások piacát („kiskereskedelmi forgalmi piac”), másodlagos kapcsolódó kiskereskedelmi piacként a helyhez kötött telefonhálózaton, előfizetők számára nyújtott hozzáférési szolgáltatások piacát („kiskereskedelmi hozzáférési piac”) azonosítottam. Ezek a piacok tartalmilag megegyeznek a PC/32197-41/2015. számú határozatban azonosított „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” elnevezésű, a PC/32118-40/2015. számú határozatban azonosított „Nyilvánosan elérhető nemzetközi, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” elnevezésű, illetve a PC/31859-42/2015. számú határozatban azonosított „Hozzáférés nyilvános helyhez kötött telefonhálózathoz lakossági és nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű piacokkal. Ezen piacok ex-ante szabályozási szempontból való érintettségét a felsorolt határozatokban részletesen vizsgáltam és megállapítottam, hogy a kapcsolódó kiskereskedelmi piacok tekintetében az Európai Bizottság által használt ex-ante szabályozást megalapozó három kritérium közül a „Hatékony versenyhez való közeledés hiánya” kritérium nem teljesül, ezért a vizsgált kiskereskedelmi piacok ex-ante szabályozási szempontból nem tekinthetők érintettnek. A vizsgálatok során az ún. zöldmezős megközelítést⁷⁶ alkalmaztam, amelynek során a közvetítőválasztás lehetőségét figyelmen kívül hagytam. A közvetítőválasztás lehetőségének kizárása természetesen a közvetítőválasztást lehetővé tevő megfelelő nagykereskedelmi kötelezettség – tehát a jelen határozatban azonosított piacon korábban kirótt híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás – figyelmen kívül hagyását is jelentette. A kiskereskedelmi piacokon elvégzett vizsgálatok tehát arra

⁷⁶ Az ún. módosított zöldmezős megközelítés lényege, hogy a vizsgálatok során a vizsgált piacon alkalmazott ex-ante szabályozási kötelezettségeket nem kell figyelembe venni, ugyanakkor az egyéb piacokon fennálló, illetve a nem ex-ante típusú szabályozásra tekintettel kell lenni.

utalnak, hogy az ex-ante szabályozás végső fókuszában álló kiskereskedelmi piacokon a verseny a jelen határozatban azonosított piacon (korábban) kirótt kötelezettségek nélkül is hatékony.

- [291] A szabályozás végső célja a hatékony verseny feltételeinek a megteremtése a kiskereskedelmi piacon. Amennyiben a kiskereskedelmi piacon a verseny szabályozói (akár nagykereskedelmi piaci, akár kiskereskedelmi piaci) beavatkozás nélkül is hatékony, az ex-ante szabályozói beavatkozás nem indokolt abban az esetben sem, ha a nagykereskedelmi piacon esetlegesen nem hatékony a verseny. Amennyiben ez utóbbi esetben a szabályozás eltekint attól, hogy a kiskereskedelmi piacon hatékony a verseny és pusztán a nagykereskedelmi piac vizsgálata alapján a piac érintettségét állapítja meg és kötelezettséget ró ki, akkor az indokolatlan túlszabályozáshoz vezet a piacon. A szabályozói hiba elkerülése érdekében nagykereskedelmi piac érintettségének vizsgálata során mindenképpen indokolt a kiskereskedelmi piac vizsgálata is.

I.9.2. Magas és tartós belépési korlátok

- [292] Magas és tartós belépési korlátokról egy adott piacon akkor beszélhetünk, ha a piac strukturális és/vagy jogi-szabályozási jellemzői nem teszik lehetővé a piacra való belépést. Magas és tartós belépési korlátok fennállása esetén még egy, a piacon lévő(k)nél hatékonyabb vállalkozás sem képes arra, hogy a piacra tartósan belépjen és ott megmaradjon. A magas és tartós belépési korlátok ily módon akadályozhatják a hatékony verseny kialakulását a piacon, ami – a belépési korlátok mögötti verseny elégtelen szintje, illetve az ex post versenyjogi beavatkozás elégtelensége esetén – ex-ante szabályozói beavatkozást indokolhat a vizsgált piacon.
- [293] A 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note a belépési korlátok két fajtáját különíti el, a strukturális és jogi-adminisztratív korlátokat. Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Jogi és adminisztratív korlátok akkor érvényesülnek, amikor a belépőre vagy belépni szándékozóra nézve hátrányos feltétel forrása nem gazdasági jellegű, hanem a piacon érvényesülő jogszabályi, adminisztratív vagy egyéb állami szabályozás következménye.

I.9.2.1. Jogi-adminisztratív korlátok

- [294] Jogi-adminisztratív korlátnak tekinthető minden olyan jogszabály, adminisztratív előírás vagy egyéb állami intézkedés, amely befolyásolja – akadályozza – a piacra való belépést, illetve a piaci működést. Közvetlen belépési akadálynak tekinthetőek azok az intézkedések, amelyek kizárják, vagy feltételhez kötik új piaci szereplő belépését. Ilyen korlátnak tekinthető, ha a működéshez valamilyen szűkös erőforrásra – pl. frekvenciára – van szükség és a szűkös erőforráshoz való hozzájutás nem lehetséges, vagy korlátozott. Jogi-adminisztratív korlátok azonban nemcsak közvetlenül, hanem piaci hatásaikon keresztül is akadályozhatják a belépést. Ilyen korlátot jelenthet a piacon érvényesülő és a gazdaságos belépést ellehetetlenítő árszabályozás, illetve a hálózatépítéshez kapcsolódó különböző adminisztratív terhek (pl. költséges, körülményes engedélyeztetés) is megakadályozhatják a belépést. A jogi-adminisztratív korlátok vizsgálata során fontos követelmény, hogy a korlátnak tartósan fenn kell állnia, az átmeneti, rövidtávon fennálló intézkedéseket az előrettekintő vizsgálatok során figyelmen kívül kell hagyni.

- [295] Az elektronikus hírközlési szolgáltatások többsége⁷⁷ – így a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása, a hálózat építése, üzemeltetése, illetve nagykereskedelmi (hálózati) szolgáltatások nyújtása is – Magyarország területén bejelentést követően szabadon nyújtható. A bejelentés az elektronikus hírközlési szolgáltató és a nyújtani kívánt szolgáltatás alapvető jellemzőinek megadását jelenti, amelyet követően az elektronikus hírközlési szolgáltató a szolgáltatás nyújtását azonnal megkezdheti. A bejelentési kötelezettség nem jelent jelentős adminisztratív terhet az új belépők számára és semmiképpen sem tekinthető a belépést akadályozó jogi korlátnak. Ezt támasztják alá a Hatóság nyilvántartásából származó adatok is, amelyek azt mutatják, hogy az elmúlt években jelentős számú (100 körüli) szolgáltató jelentkezett be helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtására, illetve a telefonszolgáltatások nyújtására (is) alkalmas hálózatok esetében is jelentős fejlesztések történtek az elmúlt időszakban.
- [296] A jogi-adminisztratív korlátok a korábbiakban leírtaknak megfelelően közvetetten – tehát a belépés gazdasági feltételein keresztül – is akadályozhatják a piaci belépést. A közvetett korlátok vizsgálata során el kell különíteni azt az esetet, ha az új belépő saját hálózat kiépítésével lép a piacra (tehát a hálózati szolgáltatást saját maga állítja elő), illetve ha más szolgáltató hálózatát használja. Az első esetben az új belépő számára a hálózat kiépítése során a belépési költségek között a hálózat kiépítésével kapcsolatos hatósági eljárások költségei is jelentkeznek, míg a más hálózatán történő szolgáltatásnyújtás esetén ezek a költségek közvetlenül⁷⁸ nem merülnek fel. Ha a hálózatépítéshez kapcsolódó hatósági eljárások költségeit vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy ezek a költségek a hálózat kiépítéséhez kapcsolódó ráfordításoknak csak kis részét teszik ki és nem tekinthetők a piaci belépést akadályozó korlátnak. A korábban leírtaknak megfelelően közvetett jogi-adminisztratív korlátnak tekinthető az az eset is, amikor a vizsgált piacon olyan árszabályozás érvényesül, ami megakadályozza a gazdaságos belépést még a piacon működő szolgáltatóknál hatékonyabban működő új belépő számára is. Megállapítottam, hogy az új belépők tekintetében sem a jelen határozatban azonosított piacon, sem a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacain ilyen közvetlen árszabályozás nem érvényesül.
- [297] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piac esetében nem azonosíthatók olyan jogi-adminisztratív korlátok, amelyek a piaci belépést megakadályoznák.

1.9.2.2. Strukturális korlátok

- [298] Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Strukturális korlátok jelenlétére utalhat, ha a piacon abszolút költségelnyök és/vagy jelentős méret- és választékgazdaságossági hatások érvényesülnek, de erre utalhat az is, ha a piacra való belépés jelentős elsüllyedt költségekkel jár, vagy a piacon kapacitáskorlátok érvényesülnek.⁷⁹
- [299] Megjegyzendő, hogy a jelen határozatban azonosított piacon tényleges tranzakciókra csak a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás (híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás)

⁷⁷ „Eht. 74. § (3) Amennyiben külön jogszabály alapján a szolgáltatás nyújtásához szükséges rádiófrekvenciák használati jogának megszerzéséhez egyedi használati engedély nem szükséges, a szolgáltatás szabadon nyújtható.”

⁷⁸ A hálózatot biztosító szolgáltató által a hálózati szolgáltatásért felszámított díj természetesen az igénybevett hálózat kiépítésével kapcsolatos költségeket – így a hatósági eljárások költségeit – is tartalmazhatja.

⁷⁹ Explanatory Note 2.2. (i) pont

igénybevételéhez kapcsolódóan került sor⁸⁰, szabályozás hiányában vélhetően sem a jelenleg szabályozott, sem más szolgáltatók nem nyújtanának ilyen szolgáltatást⁸¹. Mindazonáltal a megfelelő belső teljesítmény – tehát a saját előfizetők kiszolgálásához használt megfelelő belső hálózati szolgáltatás – figyelembe vételével a strukturális belépési korlátok szintje vizsgálható.

- [300] A strukturális korlátok vizsgálata során a következő szempontokat szem előtt kell tartani:
- Előretekintő megközelítés alkalmazása: a belépési korlátok azonosításhoz nem elegendő, ha azok a vizsgálat időpontjában fennállnak, a strukturális korlátoknak tartósan, az elemzés előretekintő időtávján fenn kell állniuk.
 - Az ún. módosított zöldmezős megközelítés alkalmazása: a vizsgálatok során a vizsgált piacon alkalmazott ex-ante szabályozási kötelezettségeket nem kell figyelembe venni, ugyanakkor az egyéb piacokon fennálló, illetve a nem ex-ante típusú szabályozást figyelembe kell venni.
- [301] Az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatása⁸² a következő tényezők vizsgálatát javasolja a strukturális korlátok elemzése során:
- Az elsüllyedt költségek szintje;
 - A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés;
 - Technológiai előnyök vagy felsőbbrendűség;
 - Könnyű vagy privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz;
 - Méret-, választékgazdaságosság;
 - Vertikális integráció;
 - Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai;
 - Termék/szolgáltatási diverzifikáció.
- [302] A felsorolt szempontok mellett a múltbeli belépések vizsgálata is segíthet annak eldöntésében, hogy a vizsgált piacon érvényesülnek-e strukturális belépési korlátok. Ennek megfelelően a strukturális korlátok vizsgálata során ez utóbbi szempontot is figyelembe veszem.
- [303] A jelen határozatban azonosított piacra való belépés lehetőségét alapvetően meghatározza, hogy az új belépő képes-e közvetlen hozzáférést létesíteni, vagy bérelni az előfizetőhöz⁸³. Ez új piaci belépés esetén alapvetően kétféle módon valósítható meg: saját hálózat kiépítésével, illetve fejlesztésével vagy valamilyen nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével. A vizsgálatok során ennek megfelelően a belépési korlátok szintjét elkülönülten vizsgálom a két belépési mód esetében.

I.9.2.2.1. Strukturális kritériumok vizsgálata

Elsüllyedt költségek szintje

⁸⁰ A híváskezdeményezéshez hasonló forgalmi szolgáltatások nyújtására van példa a piacon, ezek a szolgáltatások ugyanakkor tartalmukban eltérnek, valójában inkább a hálózat más vállalkozás által történő üzemeltetéséhez kapcsolódnak.

⁸¹ Az elmúlt időszakban jelentős kiterjedésű párhuzamos hálózatok épültek ki, az így belépő szolgáltatók ugyanakkor külső részre nem ajánlanak meg a híváskezdeményezésnek megfelelő hálózati szolgáltatást.

⁸² ERG report on Guidance on the application of the three criteria test (ERG (08) 21 ERG Report on 3 criteria test

⁸³ Lásd még: a 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 4.1.2. pontja hármas kritérium teszttel kapcsolatos rész i) pontjának harmadik bekezdése.

- [304] Az elsüllyedt költségek szintje alapvetően befolyásolja a piaci belépési feltételeket. Amennyiben az elsüllyedt költségek szintje magas, a piaci belépés, a szolgáltatásnyújtás megkezdése jelentős kezdeti, fix költségekkel jár. A piacra korábban belépő szolgáltató így jelentős előnyben van, hiszen esetében az elsüllyedt költségek már nagyrészt vagy teljesen megtérültek, így a díjaknak döntően csak a változó költségekre kell fedezetet nyújtaniuk. Ezzel szemben a piacra újonnan belépő szolgáltató esetében a díjaknak a fix költségeket is teljes egészében fedezniük kell. Ilyen körülmények között a gazdaságos belépés még a piacon lévő szolgáltatónál hatékonyabb új belépő esetén sem biztosított. Az elsüllyedt költségek magas szintje ily módon strukturális piacra lépési korlátként működhet.
- [305] A jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piac esetében a piaci belépés alapvetően kétféle módon képzelhető el: saját hálózaton nyújtott szolgáltatással, illetve valamilyen más nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével. Ez utóbbi esetben az új belépő a szolgáltatást részben vagy teljes egészében nagykereskedelmi inputok felhasználásával állítja elő. A [299] szakaszban leírtaknak megfelelően mindkét esetben valószínűsíthető, hogy az új belépő maga lép be a kiskereskedelmi piacra, a nagykereskedelmi piacon nem jelenik meg közvetlenül és a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás csak belső teljesítményként jelenik meg.
- [306] A saját hálózaton nyújtott szolgáltatás esetében a belépés során jelentős elsüllyedt költségek merülnek fel, amelynek legjelentősebb részét a hozzáférési hálózat kiépítésével kapcsolatos ráfordítások képviselik. Figyelembe véve a helyhez kötött telefonszolgáltatás piaci szerepének fokozatos átalakulását (kiegészítő jelleg erősödése) és a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacon érvényesülő árszintet, nem életszerű feltételezés, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében valamely új belépő saját hálózat kiépítésével lépjen be a piacra. Ennek látszólag ellentmond, hogy az elmúlt években számos földrajzi területen jelentős hálózatfejlesztések zajlottak le⁸⁴ és számos vállalkozás saját hálózaton nyújtott telefonszolgáltatással lépett be a piacra. Megállapítható azonban, hogy ezek a fejlesztések tipikusan nem egy teljesen új, a telefonszolgáltatás nyújtására szolgáló hálózat teljes kiépítését, hanem meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatok továbbfejlesztését jelentették. (Ezzel kapcsolatban lásd bővebben az elmúlt évek belépéseivel kapcsolatos vizsgálatokat ismertető 1.9.2.2.2. pontot.) Az elsüllyedt költségek piaci belépést korlátozó hatását tehát csökkentheti, amennyiben a kiépített hálózat a telefonszolgáltatás mellett más szolgáltatás nyújtására is alkalmas, ez azonban nem változtat azon a megállapításon, hogy amennyiben valamely szolgáltató kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében kíván belépni a piacra, akkor az saját hálózat kiépítésével nem valószínűsíthető meg gazdaságosan⁸⁵.
- [307] Abban az esetben, ha a piacra lépő szolgáltató nem – vagy nem teljes egészében – saját hálózat kiépítésével kíván a piacra lépni, arra a jelenlegi szabályozási körülmények között a megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével (pl. hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés) van lehetősége⁸⁶. Ebben az esetben a piacra lépés alacsonyabb elsüllyedt költségek mellett

⁸⁴ Ez az esetek jelentős részében más elektronikus hírközlési szolgáltatás (műsorterjesztés) nyújtására alkalmas hálózatok hang szolgáltatás nyújtására történő képessé tételét jelentette.

⁸⁵ Amennyiben a hang szolgáltatás nyújtására (is) alkalmassá tett hálózaton a fejlesztést követően csak telefonszolgáltatást nyújtanak, akkor az elsüllyedt költségek miatti hátrányt a választékgazdaságossági hatások nem ellensúlyozzák, így az elsüllyedt költségek szempontjában az új belépő ebben az esetben is jelentős hátrányban van.

⁸⁶ Az ún. módosított zöldmezős megközelítés alapján a jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt – híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás nyújtására vonatkozó – kötelezettség itt nem vehető figyelembe.

megvalósítható. Megállapítható ugyanakkor, hogy a kiskereskedelmi díjszintet, illetve a szabályozott nagykereskedelmi díjak szintjét figyelembe véve a gazdaságos belépés ebben az esetben is valószínűsíthetően csak akkor valósítható meg, ha az új belépő a nagykereskedelmi input felhasználásával a telefonszolgáltatás mellett más (pl. internet) szolgáltatást is nyújt.

- [308] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacára és a jelen határozatban azonosított kapcsolódó nagykereskedelmi piacra való belépés során az új belépő jelentős, a belépést akadályozó elsüllyedt költségekkel szembesül, amennyiben a belépést saját hálózat kiépítésével kívánja megvalósítani. A rendelkezésre álló, szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások ugyanakkor jelentősen csökkentik az elsüllyedt költségek szintjét, önmagában a telefonszolgáltatás nyújtása céljából történő belépés azonban még ebben az esetben sem valósítható meg gazdaságosan. Több szolgáltatás (telefon+internet, telefon+televízió, telefon+internet+televízió) együttes nyújtása a belépést mindkét esetben gazdaságossá teheti.

Nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés

- [309] Az elsüllyedt költségek vizsgálata során megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piacra – és a helyhez kötött telefonszolgáltatás kapcsolódó kiskereskedelmi piacaira – való belépés esetében az elsüllyedt költségek legjelentősebb részét a hozzáférési hálózat kiépítésének költségei teszik ki, ami azt is jelenti, hogy ez a hálózatrész tekinthető a legnehezebben megkettőzhető infrastruktúra elemnek. A potenciális piacra lépő csak akkor vállalja az infrastruktúra megkettőzésével járó beruházási költségeket, ha kilátása van arra, hogy mind a beruházás egyszeri költségei, mind a szolgáltatásnyújtással kapcsolatosan folyamatosan felmerülő költségei megtérülnek az árbevételből. A későbbi belépés magasabb hosszú távú költségszintet és – a kezdeti időszakban mindenképpen, de később is valószínűsíthetően – kisebb hálózati kihasználtságot⁸⁷ jelent. Ez azt jelenti, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében az infrastruktúra gazdaságos megkettőzése nem életszerű feltételezés. (Több szolgáltatás együttes nyújtása esetén az elsüllyedt költségekhez hasonlóan a nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint belépési korlát szerepét csökkentheti, hogy a költségek több szolgáltatás között oszlanak meg.)

- [310] A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (pl. hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés) igénybevételével történő piacra lépés ebben az esetben is csökkentheti a belépési korlát szerepét, hiszen a költségalapú nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevétele esetén az új belépő a nagykereskedelmi szolgáltatást nyújtó szolgáltató költségszintjén juthat hozzá a szolgáltatásnyújtás megfelelő nagykereskedelmi inputjaihoz.

Technológiai előnyök vagy felsőbbrendűség

- [311] Technológiai előny, mint belépési korlát abban az esetben érvényesül, ha a piacon jelenlévő szolgáltatók olyan új, a szolgáltatás(ok) olcsóbb, hatékonyabb és/vagy magasabb szintű nyújtását lehetővé tévő technológiával rendelkeznek, amelyekkel a potenciális új belépők nem rendelkeznek.

- [312] A vizsgált piac részeként a hagyományos keskenysávú telefon hozzáféréseken nyújtott és a menedzselt VoIP hozzáféréseken nyújtott híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatást azonosítottam. Keskenysávú hozzáférésekkel döntően a volt koncessziós szolgáltatók, IP alapú hozzáférésekkel pedig mind a volt koncessziós, mind az alternatív szolgáltatók rendelkeznek. A két hozzáférési típus hasonló szolgáltatási jellemzőket biztosít, ezért a különböző hozzáférés típusokat alkalmazó szolgáltatók összehasonlításában érdemi technológiai fölény vagy hátrány nem azonosítható. Mind a keskenysávú, mind az IP alapú telefon hozzáférés a piacon elérhető kiforrott technológia, amely

⁸⁷ A kezdeti időszakban – akár a hálózat tulajdonosa, akár más szolgáltató nyújtja az előfizetői szolgáltatást – az előfizetői „sűrűség” alacsony.

esetében az innováció szerepe a versenyben nem meghatározó. Ennek megfelelően egy potenciális új belépő esetében sem a jelen határozatban azonosított piacon, sem a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon nem azonosítható olyan technológiai hátrány, amely a belépést akadályozná.

Könnyű vagy privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz

- [313] A pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés, mint belépési korlát szerepe a teljes egészében saját hálózat kiépítésével piacra lépő szolgáltatók esetében jelentősebb, míg a nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével piacra lépő szolgáltatóknál kisebb. Ez összefüggésben van a kétféle belépés tőkeszükséglete közötti különbséggel.
- [314] A saját telefonhálózat zöldmezős kiépítése jelentős beruházást igényel és a beruházás megtérülési ideje közép-, illetve hosszú távú, ezért a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés ebben az esetben kiemelkedő fontosságú az új belépő számára. A potenciális belépők a piacon már jelenlévő szolgáltatókhoz képest a hálózat fejlesztéséhez szükséges tőke bevonása tekintetében jelentős hátrányban vannak, esetükben – mivel a már meglévő helyi hálózatok mellett egy új, de alapvetően ugyanolyan szolgáltatások nyújtására képes hálózat kiépítése a magasabb kockázat miatt az iparági elvárt hozamszintnél valószínűleg csak rosszabb feltételekkel (vagy egyáltalán nem) finanszírozható – a fejlesztéshez szükséges tőke bevonása nehézségekbe ütközhet. Amennyiben a belépés egy meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történik, akkor a pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés, mint belépési korlát szerepe kisebb, a bevonandó források mértéke és a kapcsolódó kockázat⁸⁸ is alacsonyabb.
- [315] A nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével történő szolgáltatásnyújtás tőkeigénye alacsonyabb, ebben az esetben a szolgáltatásindítással kapcsolatos kockázat, így az elvárt hozamszint is alacsonyabb. Ebben az esetben a belépéshez és a szolgáltatásindításhoz szükséges tőke bevonása könnyebben megvalósítható. A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások rendelkezésre állása tehát jelentősen csökkentheti a pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés, mint belépési korlát szerepét.

Méretgazdaságosság

- [316] A méretgazdaságosság forrása a termelésnövekedés révén elérhető fajlagos költségcsökkenés. A méretgazdaságossági hatás azt takarja, hogy egy adott szolgáltatás kibocsátásának növekedésével a termelés átlagköltsége (egységnyi outputra jutó input) csökken. (Ez a fix költségekre vezethető vissza.) Minél nagyobb kezdeti beruházást igényel egy iparág, annál jelentősebb méretgazdaságossági hatások jelentkezhetnek. Amint azonban a kezdeti beruházások időben távolodnak, ez a hatás csökken.
- [317] A korábbi szempontokhoz hasonlóan a méretgazdaságosság vizsgálata során is meg kell különböztetni a piaci belépés különböző módjait. Saját telefonhálózat zöldmezős kiépítése jelentős kezdeti beruházással jár, ami – a kezdeti időszakban mindenképpen, de utána is valószínűsíthetően – az alacsonyabb előfizetői bázis miatt kisebb hálózati kihasználtsággal párosul. Ennek megfelelően az új belépő a méretgazdaságosság tekintetében jelentős hátrányban van a piacra korábban belépő és magasabb hálózati kihasználtsággal rendelkező szolgáltatóval szemben. A méretgazdaságossági hatás szerepe az „utolsó mérföldön”, tehát a hálózat egyedi előfizetői szakaszain kisebb, a magasabb hálózati szinteken jelentősebb. Amennyiben a belépés egy meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történik, akkor az új belépő

⁸⁸ A más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat telefonszolgáltatás nyújtására való alkalmassá tétele az új belépő piaci lehetőségeit, mozgásterét növeli, így a fejlesztés a teljes vállalászási kockázat csökkenéséhez is hozzájárulhat.

méretgazdaságossági hátránya az alacsonyabb kezdeti beruházás szükséglet miatt kisebb, de az alacsonyabb hálózati kihasználtság miatt ebben az esetben is fennáll.

- [318] A megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevétele csökkentheti a méretgazdaságosság, mint belépési korlát szerepét. A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások – a piacra már korábban belépett, saját hálózattal rendelkező szolgáltató költségeit tükröző – költségalapú díjai biztosítják, hogy a méretgazdaságossági hátrányok az új belépő számára az igénybevett hálózati szolgáltatás tekintetében ne jelentkezzenek.
- [319] (Amennyiben az új belépő maga lép be a kiskereskedelmi piacra – a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás csak belső teljesítményként jelenik meg –, akkor a méretgazdaságossági hátrányok a kiskereskedelmi költségek tekintetében is jelentkeznek, hiszen – az alacsonyabb előfizetői bázis miatt – az új belépő ebben az esetben is kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a piacra már korábban belépő, magasabb előfizetői bázissal rendelkező szolgáltató. A kiskereskedelmi tevékenység esetében ugyanakkor a fix költségek mind nagyságukban, mind arányukban lényegesen kisebbek, mint a hálózati tevékenységek esetében, ezért a méretgazdaságossági hátrány a kiskereskedelmi költségek tekintetében kevésbé korlátozza a belépést.)

Választékgazdaságosság

- [320] A választékgazdaságosság hatása abból ered, hogy az egységnyi kibocsátásra eső költségek csökkennek annak következtében, ha ugyanazon vállalkozás egy termékét vagy szolgáltatását egy vagy több más termékkel, szolgáltatással együtt, közös termelési folyamatban állítja elő. A költségmegtakarítás abból származik, hogy e termékek és szolgáltatások esetében azonos eljárásokat, folyamatokat alkalmaznak. Hálózati infrastruktúrát igénylő szolgáltatások esetén jelentős választékgazdaságossági előnyt biztosíthat a szolgáltató számára az, hogy több szolgáltatását is alapvetően ugyanazt az infrastruktúrát igénybe véve nyújtja.
- [321] A választékgazdaságosság vizsgálata során a korábbi szempontokhoz hasonlóan meg kell különböztetni a piaci belépés különböző módjait. Amennyiben az új belépő úgy dönt, hogy saját telefonhálózat zöldmezős kiépítésével lép be a piacra, akkor a saját üzleti döntésétől függ, hogy milyen szolgáltatások nyújtására alkalmas hálózatot épít. Ebben az esetben az új belépő és a piacra korábban belépő, saját hálózattal rendelkező szolgáltató között a választékgazdaságosság tekintetében nincs lényegi különbség. Hasonló a helyzet egy meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén, ebben az esetben a választékgazdaságossági hatás adott, hiszen a hálózaton már eleve alkalmas más elektronikus hírközlési szolgáltatás(ok) nyújtására.
- [322] Amennyiben az új belépő más szolgáltató hálózatán, valamilyen nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével lép be a piacra, akkor az igénybe vett nagykereskedelmi szolgáltatás jellemzői jelentősen korlátozhatják a nyújtható szolgáltatások körét. A helyhez kötött szolgáltatások teljes választékának (telefon, internet, televízió) nyújtása a teljes helyi hurok átengedés igénybevételével elméletileg lehetséges. A hurok átengedés lehetősége azonban gyakorlatilag a réz érpáras hálózatra szorítkozik, amelynek technológiai korlátai miatt a televízió szolgáltatás nyújtása műszaki akadályokba ütközik.
- [323] A leírtak alapján megállapítható, hogy a választékgazdaságosság esetében a többi belépési korláttól eltérően a saját hálózat kiépítésével piacra lépő szolgáltató kedvezőbb helyzetben van, mint a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével piacra lépő szolgáltató.

Vertikális integráció

- [324] A vertikális integráció azt jelenti, hogy egy vállalkozás (esetleg több azonos érdekkörbe tartozó vállalkozás) az értéklánc különböző szintjein elhelyezkedő piacokon egyaránt jelen van. Az ilyen szolgáltató a termelési folyamat különböző szintjeinek egy vállalkozáson belüli integrálása miatt képes a jobb árak elérésére (pl. eltérő belső és külső árak meghatározásával) és ebből fakadóan a piaci előnyszerzésre.
- [325] A vertikális integráció, mint belépési korlát szerepe a jelen határozatban azonosított piac esetében akkor értelmezhető, ha az új belépő nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével lép be a piacra. Saját hálózat kiépítésével, illetve meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén ugyanis a piacra már korábban belépett szolgáltatókhoz hasonlóan az új belépő is képes arra, hogy az értéklánc teljes egészét (a hálózat üzemeltetést és – saját döntése alapján – a kiskereskedelmi szolgáltatásokat is) az ellenőrzése alatt tartsa.
- [326] Amennyiben az új belépő a hálózati szolgáltatást más szolgáltatótól veszi igénybe, akkor a nagykereskedelmi szolgáltatást nyújtó szolgáltató által megállapított eltérő külső és belső árak belépési korlátot jelenthetnek az új belépő számára. Ez a jelen határozatban azonosított piacra való belépéshez szükséges nagykereskedelmi szolgáltatások esetében is érvényesül, mind a hurokátengedés, mind a bitfolyam hozzáférés árai figyelembe veszik a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltató nagykereskedelmi költségeit is. Ezeknek a költségelemeknek a mértéke azonban nem akkora, hogy önmagában belépési korlátként funkcionálna.

Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai

- [327] A meglévő forgalmazói és értékesítési hálózat mind az ügyfélmegszerzés, mind az ügyfélmegtartás költségei tekintetében jelentős előnyt jelenthet a piacon lévő szolgáltatók számára a potenciális új belépőkkel szemben. Bár a kiskereskedelmi költségeken belül a fix költségek aránya alacsonyabb, mint a hálózati költségek esetében, azonban a saját értékesítési, számlázási, ügyfélkezelési stb. rendszerek kialakítása így is jelentős kezdeti beruházásokat tesz szükségessé, ami visszatarthatja a potenciális belépőket a piacra lépéstől.
- [328] A forgalmazói és értékesítési hálózat, mint belépési korlát szerepe tehát elsősorban a kiskereskedelmi piacokon értelmezhető. A jelen határozatban azonosított piac nagykereskedelmi piac, ennek megfelelően a szempont a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás piaca esetében közvetlenül nem alkalmazható.
- [329] Amennyiben ugyanakkor az új belépő maga lép be a kiskereskedelmi piacra – a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás csak belső teljesítményként jelenik meg – akkor a forgalmazói és értékesítési hálózat tekintetében meglévő esetleges hátránya belépési korlátként jelentkezhet. A belépési korlát szerepe kisebb abban az esetben, ha az új belépő más – akár elektronikus hírközlési, akár egyéb – szolgáltatások nyújtásához kapcsolódóan már rendelkezik ügyfelekkel, értékesítési csatornákkal, ismert márkanévvel. Ebben az esetben a kezdeti költségek szintje alacsonyabb. A belépési korlát nagysága a korábbiaktól eltérően kevésbé függ a piaci belépés módjától, ugyanakkor valószínűsíthető, hogy a meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén – mivel az új belépő más, elektronikus hírközlési szolgáltatást már nyújt, saját előfizetőkkel, bejáratott értékesítési csatornákkal rendelkezik – a belépési korlát szerepe kevésbé jelentős.

Termék/szolgáltatás diverzifikáció

- [330] A szolgáltatás diverzifikáció azt a gyakorlatot takarja, amikor a szolgáltatók a piacon nyújtott szolgáltatásokat a versenytársaktól megkülönböztethető módon, pl. speciális csomagban, más szolgáltatásokkal együtt kínálják. Amennyiben a potenciális új belépő nem képes hasonló csomagokat

előállítani, az visszatarthatja a belépéstől. A jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piachoz tartozó szolgáltatás (híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás) esetében a szolgáltatás jellege miatt a terméktulajdonságokon alapuló megkülönböztetésnek elhanyagolható a szerepe és a csomagolás sem jellemző (a közvetítíválasztásos ajánlatok jellemzően a kiskereskedelmi ajánlatok között is önállóan, nem pedig más szolgáltatásokkal egybecsomagolva jelennek meg).

- [331] A termék/szolgáltatás diverzifikáció, mint belépési korlát tehát a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás nagykereskedelmi piacára esetében közvetlenül nem alkalmazható szempont.
- [332] Amennyiben ugyanakkor az új belépő maga lép be a kiskereskedelmi piacra – a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás csak belső teljesítményként jelenik meg – akkor a komplex, több szolgáltatást is tartalmazó csomagok kialakításának képessége tekintetében meglévő esetleges hátránya belépési korlátként jelentkezhet. A komplex szolgáltatáscsomagok kialakításának képessége közvetlen összefüggésben van a szükséges hálózati inputok feletti rendelkezés lehetőségével. Saját hálózat építésével, illetve a meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő piaci belépés esetén a piacra lépő szolgáltató a komplex szolgáltatások kialakításához szükséges hálózati inputokat közvetlenül ellenőrzi, az általa kínált szolgáltatások körének meghatározása, a szolgáltatáscsomagok kialakítása a saját üzleti döntésétől függ, az új belépő és a piacra korábban belépő, saját hálózattal rendelkező szolgáltató között a diverzifikált szolgáltatások kialakításának a lehetősége tekintetében nincs lényegi különbség. Amennyiben az új belépő a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatást más szolgáltatótól veszi igénybe, akkor a kritikus hálózati inputok feletti ellenőrzés – az igénybevett nagykereskedelmi szolgáltatás jellegétől függően – korlátozottabb. Ez behatárolja a nyújtható szolgáltatások körét és a csomagképzés, illetve ezzel összefüggésben a szolgáltatás diverzifikáció lehetőségeit. Az új belépő lehetőségei a bitfolyam hozzáférés esetén a legkorlátozottabbak, míg a komplex szolgáltatások kialakítása, illetve a szolgáltatás diverzifikáció területén a legnagyobb szabadságot a hurokátengedés biztosítja az új belépő számára.

Strukturális kritériumok vizsgálatának eredménye

- [333] A 11. és 12. táblázatok a belépési korlátokhoz kapcsolódó strukturális kritériumok vizsgálatának eredményeit összefoglalóan mutatják be a jelen határozatban azonosított piacon, illetve a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon. A táblázatok oszlopaiban a piaci belépés egyes módjai, a sorokban az egyes kritériumok találhatóak, a metszetek az egyes kritériumok, mint belépési korlátok szerepét mutatják be.

	Saját, telefonszolgáltatás nyújtására „zöldmezősen” kiépített hálózattal történő belépés	Elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés	Belépés hozzáférési szolgáltatás igénybevételével
Elsüllyedt költségek	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Technológia előnyök v. felsőbbrendűség	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot
Könnyű v. privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Méretgazdaságosság	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Választékgazdaságosság	Nem jelent belépési	Nem jelent belépési	Közepesen jelentős

	korlátot	korlátot	korlát
Vertikális integráció	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős korlát
Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai	Közvetlenül nem alkalmazható szempont		
Termék/szolgáltatás diverzifikáció	Közvetlenül nem alkalmazható szempont		

11. táblázat: Strukturális kritériumok vizsgálatának eredménye a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás nagykereskedelmi piacán

	Saját, telefonszolgáltatás nyújtására „zöldmezősen” kiépített hálózattal történő belépés	Elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés	Belépés hozzáférési szolgáltatás igénybevételével
Elsülygedt költségek	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Technológia előnyök v. felsőbbrendűség	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot
Könnyű v. privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Méretgazdaságosság	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Választékgazdaságosság	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős korlát
Vertikális integráció	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős korlát
Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai	Belépő vállalkozás korábbi piaci, vállalászási aktivitásától függ (belépés módjától kevéssé)		
Termék/szolgáltatás diverzifikáció	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős

12. táblázat: Strukturális kritériumok vizsgálatának eredménye a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon

[334] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében történő piacra lépést mind a jelen határozatban azonosított piacon, mind a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon jelentős belépési korlátok akadályozzák. Saját, telefonszolgáltatás nyújtására „zöldmezősen” kiépített hálózattal való belépés a fennálló strukturális korlátok miatt gyakorlatilag kizárható és a nagykereskedelmi hozzáférési szolgáltatások⁸⁹ igénybevételével történő piacra lépés is csak abban az esetben valószínűsíthető, ha a belépést követően a nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével az új belépő (vagy az előfizetői szolgáltatást nyújtó más szolgáltató) más szolgáltatást (internet, műsorterjesztés) is nyújt az előfizetők számára. Az elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén nem azonosíthatók a belépést megakadályozó belépési korlátok, fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a belépés mögött ebben az esetben a gyakorlatban nem, illetve elsősorban nem a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtásával kapcsolatos szempontok állnak.

⁸⁹ A korábban leírtak alapján a közvetítőválasztásos kötelezettség az ún. módosított zöldmezős megközelítésben nem vehető figyelembe.

I.9.2.2.2. Korábbi belépések vizsgálata

- [335] A korábbi belépések vizsgálata szintén segíthet annak értékelésében, hogy a piacon strukturális korlátok érvényesülnek-e. Amennyiben a múltban több sikeres – nem átmeneti, illetve nem csak lokális – belépés történt, az a strukturális korlátok hiányára, illetve a strukturális korlátok olyan szintjére utalhat, ami még nem akadályozza a piaci belépést.
- [336] Korábban megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piacon tényleges tranzakciókra csak a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás (híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás) igénybevételéhez kapcsolódóan került sor, a nagykereskedelmi piacra saját üzleti döntés alapján nem lépett be új szolgáltató az elmúlt években. Ha a megfelelő belső teljesítményeket – és ezen keresztül a kiskereskedelmi piaci belépéseket – vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy mindhárom azonosított piachoz tartozó kiskereskedelmi piacon számos új szolgáltató jelent meg, illetve a piacon már jelen lévő alternatív szolgáltatók jelentős hálózati fejlesztésekkel bővítették a helyhez kötött telefonszolgáltatással ellátott területük nagyságát.
- [337] A belépéseket a strukturális kritériumok vizsgálata során alkalmazott bontás (zöldmezős/meglévő hálózat továbbfejlesztése/nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevétele) szerint vizsgálva megállapítható, hogy csak a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében zöldmezősen kiépített hálózaton nyújtott szolgáltatással való belépés nem történt. Az új belépők vagy valamilyen nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével nyújtott, vagy az eredetileg más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatuk telefonszolgáltatás nyújtására történő alkalmassá tételét követően kialakított telefonszolgáltatással léptek be a piacra. Az elért piaci hatás szempontjából az utóbbi típusú belépéseknek van nagyobb jelentősége.
- [338] Az elmúlt évek belépéseit vizsgálva az is megállapítható, hogy helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára történő belépés mögött nem, illetve elsősorban nem a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacával kapcsolatos szempontok álltak. A verseny, illetve az új belépők piaci stratégiájának fókuszja a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacánál tágabb, a helyhez kötött telefonszolgáltatások piacával kapcsolatos döntéseiket – így a belépéssel kapcsolatos döntést is – más piacokkal (internet, műsorterjesztés) összefüggésben, azokra tekintettel alakítják ki. Ezt mutatja az is, hogy az új belépők kínálatára kevésbé jellemző az önállóan kínált telefonszolgáltatás, a csak telefonszolgáltatást igénybe vevő előfizetők aránya alacsony, míg ugyanez az arány a volt koncessziós szolgáltatók esetében a jelen határozatban azonosított piacokon jóval magasabb.
- [339] A korábbi – kiskereskedelmi piaci – belépések vizsgálata tehát megerősíti azt a – strukturális kritériumok vizsgálata alapján tett – megállapítást, mely szerint a kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében történő piacra lépést jelentős, tartós és magas belépési korlátok akadályozzák, nem valószínűsíthető tehát, hogy csak a helyhez kötött telefonszolgáltatás (ezen belül a forgalmi szolgáltatás) nyújtása érdekében – a jelen vizsgálatban az ún. módosított zöldmezős megközelítés miatt figyelembe nem veendő közvetítőválasztásos kötelezettség hiányában – új szolgáltatók lépnének a piacra. A kiskereskedelmi piaci belépést akadályozó tartós és magas belépési korlátok a nagykereskedelmi piaci belépést is valószínűtlenné teszik⁹⁰.

I.9.2.3. Belépési korlátok vizsgálatának eredménye

- [340] A jelen határozat indokolás A. fejezet I.9.1. pontjában elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piacokon jelentős és tartós, a piaci belépést akadályozó

⁹⁰ A kiskereskedelmi piacon érvényesülő belépési korlátok ahhoz vezetnek, hogy a kereslet szintje a nagykereskedelmi piacon (vagy vertikálisan integrált szolgáltatás nyújtás esetén a vállalkozáson belül) is elégtelen, ami a kínálati oldali belépést is megakadályozza.

belépési korlátok azonosíthatók. Az azonosított piacok ex-ante szabályozói szempontból való érintettségének megállapításához ennek megfelelően a második kritérium (hatékony versenyhez való közeledés) vizsgálata is szükséges.

I.9.3. Hatékony versenyhez való közeledés hiánya

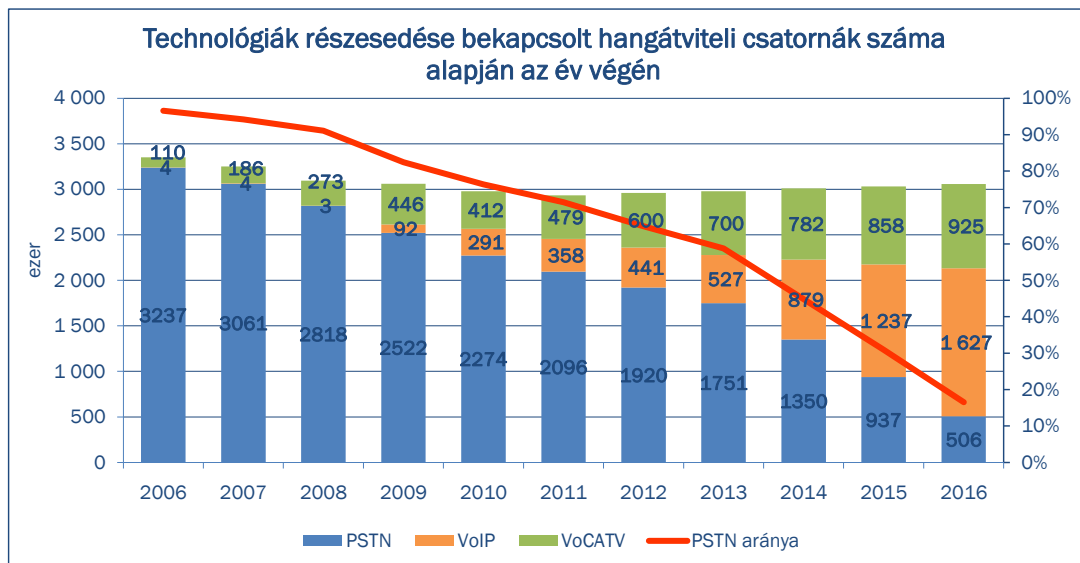
- [341] A hatékony versenyhez való közeledés esete akkor áll fenn, ha az adott piacon a külső szabályozói beavatkozás megszüntetése esetén a piac az önszabályozó mechanizmusai révén a külső szabályozási beavatkozás célját a vizsgált időtávon belül eléri. Ennek megfelelően a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során annak az áttekintése szükséges, hogy léteznek-e olyan piaci mechanizmusok, amelyek a verseny erősödésére utalnak, illetve csökkentik az előző pontban azonosított belépési korlátok szerepét. A hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során a belépési korlátok vizsgálatához hasonlóan nem statikus, hanem dinamikus szemléletben, előrettekintő módon, a módosított zöldmezős megközelítés alkalmazásával kell eljárni.
- [342] A leírtak alapján tehát a hatékony verseny vizsgálata a belépési korlátok „mögött” kibontakozó piaci verseny vizsgálatát jelenti. A hatékony versenyhez való közeledés nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a hatékony verseny a vizsgált szabályozási időszakban (az adott piacelemzés előrettekintő időtávján) – a rendelkezésre álló piaci információk, bizonyítékok alapján – megvalósul, a hatékony versenyhez való közeledés már akkor megállapítható, ha a piaci folyamatokból arra lehet következtetni, hogy a hatékony verseny az előrelátható jövőben az adott piacon előírt ex-ante szabályozás nélkül megvalósul.
- [343] A [291] szakaszban leírtak alapján a jelen határozatban azonosított piacon zajló verseny hatékonyságának megállapítása során kiemelt szerepe van a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon érvényesülő verseny hatékonyságával kapcsolatos vizsgálatnak. A kapcsolódó kiskereskedelmi piac figyelembevételét indokolja az is, hogy a jelen határozatban azonosított piac esetében egy, a szabályozás által létrehozott piacról beszélhetünk, ahol tényleges tranzakcióra csak a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás (híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás) igénybevételéhez kapcsolódóan került sor, szabályozás hiányában vélhetően sem a jelenleg szabályozott, sem más szolgáltatók nem nyújtanának ilyen szolgáltatást. A piacra tehát – a szabályozás által előírt szolgáltatások kivételével – a vertikálisan integrált módon nyújtott szolgáltatásnyújtás a jellemző. Ilyen esetben a tényleges piaci viszonyok feltárása érdekében a kiskereskedelmi piaci adatokból levezethető megfelelő belső teljesítmények – tehát a saját előfizetők kiszolgálásához használt megfelelő belső hálózati szolgáltatások mennyisége – figyelembe vétele indokolt. Ennek megfelelően a továbbiakban a belső teljesítményeket és a kiskereskedelmi piacon érvényesülő tendenciákat is figyelembe veszem a vizsgálatok során.
- [344] Az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatása⁹¹ a következő tényezők vizsgálatát javasolja a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során:
- Piaci részesedések alakulása;
 - Árak alakulása, árazási gyakorlat;
 - A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés;
 - Termék/szolgáltatási diverzifikáció;
 - Terjeszkedés akadályai;
 - Potenciális verseny.

⁹¹ ERG report on Guidance on the application of the three criteria test (ERG (08) 21 ERG Report on 3 criteria test

- [345] A módosított zöldmezős megközelítésnek megfelelően az egyes szempontok vizsgálata során a jelen határozatban azonosított piacon korábban kirótt kötelezettségeket nem vettem figyelembe, ennek megfelelően a piaci helyzetet a közvetítőválasztáshoz kapcsolódó kötelezettségeket figyelmen kívül hagyva elemeztem.
- [346] Az egyes szempontok vizsgálatát a [343] szakaszban leírt okokból a nagykereskedelmi piac mellett a kapcsolódó kiskereskedelmi piacok tekintetében is elvégeztem. Továbbá az egyes szempontok vizsgálatát megelőzően áttekintettem a helyhez kötött telefonszolgáltatás magyarországi kiskereskedelmi piacain zajló versenyre hatást gyakorló jelentős folyamatokat és a verseny alapvető jellemzőit.

I.9.3.1. Helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacain zajló versenyre jelentős hatást gyakorló folyamatok

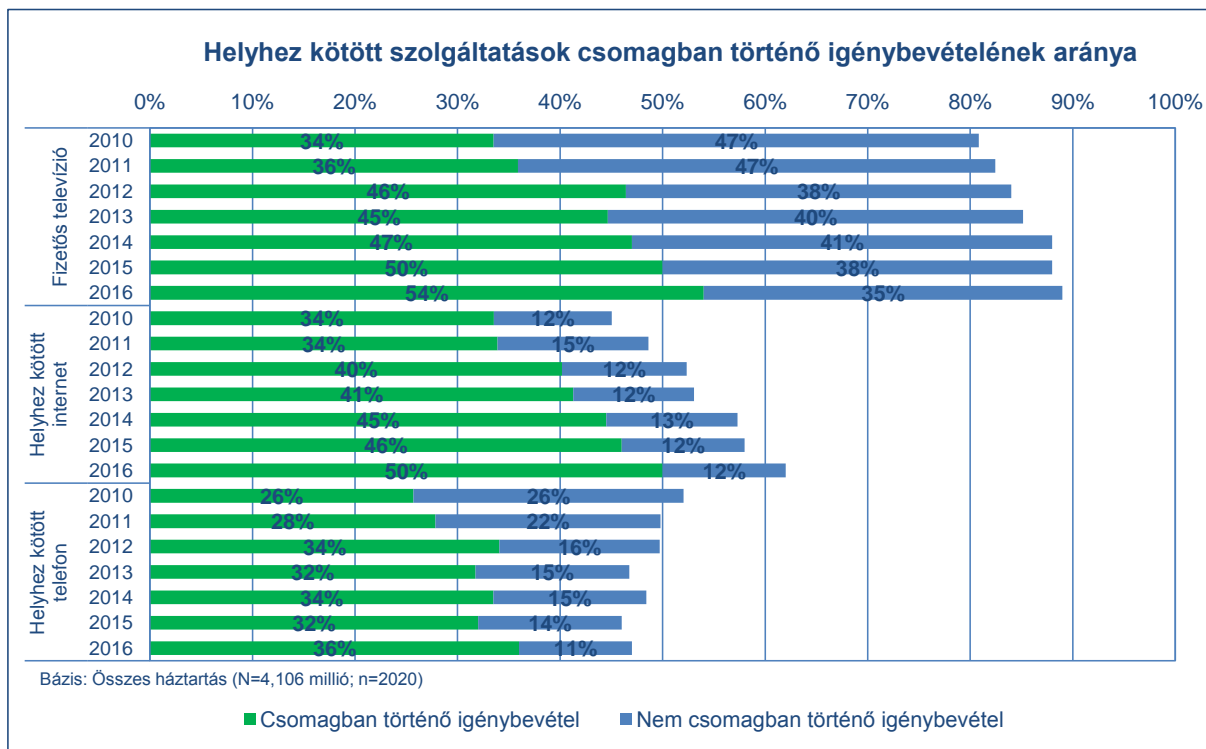
- [347] A helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacain zajló versenyre az elmúlt években a legjelentősebb hatást a párhuzamos infrastruktúrák fejlesztése, az IP-alapú hangátviteli megoldások megjelenése, valamint a komplex szolgáltatáscsomagok terjedése gyakorolta.
- [348] Az elmúlt évtized második felében a hagyományos PSTN-hálózatok mellett a kábelhálózatok fejlesztése nyomán a helyhez kötött telefonszolgáltatások hazai kínálatában megjelent a kábelmodemes internet, illetve a kábelmodemes telefonszolgáltatás. Emellett a részben vagy teljes egészében fényvezető szálas hozzáférési hálózaton nyújtott – IP-alapú – telefonszolgáltatás is megjelent a piacon. A fejlesztések eredményeként az elmúlt években az alternatív szolgáltatók (beleértve a más volt koncessziós szolgáltató területén hálózatot fejlesztő volt koncessziós szolgáltatókat is) jelentős piaci részesedést szereztek mind a hozzáférések számát, mind a forgalmat tekintve (a piaci részesedéseket lásd a jelen határozat indokolás A. fejezet I.9.3.2.1. pontjában található 15. és 16. táblázatokban).
- [349] A hálózatok fejlesztésével összefüggésben a hazai telefonszolgáltatások piacán az IP-alapú megoldások egyre szélesebb teret nyernek, a hagyományos, vonalkapcsolt megoldások piaci szerepe csökken.

22. ábra: Technológiák részesedése bekapcsolt hangátviteli csatornák számából, 2006-2016
 Forrás: NMHH vezetékess gyorsjelentések

- [350] A hálózatok fejlesztésének eredményeként egyre több szolgáltató vált képessé több szolgáltatás (internet, műsorterjesztés, telefon) párhuzamos nyújtására. A piaci kínálatban megjelentek és egyre

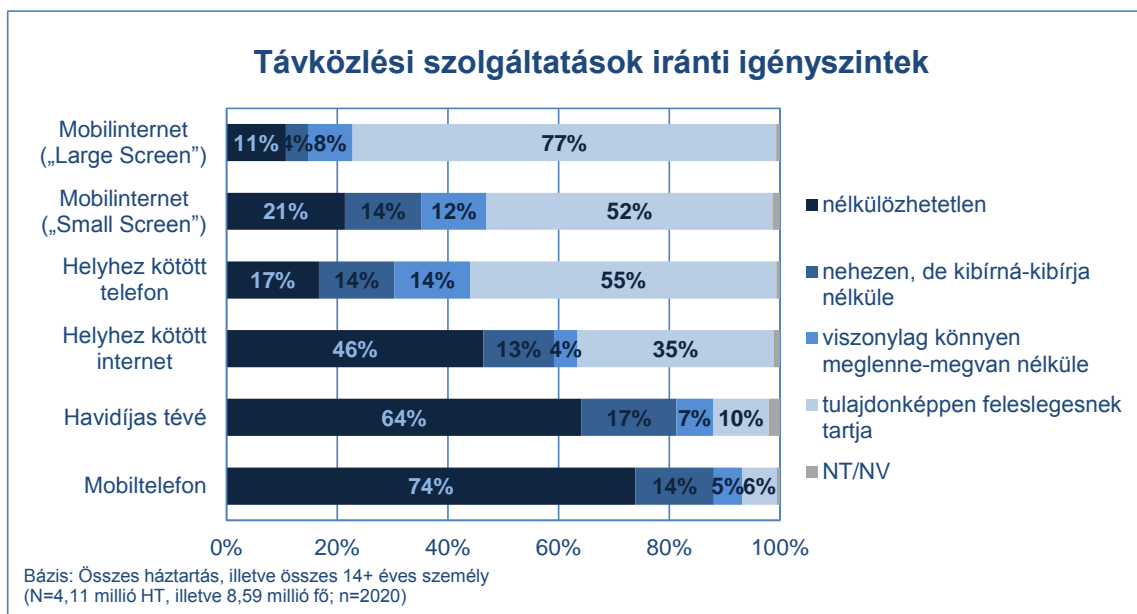
nagyobb teret nyertek a több helyhez kötött szolgáltatást tartalmazó komplex szolgáltatáscsomagok. Napjainkra a helyhez kötött szolgáltatások többségét az előfizetők csomagban veszik igénybe.

23. ábra: Helyhez kötött szolgáltatások csomagban történő igénybevételének aránya, 2010-2016

Forrás: NMHH lakossági piackutatások

[351] A komplex szolgáltatáscsomagok terjedésével a helyhez kötött telefonszolgáltatás szerepe fokozatosan átalakul, alapvető szolgáltatásból egyre inkább kiegészítő szolgáltatássá válik a fogyasztók nagy része számára, a helyhez kötött szolgáltatások piacain zajló verseny fő „driveerei” a műsorterjesztés és az internet szolgáltatások.

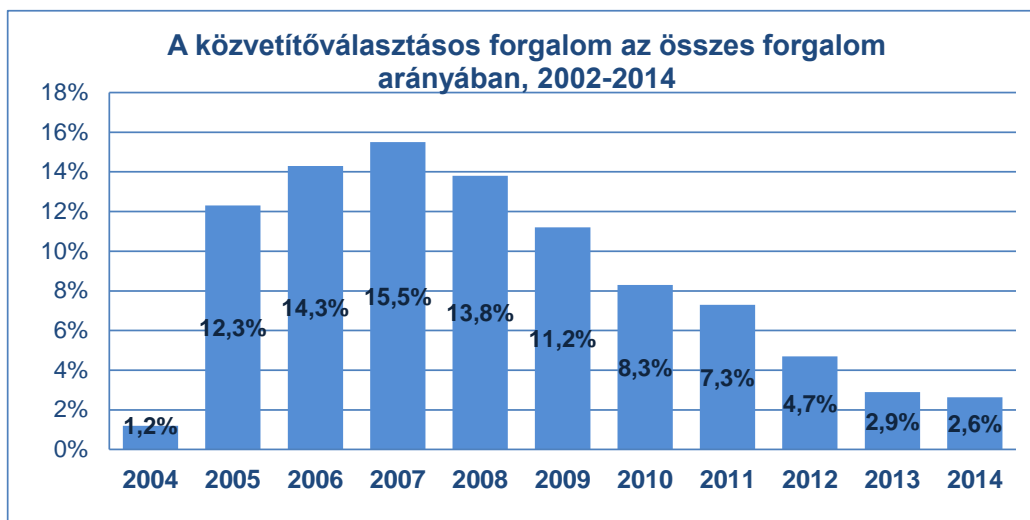
24. ábra: A távközlési szolgáltatások iránti igényszintek, 2016

Forrás: NMHH lakossági piackutatás

[352] A párhuzamos infrastruktúrák fejlesztése, az IP-alapú hangátviteli megoldások megjelenése, valamint a komplex szolgáltatáscsomagok terjedése tehát jelentős hatást gyakorolt a helyhez kötött

telefonszolgáltatások piacán zajló versenyre, emellett – bár a mobil telefonszolgáltatás esetében nem volt azonosítható a helyhez kötött és a mobiltelefon szolgáltatások piacainak összevonásához elegendő szintű kritikus árrugalmasság – a piaci versenyre a teljes időszakban a mobil piaci verseny külső nyomást gyakorolt. Az időszak végén megjelenő nem menedzselte, számítógépes alkalmazás felhasználásával igénybe vehető (OTT) szolgáltatások – bár a mobil szolgáltatásokhoz hasonlóan kritikus helyettesítés e szolgáltatások esetében sem volt azonosítható – szintén egyre növekvő nyomást gyakorolnak a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci (elsősorban árazási) gyakorlatára.

[353] Az infrastruktúra alapú verseny erősödésével és a komplex szolgáltatáscsomagok terjedésével párhuzamosan a közvetítőválasztásos verseny szerepe fokozatosan csökkent. A közvetítőválasztásos forgalom aránya a 2007-es csúcspontot követően folyamatosan csökkent, 2014-re a hívásoknak már csak a 2,6%-át tették ki a közvetítő szolgáltató igénybevitelével indított hívások. 2015-re a számviteli szétválasztási beadványok adatai alapján a közvetítőválasztásos forgalom további 19%-kal csökkent.

25. ábra: Közvetítőválasztásos forgalom aránya, 2004-2014
Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

[354] Ha a közvetítőválasztásos hívások földrajzi eloszlását vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a hívások döntő részét olyan településekről indították, ahol az infrastruktúra alapú verseny (tehát a párhuzamos infrastruktúra) is jelen van. Az „egy szolgáltató” településekről csak a hívások 18,4%-át indították és ezeken a településeken a használat intenzitása is alacsonyabb (tehát egy előfizetőre átlagosan kevesebb közvetítőválasztásos perc jut).

Szolgáltató szám*	Település (db)	Háztartás-szám (db)	Belföldi irányú CS forgalom (perc)	Belföldi irányú CS forgalom (%)	Nemzetközi irányú CS forgalom (perc)	Nemzetközi irányú CS forgalom (%)	Összes CS forgalom (perc)	Összes CS forgalom (%)
1	1 889	948 106	23 010 516	19,35%	850 693	17,48%	23 861 209	19,27%
2	1 191	1 768 892	55 795 086	46,91%	2 420 591	49,73%	58 215 677	47,02%
3	89	1 342 679	39 162 883	32,93%	1 569 258	32,24%	40 732 141	32,90%
4	4	45 428	967 186	0,81%	26 928	0,55%	994 114	0,80%
Végösszeg	3 173	4 105 105	118 935 671	100%	4 867 470	100%	123 803 141	100%

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

13. táblázat: Közvetítőválasztásos forgalom megoszlása, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

[355] A piaci versenyt meghatározó főbb tendenciák, piaci folyamatok ismertetését követően megvizsgáltam az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatásában a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálatához kapcsolódó, korábban felsorolt tényezőket.

I.9.3.2. Hatékony versenyhez való közeledéssel kapcsolatos kritériumok vizsgálata

I.9.3.2.1. Piaci részesedések alakulása

[356] A jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piacokon – figyelembe véve, hogy tényleges nagykereskedelmi tranzakcióra csak a szabályozott szolgáltatások esetében került sor – a piaci részesedésekre vonatkozó vizsgálat a volt koncessziós szolgáltatók 100%-os piaci részesedését mutatja, ami a következő mennyiségeket és nagykereskedelmi bevételeket takarja.

Piac	1.		2.		3.	
	Forgalom (ezer perc)	Bevétel (ezer Ft)	Forgalom (ezer perc)	Bevétel (ezer Ft)	Forgalom (ezer perc)	Bevétel (ezer Ft)
2010	400 153	509 974	53 188*	65 315	8 423	15 799
2011	283 891	358 042	39 991*	64 778	7 439	15 909
2012	145 901	165 066	52 157*	57 682	7 906	16 737
2013	167 959	172 184	31 985	42 010	6 412	16 590
2014	132 975	111 102	26 494	38 184	5 034	10 737
2015	108 799	39 867	20 673	8 269	4 209	1 684

*Becsült értékek

14. táblázat: Híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás mennyisége és abból származó bevételek az azonosított piacokon

Forrás: Számviteli szétválasztási kimutatások adatai, 2011-2016

[357] A csak a tényleges nagykereskedelmi értékesítéseket figyelembe vevő piaci részesedés számítás ugyanakkor félrevezető, a tényleges piaci helyzet feltárásához a belső teljesítmények figyelembe vételével számított piaci részesedések meghatározására van szükség. (A módosított zöldmezős megközelítésnek megfelelően a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével indított forgalom ebben az esetben az adott volt koncessziós szolgáltatónál kerül feltüntetésre.)

		Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület	
		Magyar Telekom	Alternatív szolgáltatók	Invitel	Alternatív szolgáltatók	UPC	Alternatív szolgáltatók
Forgalom	2011						
	2012						
	2013						
	2014						

15. táblázat: Volt koncessziós szolgáltatók és az alternatív szolgáltatók piaci részesedése az indított forgalomból a belső teljesítmények figyelembe vételével

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

[358] A 15. táblázatban található forgalmi részesedések egyben megfelelnek a módosított zöldmezős megközelítés alkalmazásával kiszámított kiskereskedelmi forgalmi piaci részesedéseknek. A forgalom alapján számított piaci részesedéseket az azonosított földrajzi piacokra vizsgálva eltérő intenzitással, de mindhárom volt koncessziós területen hasonló folyamatok láthatók: a korábbi piacvezetők (az adott területen volt koncessziós szolgáltatók) piaci részesedése folyamatosan csökken, ezzel párhuzamosan az alternatív szolgáltatók szerepe nő. Ha a piaci részesedések alakulását a

kiskereskedelmi hozzáférési piac tekintetében vizsgáljuk, akkor hasonló tendenciával találkozunk, valamivel előrehaladottabb állapotban⁹².

		Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület	
		Magyar Telekom	Alternatív szolgáltatók	Invitel	Alternatív szolgáltatók	UPC	Alternatív szolgáltatók
Előfizetős szám	2011						
	2012						
	2013						
	2014						

16. táblázat: Volt koncessziós szolgáltatók és az alternatív szolgáltatók piaci részesedése az előfizetők száma alapján, 2011-2014

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [359] A piaci részesedéseket a szolgáltatásnyújtás jellege – saját infrastruktúrán, illetve más szolgáltató infrastruktúráján nyújtott szolgáltatás – vizsgálva megállapítható, hogy a legjelentősebb kihívók saját infrastruktúrával rendelkeznek, a más szolgáltató infrastruktúráján nyújtott telefonszolgáltatás szerepe elhanyagolható⁹³. A verseny fő hajtóerejét egyértelműen a párhuzamos, saját infrastruktúrákon nyújtott szolgáltatások, illetve csekély mértékben a más piacon kirótt kötelezettségen alapuló szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (pl. bitfolyam hozzáférés, hurokátengedés). Ez azt jelenti, hogy a piaci részesedések esetében tapasztalható tendenciák a jelen piacon korábban kirótt szabályozás hiányában is várhatóan tartósan érvényesülnek a piacon.

1.9.3.2.2. Árak alakulása, árazási gyakorlat

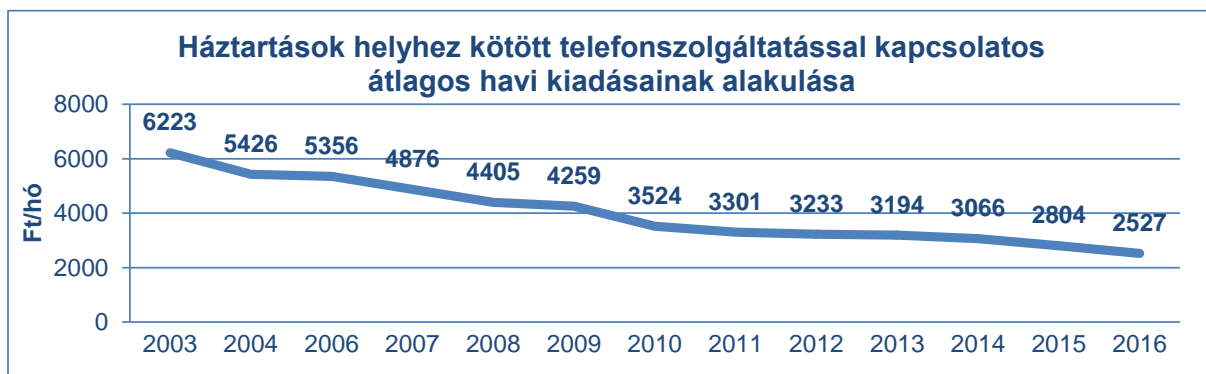
- [360] A jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piacokon – figyelembe véve, hogy tényleges nagykereskedelmi tranzakcióra csak a szabályozott szolgáltatások esetében került sor a Hatóság által a korábbi határozataiban meghatározott díjakon – az árak alakulásával, árazási gyakorlattal kapcsolatos szempont érdemben nem vizsgálható, illetve nem alkalmazható. Vizsgálható ugyanakkor a szempont a szabályozás végső fókuszában álló kiskereskedelmi piacok esetében. A kiskereskedelmi piacon érvényesülő árazási gyakorlattal, illetve a piacon érvényesülő árakkal kapcsolatban elvégzett vizsgálatok eredményei a következőképpen foglalhatóak össze.
- [361] A helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacaira jelentős hatást gyakorló tendenciák – komplex szolgáltatáscsomagok, IP-alapú hangszolgáltatás terjedése – a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében alkalmazott árazási gyakorlatra, illetve az árak szintjére is jelentős hatást gyakoroltak. Az árazási gyakorlat a múlt évtized közepétől fokozatosan átalakult, az előfizetési díj részben vagy teljes egészében történő „lebeszélését” lehetővé tevő díjcsomagok megjelenése és a helyhez kötött telefonszolgáltatás más helyhez kötött szolgáltatásokkal együtt, egy csomagban történő értékesítése az egyes szolgáltatások, szolgáltatáselemek (forgalmi, hozzáférési szolgáltatás) elkülönült árainak meghatározását jelentősen megnehezíti.
- [362] Az árak alakulásának vizsgálata tehát jelentős módszertani kihívást jelent és a kiskereskedelmi piacokon alkalmazott árazási gyakorlat miatt a forgalmi szolgáltatások árszintjének változása korlátozottan mérhető, ugyanakkor a helyhez kötött telefonszolgáltatás „általános” árszintjének

⁹² Ennek a háttérben az áll, hogy az alternatív szolgáltatók előfizetői átlagosan kevesebb forgalmat bonyolítanak.

⁹³ A megállapítás – a módosított zöldmezős megközelítésnek megfelelően – nem veszi figyelembe a közvetítőválasztást.

változásával kapcsolatban pontosabb eredményekhez juthatunk. A következőkben első lépésben a fogyasztók piackutatási kérdésekre adott válaszait tekintem át, ezt követően a fajlagos bevételi értékek alakulásán keresztül is megvizsgálom az árak alakulását.

- [363] A lakossági piackutatási adatok a helyhez kötött telefonszolgáltatással kapcsolatos kiadások folyamatos csökkenését mutatják. A csökkenés hosszabb időtávon vizsgálva jelentős, a háztartások helyhez kötött telefonszolgáltatással kapcsolatos átlagos havi kiadása az elmúlt 10 évben (nominálisan) hozzávetőleg a felére csökkent.

26. ábra: Háztartások helyhez kötött telefonszolgáltatással kapcsolatos átlagos havi kiadásainak alakulása, 2003-2016

Forrás: NMHH lakossági piackutatások

- [364] A kiadások mellett a használat, tehát a helyhez kötött hozzáférésekről indított forgalom is csökkent a vizsgált időszakban (lásd 5. ábra), a csökkenés mértéke valamelyest elmarad a kiadások csökkenésének mértékétől. A kiadások és a volumenek együttes vizsgálata alapján – figyelembe véve, hogy a telefonszolgáltatással kapcsolatos kiadások jellemzően hozzáférési és forgalmi díjrészekből állnak – az áraknak a kiadások csökkenésétől elmaradó, ugyanakkor jelentős csökkenésére lehet következtetni. A piackutatási adatokkal kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy azok a fogyasztók válaszain alapulnak, így az árszínvonal pontos mérésére kevésbé alkalmasak, az árváltozások irányát ugyanakkor viszonylag pontosan jelzik.

- [365] A fajlagos forgalmi bevételek számítása során – tekintettel arra, hogy az előfizetők nagyobb része a helyhez kötött telefonszolgáltatást olyan díjcsomagban veszi igénybe, amely az előfizetési díj ellenében lebeszélhető perceket tartalmaz – az egy indított percre jutó díjbevételeket kétféleképpen is kiszámítottam: csak a forgalmi díjakat figyelembe véve, illetve az előfizetési és a forgalmi díjakat együttesen figyelembe véve. Az árak változásával kapcsolatos tendenciák teljes megismerése érdekében a táblázatban az egy előfizetőre vetített előfizetési és forgalmi bevételeket is feltüntettem. A számítások során – annak érdekében, hogy a módosított zöldmezős megközelítésnek megfelelően a jelen határozatban meghatározott piacon korábban kirótt szabályozás hatása a számításokban ne jelenjen meg – a közvetítőválasztásos szolgáltatásból származó bevételeket és forgalmat nem vettem figyelembe.

	év	Magyar Telekom terület			Invitel terület			UPC terület		
		Magyar Telekom	Alternatív szolgáltatók	Teljes piac	Invitel	Alternatív szolgáltatók	Teljes piac	UPC	Alternatív szolgáltatók	Teljes piac
Egy előfizetőre jutó bevétel (forgalmi +	2011			3 134			2 798			3 476
	2012			2 915			2 455			2 880

előfizetési díj) Ft/hó	2013			2 640			2 121			2 466
	2014			2 359			1 994			2 199
Egy előfizetőre jutó előfizetési díj bevétel Ft/hó	2011			2 193			1 989			2 290
	2012			2 060			1 756			1 884
	2013			1 847			1 504			1 625
	2014			1 723			1 458			1 478
Egy percre jutó bevétel (forgalmi + előfizetési díj) Ft/perc	2011			18,1			24,4			24,6
	2012			14,8			21,1			19,0
	2013			14,8			18,7			18,2
	2014			14,9			18,1			17,0
Egy percre jutó forgalmi díj bevétel Ft/perc	2011			5,4			7,0			8,4
	2012			4,3			6,0			6,6
	2013			4,5			5,5			6,2
	2014			4,0			4,9			5,6

17. táblázat: Fajlagos bevételek alakulása, 2011-2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz

- [366] Az egy percre jutó forgalmi díjbevételek mindhárom földrajzi piacon folyamatosan csökkennek. Az előfizetési díjak és a forgalmi díjak együttes vizsgálata hasonló eredményre vezet, az egy indított percre jutó bevételek ebben az esetben is csökkenő tendenciát mutatnak, bár az utolsó évben néhány esetben kismértékű emelkedés tapasztalható⁹⁴. (**Üzleti titok**)
- [367] A fajlagos bevételi értékek természetesen nemcsak az árak alakulásától, hanem a különböző árakat tartalmazó díjcsomagokra előfizetők megoszlásától is függ (összetétel hatás), a fajlagos bevételi értékek változását tehát az előfizetők csomagváltásai is befolyásolhatják. (Figyelembe véve a hírközlési iparágra jellemző árazási gyakorlatot, ahol a szolgáltatók az árakat gyakran új díjcsomagok bevezetésével és a korábbiak kivezetésével változtatják, a csomagösszetétel változásában jelentős mértékben tükröződnek az árak változására adott fogyasztói reakciók, illetve másképpen fogalmazva az összpiaci árváltozások a csomagösszetétel változását is tükrözik.) Függetlenül ugyanakkor attól, hogy a fajlagos bevételek csökkenése az árak csökkenése és/vagy a különböző díjcsomagokra előfizető fogyasztók megoszlásának változása miatt következik be, a fajlagos bevétel csökkenés mindenképpen arra utal, hogy az előfizetők adott mennyiségű szolgáltatáshoz alacsonyabb áron jutottak hozzá, az effektív – a piacon elért – árak tehát csökkentek és a csökkenés mértéke jelentős.
- [368] Az árak alakulására jelentős hatást gyakorló főbb tendenciák – infrastruktúra alapú verseny, komplex szolgáltatáscsomagok terjedése, OTT szolgáltatások – függetlenek a jelen piacon korábban kirótt szabályozástól és hatásuk várhatóan hosszabb távon is érvényesül, illetve tovább erősödik a piacon.
- [369] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a nagykereskedelmi piacon az árak alakulása, árazási gyakorlat, mint vizsgálati szempont nem értelmezhető, a szabályozás végső fókuszában álló

⁹⁴ A fajlagos bevételek kismértékű emelkedése ebben az esetben elsődlegesen a forgalom előfizetési és forgalmi bevételek összegénél jelentősebb mértékű csökkenésének köszönhető.

kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon az árak folyamatos csökkenése tapasztalható, amely tendencia a jelen piacon korábban kirótt kötelezettségek hiányában is várhatóan tartósan fennmarad.

I.9.3.2.3. A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés

[370] A belépési korlátok vizsgálata során (jelen határozat indokolás A. fejezet I.9.2.2.1. pontja) megállapítottam, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében az infrastruktúra gazdaságos megkettőzése nem életszerű feltételezés. Megállapítottam ugyanakkor, hogy az elmúlt években – elsősorban eredetileg más elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatok továbbfejlesztésével – számos szolgáltató vált képessé helyhez kötött telefonszolgáltatás saját infrastruktúráján történő nyújtására. Ennek eredményeként – eltérő mértékben és földrajzi megoszlásban – mindhárom azonosított földrajzi piacon– telefonszolgáltatás nyújtására alkalmas – párhuzamos infrastruktúrával rendelkező piaci szereplők jelentek meg.

	Magyar Telekom terület				Invitel terület				UPC terület			
	Települések		Érintett lakosság (háztartások)		Települések		Érintett lakosság (háztartások)		Települések		Érintett lakosság (háztartások)	
	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
2011	694	27%	2 201 860	70%	239	41%	626 606	74%	6	14%	29 385	30%
2012	850	33%	2 383 147	75%	283	48%	672 203	80%	10	23%	37 360	38%
2013	914	36%	2 381 541	75%	283	48%	672 034	80%	11	26%	40 321	41%
2014	978	38%	2 422 897	77%	289	49%	682 294	81%	17	40%	51 808	53%

18. táblázat: Párhuzamos infrastruktúrával ellátott települések száma/aránya, 2011-2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

[371] A 18. táblázatból jól látható, hogy a párhuzamos infrastruktúrával ellátott települések⁹⁵ száma mindhárom azonosított piacon folyamatosan nő. Az ellátottságban jelentős területi eltérések azonosíthatók.

27. ábra: Párhuzamos infrastruktúrával ellátott települések, 2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

⁹⁵ Párhuzamos infrastruktúrával ellátott településnek ebben az esetben is azt tekintjük, ahol legalább két saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltató található.

- [372] A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint abszolút versenyelőny tehát megszűnt, ennek ellenére a volt koncessziós szolgáltatók a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása tekintetében továbbra is relatív előnyben vannak a saját volt koncessziós területeiken, a hálózati lefedettségük továbbra is a legnagyobb, önmagában egyetlen új belépő hálózata sem összevethető méretű az adott terület volt koncessziós szolgáltatóéval. A relatív előny mértéke a párhuzamos hálózatok fejlesztésével a jövőben várhatóan csökken, ugyanakkor tartósan fennmarad. Mindazonáltal a párhuzamos hálózatok jelenléte és fejlesztése már jelenleg is jelentős nyomást gyakorol a piacvezetők magatartására.
- [373] A párhuzamos infrastruktúrák fejlesztését „mozgató” tendenciák – technológiai fejlődés (IP-alapú megoldások terjedése), komplex szolgáltatáscsomagok kialakításának piaci kényszere – várhatóan a jövőben is érvényesülnek a piacon, ami a párhuzamos infrastruktúrával ellátott területek további növekedését vetíti előre.

I.9.3.2.4. Termék/szolgáltatási diverzifikáció

- [374] A belépési korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy a termék/szolgáltatási diverzifikáció, mint vizsgálati szempont a jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piac esetében közvetlenül nem alkalmazható.
- [375] Vizsgálható ugyanakkor a szempont a szabályozás végső fókuszában álló kiskereskedelmi piacok esetében. A kiskereskedelmi piacon a termék/szolgáltatási diverzifikáció – a helyhez kötött telefonszolgáltatás jellege (homogén termék) miatt – a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piaca esetében elsősorban az árakban, illetve a telefonszolgáltatással együtt értékesített szolgáltatások kínálatában jelentkezik. A csomagolás képessége a telefonszolgáltatás esetében kiemelt fontosságú, a helyhez kötött telefonszolgáltatás egyre inkább kiegészítő jellegűvé, egyre több fogyasztó számára nélkülözhetetlen szolgáltatássá válik, ilyen körülmények között pedig a csomagolás segíthet az ügyfelek megtartásában és a lemorzsolódás csökkentésében.
- [376] A piaci kínálatot vizsgálva megállapítható, hogy a saját infrastruktúrával piacra lépő szolgáltatók (amely szolgáltatók hálózata eredendően nem a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében került kiépítésre) természetesen képesek más (műsorterjesztési, internet) szolgáltatás nyújtására, így a volt koncessziós szolgáltatókhoz képest nincsenek hátrányban a csomagolás területén. Sőt, mivel a jelentősebb új belépők gyakorlatára jellemző, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatást a „kulcsszolgáltatás” (műsorterjesztés és/vagy internet) mellett kiegészítő szolgáltatásként nyújtják és a hozzáférés díját jellemzően nem a telefonszolgáltatás díjában térítik, ez a telefonszolgáltatás árazásában előnyt biztosít a számukra. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy az utóbbi években a csomagképzés során a volt koncessziós szolgáltatók is egyre inkább igazodnak e piaci gyakorlathoz. A termék/szolgáltatási diverzifikáció területén tehát nem azonosíthatóak olyan különbségek a szolgáltatók között, amelyek a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacain zajló versenyben egyik vagy másik szolgáltató számára jelentősebb előnyt biztosítanak.

I.9.3.2.5. Terjeszkedés akadályai

- [377] A hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata a belépési korlátok „mögött” kibontakozó piaci verseny vizsgálatát jelenti, ami magában foglalja a piacra később belépő szolgáltatók növekedését, piaci terjeszkedését akadályozó objektív korlátok meglétének vizsgálatát. Amennyiben a terjeszkedés akadályozott, illetve objektív felső korlátja van, az a piaci versenyt is alapvetően behatárolja.
- [378] A jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piaccal kapcsolatban a korábbiakban megállapítottam, hogy szabályozás hiányában vélhetően nem kerülne sor tényleges tranzakcióra, a piacon jelen lévő szolgáltatók jellemzően vertikálisan integrált működést folytatnak, a

nagykereskedelmi piacon nem jelennek meg kínálatlaltal. A terjeszkedés akadályai, mint vizsgálati szempont ennek megfelelően a jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piac esetében közvetlenül nem alkalmazható. Alkalmazható ugyanakkor a vizsgálati szempont, amennyiben a vizsgálatok során a kiskereskedelmi piaci adatokból levezethető megfelelő belső teljesítményeket vizsgálom. Az így levonható következtetések egyaránt érvényesek a nagykereskedelmi piac és a kapcsolódó kiskereskedelmi piacok esetében.

- [379] Általánosságban megállapítható, hogy gyorsan növekvő piacokon a piaci növekedés az új belépő számára is könnyebb, érett, telített piacokon ez jelentős korlátokba ütközhet. A helyhez kötött telefonszolgáltatás piaca érett piac, a piaci növekedés keresleti oldalról jelentős korlátokba ütközik. Ilyen körülmények között a piaci terjeszkedés csak más szolgáltatók előfizetőinek megszerzésével lehetséges. Az elmúlt időszak adatait vizsgálva megállapítható, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára saját hálózattal belépő új szolgáltatók – annak ellenére, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás piaca folyamatos, lassú zsugorodást mutatott – mindhárom azonosított piachoz kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon jelentős piaci részesedésre tettek szert, ezzel párhuzamosan a volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése csökkent (ezzel kapcsolatban lásd korábban a 15. és 16. táblázatokat).
- [380] A tényadatok tehát azt mutatják, hogy a piacra saját hálózattal belépő szolgáltatók a belépési korlátok „mögött” jelentős növekedést voltak képesek elérni. A növekedés forrása az eredetileg más elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatok továbbfejlesztése és telefonszolgáltatás nyújtására alkalmassá tétele. A hálózatok fejlesztése a szolgáltatók esetében piaci kényszer, a komplex szolgáltatáscsomagok kialakításának képessége a piaci versenyben való helytállás kulcsfontosságú eleme, ennek megfelelően a jövőben az alternatív szolgáltatók részéről további fejlesztések várhatók, amelynek eredményeként a hang szolgáltatás nyújtására (is) alkalmas párhuzamos hálózatok kiterjedése várhatóan nő, ami – a piaci verseny alakulásától függően – a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán (is) teret nyit a piacra később belépő szolgáltatók további piaci térnyerésének. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a piaci terjeszkedésben – ahogyan a belépésben is – várhatóan a jövőben is fennmaradnak a földrajzi különbségek, egyes – telefonszolgáltatás nyújtására alkalmas, illetve alkalmassá tehető – hálózattal nem lefedett, kedvezőtlenebb keresleti és/vagy telepítési adottságokkal rendelkező településen a jövőben sem várható a saját infrastruktúrán telefonszolgáltatást nyújtó alternatív szolgáltató megjelenése.
- [381] A saját hálózaton nyújtott szolgáltatás mellett a terjeszkedés másik lehetséges módja a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatók hálózatán igénybevett, (nem jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt) szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés) felhasználásával nyújtott telefonszolgáltatás. Korábban megállapítottam, hogy az ilyen módon történő belépés csak a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében nem valószínű, ugyanakkor a más szolgáltatással (internet) együtt nyújtott telefonszolgáltatás ebben az esetben is életképes alternatíva. A hazai piacon ennek megfelelően a fenti nagykereskedelmi szolgáltatásokat igénybe vevő alternatív szolgáltatók a telefonszolgáltatást az esetek döntő többségében internet szolgáltatással együtt nyújtják a felhasználók számára. A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások mindhárom azonosított piacon megtalálhatóak, így a terjeszkedés elméletileg nem korlátozott.
- [382] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a piacra később belépő szolgáltatók az elmúlt években jelentős piaci részesedésre tettek szert és a hálózatok fejlesztésével a részesedésük további növekedése várható. A piaci terjeszkedésnek tehát további tartalékai vannak. Ennek megfelelően a piaci részesedések vizsgálata során feltárt tendenciák várhatóan a jelen piacon előírt szabályozás hiányában is tartósan fennmaradnak.

I.9.3.2.6. Potenciális verseny

- [383] Potenciális versenyről akkor beszélünk, ha egy lehetséges áremelkedés hatására hosszabb távon beléphetnek a piacra helyettesítő szolgáltatást előállító vállalkozások. Tehát a potenciális verseny a kínálati helyettesítés hosszabb távon történő megvalósulásának tekinthető. Egy ilyen hosszabb távú helyettesítésnek már a lehetősége is visszatarthatja a piacon lévő szolgáltatókat attól, hogy tevékenységüket a versenytársaktól, a vevőktől és végső soron a fogyasztóktól nagymértékben függetlenül folytassák, így például elzárkóznak a szolgáltatás nyújtásától, vagy árakat jelentős mértékben megnöveljék (vagy jelentősen a kompetitív szint felett tartásuk). Ha egy piac hosszabb távon az új belépők által „megtámadható” piac, az a piacon jelen lévő szolgáltatók tevékenységét, a piaci erőfölénnyel való esetleges visszaélést már az adott piaci viszonyok között is korlátozhatja.
- [384] A kínálati helyettesítés vizsgálata során megállapítottam, hogy olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás árának kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedésének hatására rövidtávon saját helyettesítő szolgáltatás nyújtását kezdenék meg, nincsenek jelen a hazai piacon. Hasonló megállapításra jutottam a kapcsolódó kiskereskedelmi piaci vizsgálatok során, tehát a kapcsolódó kiskereskedelmi piacok tekintetében sem azonosíthatók olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások árának kismértékű, de tartós áremelkedésének hatására rövidtávon belépnének a piacra. A kínálati helyettesítés vizsgálata során leírtak hosszabb távon is érvényesülnek, tehát a belépéshez kapcsolódó strukturális korlátok (jelentős hálózati beruházási szükséglet) hosszabb időtávon is fennállnak, így megállapítható, hogy a piacon jelen lévő technológiáktól eltérő technológiával nyújtott szolgáltatás által támasztott potenciális verseny hosszabb távon sem merül fel sem a jelen határozatban azonosított nagykereskedelmi piacon, sem a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon.
- [385] A potenciális verseny azonban nemcsak a saját infrastruktúrán nyújtott szolgáltatásokkal történő piaci belépés fenyegetését jelentheti, hanem a különböző szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével történő piaci belépés is korlátozhatja a piacon már jelen lévő szolgáltató(k) magatartását. Korábban, a belépési korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy sem a jelen határozatban azonosított piac, sem a kapcsolódó kiskereskedelmi piacok tekintetében nem valószínűsíthető, hogy az elérhető szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások felhasználásával, csak a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében új szolgáltató lépjen a piacra. Ez a megállapítás a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás, vagy a kiskereskedelmi szolgáltatások árának kismértékű (5-10%-os) növekedése esetén is érvényes. Ugyanakkor az árak jelentős mértékű növelésének felső korlátja van, egy adott díjszint felett a szolgáltatás szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével, önállóan történő nyújtása is kifizetődővé válik.
- [386] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a potenciális verseny korlátozott fenyegetést jelent, kizárólag a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében a piacon még jelen nem lévő szolgáltatók piacra lépése sem saját hálózaton – a piacon még jelen nem lévő technológiával – nyújtott szolgáltatással, sem szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás felhasználásával nem várható hosszabb távon sem, a jelentősebb díjnövekedésnek ugyanakkor a más piacon kirótt szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások rendelkezésre állása korlátot szab.

I.9.2.7. Hatékony versenyhez való közeledés vizsgálatának eredményei

- [387] A 19. és 20. táblázatok a hatékony versenyhez való közeledés egyes kritériumai vizsgálatának eredményeit összefoglalóan mutatják be a jelen határozatban azonosított piacon, illetve a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon.

Piaci	részesedések	Volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése volt koncessziós területükön
-------	--------------	--

alakulása	folyamatosan csökken, infrastruktúra alapú, illetve – nem jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt – nagykereskedelmi szolgáltatás felhasználásával szolgáltatást nyújtó versenyzők részesedése nő.
Árak alakulása, árazási gyakorlat	Nem alkalmazható szempont.
A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés	A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint abszolút versenyelőny megszűnt, ennek ellenére a volt koncessziós szolgáltatók relatív előnyben vannak.
Termék/szolgáltatási diverzifikáció	Nem alkalmazható szempont.
Terjeszkedés akadályai	Új belépők piaci terjeszkedésének jelentős tartalékai vannak.
Potenciális verseny	Korlátozott fenyegetés a piacon lévő szolgáltatók számára.

19. táblázat: Hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata a híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás nagykereskedelmi piacán

Piaci részesedések alakulása	Volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése volt koncessziós területükön folyamatosan csökken, infrastruktúra alapú, illetve – nem jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt – nagykereskedelmi szolgáltatás felhasználásával szolgáltatást nyújtó versenyzők részesedése nő.
Árak alakulása, árazási gyakorlat	Csökkenő árak.
A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés	A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint abszolút versenyelőny megszűnt, ennek ellenére a volt koncessziós szolgáltatók relatív előnyben vannak.
Termék/szolgáltatási diverzifikáció	Nem azonosítható lényeges versenyelőny a volt koncessziós szolgáltatók esetében.
Terjeszkedés akadályai	Új belépők piaci terjeszkedésének jelentős tartalékai vannak.
Potenciális verseny	Korlátozott fenyegetés a piacon lévő szolgáltatók számára.

20. táblázat: Hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon

- [388] A vizsgálatok során megállapítottam, hogy az egyes kritériumok esetében azonosított folyamatok mögötti tendenciák tartósan fennmaradnak, ennek megfelelően az egyes kritériumokhoz kapcsolódóan azonosított folyamatok is várhatóan tartósan érvényesülnek a piacon. A szabályozás végső fókuszában álló kiskereskedelmi piacon zajló verseny áttekintése során megállapítottam továbbá, hogy mind a mobil telefonszolgáltatás, mind az egyre szélesebb körben elérhető és igénybevett OTT-szolgáltatások külső nyomást gyakorolnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacára és befolyásolják a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci magatartását, árazási gyakorlatát. A kiskereskedelmi piacon érvényesülő külső nyomás hatása a belső teljesítményeken keresztül a jelen határozatban vizsgált nagykereskedelmi piacon is jelentkezik (közvetett hatás). Szintén külső korlátozó tényezőt jelentenek a rendelkezésre álló szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés), amelyek lehetővé teszik a saját infrastruktúra nélküli piacra lépést és egy szint felett korlátot szabnak az árak esetleges növelésének.
- [389] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a belépési korlátok mögött kibontakozó verseny a jelen határozatban vizsgált piachoz kapcsolódó külső szabályozói beavatkozás nélkül is hatékony, fenntartható a kiskereskedelmi piacon. A nagykereskedelmi piaci szabályozói beavatkozás nélkül is hatékony, fenntartható kiskereskedelmi piaci verseny esetén nem lehet indokolt az ex-ante szabályozás fenntartása a nagykereskedelmi piacon. Ennek megfelelően sem a kiskereskedelmi, sem a jelen határozatban azonosított piacok esetében nem teljesül a piacok ex-ante szabályozási szempontból való érintettsége során vizsgálandó 2. kritérium (hatékony versenyhez való közeledés hiánya).
- [390] Mivel valamely piac ex-ante szabályozási szempontból való érintettségének megállapításához mindhárom egymásra épülő kritériumnak teljesülnie kell és a vizsgálatok során megállapítottam, hogy

a piacok ex-ante szabályozási szempontból való érintettsége során vizsgálandó 2. kritérium jelen határozatban azonosított piacokon nem teljesül, ezért a jelen határozatban azonosított piacok nem tekinthetők ex-ante szabályozási szempontból érintettnek.

II. Jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése, kötelezettségek visszavonása

II.1. Jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése

- [391] A jelen határozat indokolás A. fejezet I.9.2. pontjában elvégzett vizsgálatok során megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piacokon és a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon a belépési korlátok mögött kibontakozó verseny a jelen határozatban vizsgált piachoz kapcsolódó külső szabályozói beavatkozás nélkül is hatékony, fenntartható. Ennek megfelelően a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű, jelen határozatban azonosított három piac ex-ante szabályozási szempontból nem minősül érintett piacnak.
- [392] Az Eht. 62. § (1) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján az Elnök ex-ante szabályozási szempontból érintett piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót azonosít, abban az esetben, ha az adott érintett piacon a verseny nem hatékony. A jelen határozatban azonosított piacokon a korábban leírtaknak megfelelően a verseny hatékony, illetve – ezzel összefüggésben – szabályozási szempontból nem érintett piacok, így azokon jelentős piaci erejű szolgáltató azonosítása nem indokolt.
- [393] Az Eht. 62. § (5) bekezdése szerint: *„Amennyiben az Elnök a piacelemzés alapján egy, a piacelemzés megkezdésének időpontjában jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatónak minősülő szolgáltatót nem határoz meg jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként, határozatában megszünteti az ilyen szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását.”* Ennek megfelelően jelen határozat rendelkező részében megszüntettem a Magyar Telekom, az Invitel és a UPC – HF/25011-50/2012. számú határozatban előírt – jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását a „Híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból” elnevezésű piacon.

II.2. Kötelezettségek visszavonása, átmeneti időszak

- [394] Az Eht. 63. § (4) bekezdése szerint amennyiben az Elnök megszünteti egy szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását, határozatában az ilyen szolgáltatót a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítására tekintettel terhelő valamennyi kötelezettség alkalmazását megszünteti.
- [395] A kötelezettségek megszüntetésével összefüggésben megvizsgáltam a jelen határozatban azonosított piacon korábban kirótt kötelezettségek és az ezzel összefüggő, a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettség piaci versenyre gyakorolt hatásait, illetve megszüntetésének piaci következményeit.
- [396] A közvetítőválasztásra épülő, szolgáltatásalapú verseny felfutása a 2004-2007. közötti időszakra tehető. Ebben az időszakban új, közvetítőválasztással szolgáltatást nyújtó szereplők léptek a piacra és az általuk kínált kedvező percdíjaknak köszönhetően rövid időn belül jelentős szeletet hasítottak ki a forgalmi bevételekből és hozzájárultak az árak csökkenéséhez. A 2007-es évet követően a közvetítőválasztásos forgalom aránya csökkenésnek indult. A háttérben a flat-jellegű ajánlatok megjelenése, illetve az infrastruktúra alapú verseny erősödése állt. A csomagajánlatok terjedése és az OTT szolgáltatások megjelenése szintén hozzájárult a közvetítőválasztásos forgalom folyamatos csökkenéséhez. A telefonszolgáltatással kapcsolatos költségeket jelentősen csökkentő IP-alapú megoldások terjedése szintén a közvetítőválasztásos forgalom csökkenésének irányába hat. (A közvetítőválasztásos forgalom arányának idősoros alakulását a 25. ábra mutatja be.)

- [397] A közvetítőválasztásos forgalom aránya 2014-re 2,6%-ra csökkent (továbbá a számviteli szétválasztási kimutatások adatai alapján 2015-ben a közvetítőválasztásos forgalom további 19%-kal csökkent). A forgalom földrajzi megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a forgalom nagy része a párhuzamos infrastruktúrával ellátott, tehát az infrastruktúra alapú verseny által is érintett településeken bonyolódik (a forgalom földrajzi megoszlását lásd a 13. táblázatban).
- [398] A közvetítőválasztásos forgalomhoz kapcsolódó fajlagos bevételeket vizsgálva megállapítható, hogy a közvetítőválasztásos ajánlatok nem hordoznak árelőnyt az előfizetők számára.

	év	Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület		Országos	
		Saját hálózaton indított hívások (Ft/perc)	CS/CPS hívások (Ft/perc)	Saját hálózaton indított hívások (Ft/perc)	CS/CPS hívások (Ft/perc)	Saját hálózaton indított hívások (Ft/perc)	CS/CPS hívások (Ft/perc)	Saját hálózaton indított hívások (Ft/perc)	CS/CPS hívások (Ft/perc)
Egy percre jutó belföldi forgalmi bevétel Ft/perc	2011	4,9	11,2	6,5	10,3	8,0	11,0	5,1	11,1
	2012	3,9	10,3	4,6	9,2	6,2	9,4	4,0	10,1
	2013	3,3	10,0	5,9	9,8	5,9	9,9	3,7	10,0
	2014	3,5	9,7	4,5	10,6	5,3	9,6	3,8	9,8
Egy percre jutó nemzetközi forgalmi bevétel Ft/perc	2011	34,4	27,4	49,3	34,1	30,4	34,3	35,5	28,0
	2012	31,2	21,1	34,9	28,5	25,0	27,7	31,4	21,7
	2013	24,9	27,1	40,8	31,2	25,7	33,0	26,2	27,5
	2014	22,9	26,9	32,2	27,7	20,3	32,8	23,6	27,0

21. táblázat: Saját hálózaton, illetve közvetítőválasztással indított belföldi és nemzetközi forgalom fajlagos bevételeinek összehasonlítása, 2011-2014

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

- [399] A leírtak alapján megállapítható, hogy az infrastruktúra alapú verseny fokozatos erősödése, a csomagajánlatok terjedése, az OTT szolgáltatások igénybevételének növekedése mellett a közvetítőválasztás jelentősége folyamatosan csökken. A szolgáltatás árakra, piaci versenyre gyakorolt hatása mára elhanyagolható. A közvetítőválasztással kapcsolatos kötelezettségek hosszabb távú fenntartását tehát a közvetítőválasztás piaci súlya, versenyre gyakorolt hatása sem indokolja.
- [400] A kötelezettségek alkalmazásával kapcsolatos szabályozói tapasztalatok azt mutatják, hogy a kötelezettségek alkalmazásából származó – folyamatosan csökkenő mértékű – pozitív versenyhatások egyre kevésbé ellensúlyozzák a kötelezettségekkel kapcsolatos – szolgáltató oldali és szabályozó oldali – szabályozási költségeket, ami szintén a kötelezettségek visszavonásának szükségességét támasztja alá.
- [401] A jelen határozat indokolás A. fejezet I.9.2. pontjában, a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során megállapítottam, hogy a belépési korlátok mögött kibontakozó verseny a jelen határozatban vizsgált piachoz kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon a jelen határozatban azonosított piacon kirótt kötelezettségek nélkül is hatékony, fenntartható. Ez azt is jelenti, hogy a jelen határozatban azonosított piacon korábban kirótt kötelezettségek visszavonása hosszabb távon sem vezet a piaci verseny hatékonyságának csökkenéséhez. Mivel a kötelezettségek a korábban leírtaknak megfelelően jelenleg sem gyakorolnak jelentős hatást a piaci versenyre, illetve az alkalmazott árakra, ezért a kötelezettségek megszüntetésének piaci hatásai rövidtávon sem jelentősek – a szolgáltatáskínálat a közvetítőválasztásos szolgáltatás kiesésével szűkül, az árakra ugyanakkor ez várhatóan nem gyakorol érdemi hatást.
- [402] Az Eht. 63. § (4) bekezdése szerint amennyiben az Elnök megszünteti egy szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását, határozatában az ilyen szolgáltatót a jelentős

piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítására tekintettel terhelő valamennyi kötelezettség alkalmazását megszünteti, ugyanakkor az Eht. 63. § (5) bekezdése lehetővé teszi az Elnök számára, hogy a korábban kirótt kötelezettségeket átmeneti ideig hatályban tartsa. Az átmeneti időszak előírásának célja, hogy megfelelő felkészülési idő álljon rendelkezésre mind az előfizetői hozzáférést biztosító szolgáltatók, mind a közvetítő szolgáltatók, mind az előfizetők számára.

- [403] A közvetítőválasztás lehetőségét a jelen határozatban kirótt piacon korábban kirótt kötelezettségek, illetve a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettség teremtette meg. A közvetítőválasztás lehetőségének megszüntetése tehát a kiskereskedelmi és a nagykereskedelmi piaci kötelezettségek megszüntetését is szükségessé teszi. A PC/32197-41/2015., a PC/32118-40/2015. és PC/31859-42/2015. számú határozatokban (a továbbiakban: **kiskereskedelmi piaci határozatok**) rendelkeztem a korábbi kiskereskedelmi piaci határozatokban (DH-2073-14/2007., DH-2083-14/2007. és HF/25000-29/2012. számú határozatok) kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettség megszüntetéséről. A kiskereskedelmi kötelezettség megszüntetésével összefüggésben átmeneti időtartamot határoztam meg, amelynek leteltéig a Kötelezett Szolgáltatóknak a határozatokban foglalt módon és terjedelemben továbbra is biztosítaniuk kell előfizetőik számára a közvetítőválasztás lehetőségét. Az átmeneti időtartam hosszát – tehát azt az időtartamot, amíg a Kötelezett Szolgáltatóknak az előfizetőik számára továbbra is biztosítaniuk kell a közvetítőválasztás lehetőségét – eltérő módon állapítottam meg a hívásonkénti közvetítőválasztás és a közvetítő-előválasztás esetében. Hívásonkénti közvetítőválasztás esetén a Kötelezett Szolgáltatók a határozatok közzétételét követő hó első napjától számított további 1 évig, míg a közvetítő-előválasztás esetén a határozatok közzétételét követő harmadik hó első napjától számított további 2 évig kötelesek biztosítani a közvetítőválasztás lehetőségét előfizetőik számára.
- [404] A jelen határozatban azonosított piacon korábban kirótt kötelezettségek megszüntetéséről a kiskereskedelmi piaci határozatokban megállapított átmeneti időtartamok figyelembe vételével rendelkeztem. A nagykereskedelmi kötelezettség fenntartása ugyanis csak addig indokolt, amíg a kapcsolódó kiskereskedelmi piacokon előírt kötelezettség lehetővé teszi az előfizetők számára a közvetítőválasztás igénybe vételét. Ennél hosszabb időtartam megállapítása nem indokolt, ugyanakkor – annak érdekében, hogy a közvetítő szolgáltatók az átmeneti időtartam alatt képesek legyenek az előfizetőiket kiszolgálni – a kiskereskedelmi kötelezettség megszűnéséig mindenképpen indokolt a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtását lehetővé tevő megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatások Kötelezett Szolgáltatók általi biztosítása.
- [405] Annak érdekében, hogy a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi kötelezettség kivezetése a fentieknek megfelelően egymással összhangban történjen, a rendelkező részben a hozzáférési és a költségalapúság kötelezettséget átmeneti ideig hatályban tartottam oly módon, hogy a Kötelezett Szolgáltatóknak a jelen határozatban azonosított piacon korábban kirótt kötelezettség alapján biztosított hozzáférést a hálózati szerződésekben foglalt időpontig, de legkésőbb a közvetítőválasztás kötelezettségre vonatkozóan a kiskereskedelmi piaci határozatokban meghatározott átmeneti időtartam lejártáig biztosítaniuk kell az érintett Jogosult Szolgáltatók számára a hálózati szerződésekben szereplő – a HF/25011-50/2012. számú határozat rendelkező részének I. B) pontjában kirótt „költségalapúság és díjak ellenőrizhetősége” kötelezettséggel összhangban megállapított – díjakon. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a Kötelezett Szolgáltatók a jelen határozat közzétételét követően az átmeneti időtartam lejártáig továbbra is kötelesek biztosítani a Jogosult Szolgáltatók számára mindazon szolgáltatásokat, amelyek a kiskereskedelmi piaci határozatokban meghatározott átmeneti időtartam lejártáig a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtásához szükségesek. E körben fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a nagykereskedelmi szolgáltatásnyújtási kötelezettség nem terjedhet túl a kiskereskedelmi piaci határozatokban hatályában átmenetileg fenntartott kiskereskedelmi kötelezettségen, tehát a Kötelezett Szolgáltató nem köteles olyan jogosulti igényt

teljesíteni, amely tekintetében a kiskereskedelmi kötelezettség – tehát az előfizető számára átmeneti ideig kötelezően biztosított közvetítőválasztás – már nem áll fenn.

- [406] Annak érdekében, hogy a Kötelezett Szolgáltatók a hozzáférést az átmeneti időszakban is a referenciaajánlatban foglalt feltételeknek megfelelően nyújtsák, az átláthatóság kötelezettség megszüntetésével összefüggésben átmeneti időszakot határoztam meg a referenciaajánlat alkalmazása tekintetében. Erre a rendelkezésre azért volt szükség, mert – bár a szolgáltatók a hálózati szerződéseiket a referenciaajánlatban foglalt feltételek alapján kötötték – előfordulhat, hogy a szolgáltatók hálózati szerződése a referenciaajánlatban szereplő rendelkezésre utalnak, illetve abban az esetben, ha a hálózati szerződés valamiről nem rendelkezik, vagy vitás kérdés merül fel, a referenciaajánlat rendelkezései a mérvadóak. Az átmeneti időszak hossza ebben az esetben is összhangban van a megfelelő kiskereskedelmi kötelezettség (közvetítőválasztás) megszűnésének időpontjával.
- [407] A számviteli szétválasztási kötelezettség a szolgáltatásnyújtást, a Jogosultak, az előfizetők érdekeit nem befolyásolja, ennek megfelelően e kötelezettség tekintetében nem tartottam indokoltnak átmeneti időszak meghatározását.

II.3. Jogutódlás esetén alkalmazandó szabályok

- [408] Az Eht. 26. §-a kifejezetten és a Ket.-től eltérően szabályozza a jogutódlást, azonban jelen határozat és eljárás sajátosságai okán indokoltnak láttam jelen határozat rendelkező részében részletesen és pontosan rögzíteni a HF/25011-50/2012. számú határozatban előírt és jelen határozattal átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettség kapcsán a jogutódlás esetén a Szolgáltató(k), illetve jogutódja(ik) által alkalmazandó szabályokat.
- [409] A jelen határozat rendelkező rész II. pontjában foglalt szabályok előírására az alábbi ok miatt volt szükség: az Eht. 26. § (2) bekezdése szerint a jogerős határozattal kötelezett ügyfél helyébe – amennyiben a kötelezettség célja és jogalapja a jogutóddal szemben is fennmarad – a Szolgáltató jogutódja lép, de az Eht. 62-65. §-a szerinti eljárás olyan speciális, általában kötelezettségek kiszabásával is együtt járó hatósági eljárás, amelyben a kötelezettségek jogutódlásáról célszerű speciálisan is rendelkezni.
- [410] A határozat rendelkező része – figyelemmel az eljárás és határozat általánostól eltérő, speciális jogi jellegére – külön szabályt tartalmaz egyetemes (általános) és az egyedi (ügyleti) jogutódlás esetére.
- Egyedi (ügyleti) jogutódlás esetén – figyelemmel az Eht. 26. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezésre – az ügyleti jogutódo(ka)t terheli a jogelőd jelentős piaci erejű szolgáltatót terhelő valamennyi kötelezettség, az azt kirovó határozatban meghatározott tartalommal. Az ügyleti jogutódlás esetén tehát a jogutód valamennyi – jelen határozatban átmeneti ideig hatályában fenntartott, a Szolgáltatót terhelő – kötelezettséget a jelen határozatban foglaltak szerinti tartalommal köteles továbbra is jogfolytonosan teljesíteni.
 - Egyetemes (általános) jogutódlás eseteit a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) határozza meg. Tekintettel arra, hogy a felek magánjogi viszonyaiba történő beavatkozásra – így a Ptk. szerinti jogutódlási formák (átalakulás, egyesülés, szétválás) eseteinek külön vizsgálatára –hatáskörrel nem rendelkezem, ezért csak az Eht. 26. § (2) bekezdése által is szabályozott általános jogutódlás esetére általánosságban és csak a Határozattal érintett kötelezettségekre vonatkozóan rendeztem a jogutódlás kérdését. Az Eht.-ban szabályozott, az Elnök által kiszabható kötelezettségek egyrészt önmagukban is változatos képet mutatnak aszerint, hogy azok miképpen terhelik a Szolgáltatókat, másrészt az Eht. hatálybalépését követően már az Elnök határozza meg a

jelentős piaci erejű szolgáltatókat terhelő kötelezettségek pontos tartalmát, ezért az általános jogutódlás esetére előírt rendelkezés szerint a jelentős piaci erejű szolgáltatót jelen határozat alapján terhelő kötelezettség annak jelen határozatban meghatározott céljához, jellegéhez és tartalmához igazodva fogja terhelni a jogutódo(ka)t. Ebből következően mindig a jogutódlás konkrét esetében állapítható meg az, hogy a jogutódot miképpen terhelik a korábbi kötelezettségek, figyelembe véve azt, hogy az Eht. értelmében a Szolgáltató jogutódját csak akkor nem terhelik a jogelőddel szemben jogerős határozatban megállapított kötelezettségek, ha a kötelezettség célja és jogalapja a jogutóddal szemben már nem áll fenn.

[411] A jogutódlásra vonatkozó rendelkezések egyebekben az Eht. 26. §-án és a vonatkozó általános közigazgatási jogszabályokon alapulnak.

B. fejezet

Együttműködés a Gazdasági Versenyhivatallal

A GVH álláspontja a PC/27180-8/2017. számú határozattervezethez
--

A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) az Eht. 20. §-ára, illetve a Hatóság és a GVH közötti együttműködési megállapodás V. fejezetére hivatkozva arról tájékoztat, hogy az Elnök tárgyban megjelölt határozattervezetere vonatkozóan a tervezettel egyetért, ahhoz részletes észrevételt nem kíván tenni.

Mindemellett jelzi, hogy a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény 37. § (1) bekezdése értelmében a jövőben folytatandó versenyfelügyeleti eljárásokban a jelen állásponthoz foglaltak a GVH Versenytanácsát nem kötik. Ennek megfelelően a tárgyban megjelölt elektronikus hírközlési piaccal kapcsolatos konkrét versenyfelügyeleti eljárásokban a GVH Versenytanácsa az Elnök határozatában meghatározottól eltérő piacokat határozhat meg, illetőleg az egyes vállalkozások piaci helyzetét, gazdasági erőfölénységi pozícióját eltérően ítélheti meg. Tekintettel ugyanakkor a jogbiztonság és a jogalkalmazás kiszámíthatóságának általános követelményére, valamint arra, hogy az ilyen eltérések csak valóban indokolt esetben forduljanak elő, a GVH az ilyen ügyek vizsgálati szakaszában a két hatóság között létrejött megállapodásnak megfelelően a jogalkalmazás egységének megőrzése érdekében konzultálni fog a Hatósággal.

<i>A GVH észrevételében megfogalmazott álláspontját tudomásul veszem.</i>

C. fejezet

Egyeztetés az érdekeltekkel

Szolgáltatók és társadalmi szervezetek észrevételei a határozat tervezetéhez

Jelen határozat tervezetét 2017. november 9-én, PC/27180-9/2017. számon az Eht. 40. § (1) bekezdés a) pontjának megfelelően, az érdekeltekkel folytatott egyeztetés érdekében tettem közzé.

Az egyeztetés során a Magyar Telekom és a UPC terjesztett elő a jelen határozatra vonatkozóan észrevételt. Az észrevételek vizsgálata során megállapítottam, hogy a UPC által a jelen határozatra és a PC/27174-9/2017. számú határozatra együttesen betervezett észrevételek közül csak egy vonatkozik a jelen határozatra. A UPC további észrevételeit a PC/27174-9/2017. számú határozatra vonatkozóan benyújtott észrevételek feldolgozása során vettem figyelembe és a jelen határozatban nem tüntettem fel.

1. A Magyar Telekom észrevétele

A Magyar Telekom üdvözlöi a Hatóság Tervezetét, mely az elavult és ma már idejét múlt szolgáltatások élön tartására a továbbiakban nem kötelezi a korábbiakban jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatókat. A Magyar Telekom egyetért a piachatározat tervezet tartalmával, mely szerint a Magyar Telekom, az Invitel és a UPC jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását a Hatóság megszünteti. A Magyar Telekom javasolja, hogy - valós piaci igénybevétel hiányában - a PC/32197-41/2015. számú határozat rendelkező részének I. A/ 1.) és I. A/ 2.), a PC/32118-40/2015. számú határozat rendelkező részének I. A/ 1.) és I. A/ 2.), valamint a PC/31859-42/2015. számú határozat rendelkező részének I. B/1.) és I. B/ 2.) pontjaiban rögzítettektől eltérően a kötelezettségek a Tervezet hatálybalépésének napján kerüljenek megszüntetésre.

A Magyar Telekom észrevételét figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel:

A jelen határozat rendelkező rész I. C pontjában úgy rendelkeztem, hogy a Kötelezett Szolgáltatóknak a hálózati szerződéseikben foglalt időpontig, de legkésőbb a PC/32197-41/2015. számú határozat rendelkező részének I. A/1.) és I. A/2.), a PC/32118-40/2015. számú határozat rendelkező részének I. A/1.) és I. A/2.), valamint a PC/31859-42/2015. számú határozat rendelkező részének I. B/1.) és I. B/2.) pontjaiban átmeneti ideig hatályában fenntartott közvetítőválasztás kötelezettség megszűnéséig kötelesek a HF/25011-50/2012. számú határozat rendelkező részének I. C) pontjában kirótt "hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos" kötelezettség alapján továbbra is biztosítani a hozzáférést a Jogosult Szolgáltatók számára a HF/25011-50/2012. számú határozatban, valamint a közléskor hatályos referenciaajánlatában foglalt feltételeknek megfelelően. Ez a rendelkezés biztosítja, hogy a nagykereskedelmi szolgáltatásnyújtási kötelezettség nem terjedhet túl a kiskereskedelmi piaci határozatokban hatályában átmenetileg fenntartott kiskereskedelmi kötelezettségen, tehát a Kötelezett Szolgáltató nem köteles olyan jogosulti igényt teljesíteni, amely tekintetében a kiskereskedelmi kötelezettség – tehát az előfizető számára átmeneti ideig kötelezően biztosított közvetítőválasztás – már nem áll fenn. A rendelkezés egyértelmű és átlátható viszonyokat teremt a kötelezettségek megszüntetése során. Amennyiben a határozat a Magyar Telekom javaslata alapján kerülne módosításra, az a Kötelezett Szolgáltatók mérlegelésére bízna a kötelezettségek való megfelelést, ami az ellenőrzés és a vitás helyzetek kezelése tekintetében kevésbé egyértelmű

helyzetet teremtené. Figyelembe véve a leírtakat, valamint a jelen határozat közzétele és a korábbi határozatban kirótt kötelezettségek tényleges megszűnése közötti időszak hosszát (néhány hónap), a határozat Magyar Telekom javaslata alapján történő módosítását nem tartottam indokoltnak.

2. UPC észrevétele

2.1. A UPC üdvözli a határozattervezetek közzétételének tényét és a szolgáltatók számára nyitott észrevételezési lehetőséget. Megjegyzi, hogy álláspontja szerint a határozattervezetek és mellékleteik, függelékeik észrevételezésére a szolgáltatói egyeztetés keretében rendelkezésre álló 20 napos visszajelzési idő nagyon rövid, különös tekintettel azok terjedelmére, az előrevetített, sok tekintetben teljesen új elemekkel bíró szabályozási megközelítésre. Emiatt a határozattervezetek teljes körű feldolgozásán alapuló észrevételezésre és ezzel jogos szempontjai kellő mélységű érvényesítésére sajnos nem, csak egy mélységében korlátozott, általános jellegű visszajelzésre volt módja. Véleményét az EU JPE irányelvek 145. pontjában foglaltakra is alapozza, mely szerint alapesetben egy két hónapos észrevételezési időtartam tekinthető ésszerűnek és elegendőnek.

A UPC észrevételét figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel:

A Hatóság által közzétett határozattervezetek észrevételezésére vonatkozóan meghatározott időtartamot az Eht. 40. § (2) bekezdése rögzíti, az időtartam meghosszabbítására a törvény nem ad lehetőséget.

D. fejezet

Notifikációs eljárás eredménye

Az Elnök az érdekeltekkel történő egyeztetést követően az Eht. 71. § (1) bekezdése, valamint a 2002/21/EK Irányelv 7. cikk (3) bekezdése alapján 2018. február 13-án bejelentette a tervezetet – annak részletes indokolásával együtt – az Európai Bizottságnak és a tagállami elektronikus hírközlési szabályozó hatóságoknak (a továbbiakban: Bejelentés).

A Bejelentés az alábbi dokumentumokat tartalmazta:

- a) kísérő levél és a 2008. október 15-én megjelent 2008/850/EK Ajánlásban előírt formájú rövidített bejelentőlap (short notification form) angol nyelven,
- b) az egyeztetés az érdekeltekkel keretében érkezett észrevételek alapján átdolgozott határozattervezet és függeléke magyar nyelven,
- c) a GVH határozattervezetre vonatkozó szakmai álláspontja magyar nyelven, és
- d) a szolgáltatók által adott észrevételek magyar nyelven.

Az Elnök a b) pontban foglalt dokumentum kapcsán azzal a kérelemmel fordult az Európai Bizottsághoz, hogy a dokumentum egyes részeit az Európai Bizottság bizalmas információként kezelje. Ennek megfelelően a b) pontban foglalt dokumentumokat az Elnök két (üzleti titkot tartalmazó, illetve nem tartalmazó) változatban küldte meg a Bizottság részére.

A Bejelentést az Európai Bizottság HU/2018/2058 számon 2018. február 13-án vette nyilvántartásba.

A Bejelentéssel kapcsolatban az Európai Bizottság 2018. február 22-én kiegészítő információk szolgáltatását kérte. A Hatóság a megjelölt határidőben (2018. február 27-én) elküldte válaszát, amelyben az Európai Bizottság által kért, a tervezetben foglalt szabályozást alátámasztó információkat részletesen kifejtette.

A Bejelentéssel indult eljárás lezárásaként az Európai Bizottság 2018. március 12-én kelt magyar nyelvű levelet küldött, amelyben nem tett észrevételt.

Budapest, 2018. május „ ”.

P.H.

dr. Karas Monika

elnök